

Luceafărul

77i

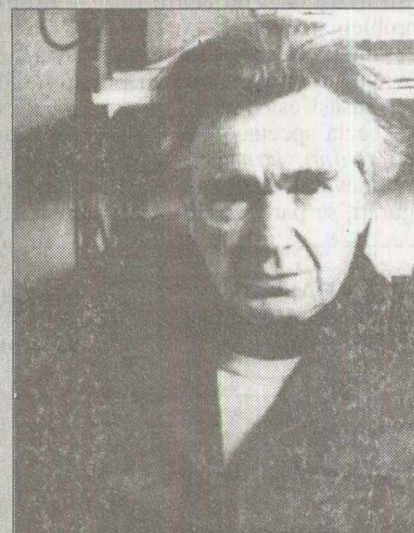
Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **18** (742)

Miercuri, 10 mai, 2006

„Cioran a fost etichetat drept un *teoretician al sinuciderii*. Dar în concepția lui Cioran actul sinuciderii trebuie privit tocmai ca o șansă posibilă a supraviețuirii mizeriilor vieții: «a persevera să trăiești atunci când totul în tine te împinge la sinucidere - explică Emil Stan -, înseamnă asumarea ultimă a condiției de muritor, înseamnă o formă de înțelepciune pe care nici anticii n-au trăit-o deplin...»“.

(constantin cubleşan)

emil cioran

alexandru
dobrescu

Există, totuși, o deosebire sensibilă între in-grații de pe Someș și cei de pe Bahlui: rândurile celor dintâi numără câteva personalități de primă mână ale culturii contemporane, câtă vreme cei din urmă ilustrează cu strălucire mediocritatea în plin exercițiu al funcțiunii. Ei și? E, din această pricină, mai puțin vinovată nerecunoștința unora decât a celorlalți? Ingratitudinea lucrează fără discriminare și cu concursul deșteptilor, și al proștilor, și al dăruțiilor cu talent, și al tenacilor veleitari.

pag. 18

atitudini

Înainte și după
cenzură

mircea constantinescu

muzică

corina bura

Primavera prima

pag. 21

bogdan ghiu

Televizorul, imaginile televizuale au, măcar, o virtute. Dacă știm și, mai ales, dacă vrem să ne folosim de ele, ele ne pot fi cu adevărat de folos. Ele ne pot ajuta să ne obiectivăm, să ieșim din noi înșine, din automaticitatea somnambulică a vieții, presate și nocturne, de zi cu zi, și să ne vedem. Să ne vedem, însă, nu doar pentru a ne scălda, flatați, în noi înșine, încantați, ci, dimpotrivă, pentru a ne înstrăina de noi înșine, pentru a ne confrunța cu noi înșine. Pentru a ne aduce față în față cu noi înșine. Televiziunea, bine folosită, poate aduce lumină, poate face lumină în bezna călduță a identității neproblematizate.

Tocmai de aceea regimul sub care media, televiziunea însăși ne recomandă să ne folosim de ea însăși este, însă, acela al spectacolului. Sub specia spectacolului, ni se propune să ne lăsăm vrăjiți, fermațați de noi înșine, ca de niște adevărați artiști ai existenței ce, suntem asigurați, se pare că-am fi. Regimul spectacular

Luminoși în bezna televizorului

de utilizare a fluxului imaginal televizual este însă un regim eminent *nocturn*, singurul capabil să spulbere (întreținând-o surd) *spaima* și chiar *teroaarea de-a fi*, iluminând-o gratifiant, sacralizant, tribal, cu *semmale luminoase* de liniștire, uimire și asigurare. „Suntem! Mai suntem! Ce bine! Ne temeam că-am murit!”, ne spunem, fără vorbe, seară de seară, în fața televizorului. Numai că limbajul fără cuvinte nu este, tocmai, gândire, ci mistică minoră, mistică autoruinată, mistică cu divinități (sociale) pozitive, care umple constant și definitiv *hăul* misterului, deconstruind sacrul cel fără de divinitate, sau doar cu divinități divinate, problematice. (Nu există divinitate pozitivă, există doar divinație, fantasmagorie. Sau, ca să complicăm și mai puternic problema, nu este posibilă divinitate pozitivă altfel decât *immanentă*.)

Există însă, este însă posibil, ne stă însă la îndemână, la dispoziție, potențial, și un *regim diurn*, lucid, conștient de utilizare a imaginilor televizuale. Acesta rămâne însă, din păcate, pur virtual, pur ideal. Mai nimeni nu-l folosește.

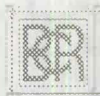
Este, de altfel, și greu. Insuportabil chiar.

Căci dacă ar fi să ne uităm *lucizi* televizor, câte nu am vedea! Câte probleme ni s-ar pune! Și nu avem și așa destule probleme, numai probleme? De ce ne-am născut și complicăm existența și așa greu? De ce să ne alege, de ce-am prefera să ne *trezim* tocmai în serile, când nu dorim altceva decât să adormim în păcăți cu oroarea ducimăntă mărunț a vieții în acea stare pe cât de ambiguă, pe atât de reconfortantă în care, dormind cu ochii dechiiși, creierul și activitățile lui ne sunt *exteriorizate* și *reificate* tehnologic, oferindu-ne șansa magică de a ne întâlni cu noi înșine ca și cum, de a face, blând, societate nu cu alterități

vizor

care ne macină și ne alterează constant zilele și nopțile cu propria identitate, muiată însă, făcută și transportabilă prin reducerea la stadiul de *fantasmă* de spectru al vieții, nu al morții? Când sfârșit ni se pare că *suntem*, că prindem consistență obiectuală?...

Televizorul ne-ar putea trezi. Dar noi preferăm să ne adoarmă, ca să ne putem *visa* niște vieți insuportabile, imposibile de *trăit* (altfel).

BANCA
COMERCIALĂ
ROMÂNĂ

Sponsorizare de la
Banca Comercială
Română

stelian tăbăraș

Statutul temporar de „Capitală europeană a culturii”, pe care îl deține orașul Patras în 2006 (după cum, în 2007, acest statut va fi deținut de orașul Sibiu), prilejuiește un șir de concerte, spectacole și expoziții de anvergură - populare și totuși de mare profunzime. Orașul apostolului Andrei, care este totodată și orașul Carnavalului, adună de câteva luni încoace numele cele mai vestite, clasice sau contemporane, ale culturii europene: de la tragedia greci la Apollinaire, de la Bach și Pachelbel la Xenakis și Mikis Theodorakis, de la Elitis la poezia feminină din România, de la Vittorio de Sica și Visconti la cei mai tineri regizori în curs de afirmare.

Din ianuarie, o expoziție „Leonardo da Vinci - om de știință și inventator” stărnește interesul tuturor celor care se află măcar în trecere prin

Codex Atlanticus

trebuie sute de ani pentru „redescoperirea” într-o matrice uluitoare de asemănătoare, a bicicletei, elicopterului, parașutei!... 13000 de pagini de note și desene dezvăluie observațiile sale asupra naturii, pe care a încercat să o înțeleagă în detalii, ca și cum ar fi trebuit să re Creeze totul. Este, de altfel, primul care a desenat foetusul în poziție intrauterină și totodată primul care a desenat un... robot! Un desen al inimii făcut de Da Vinci a inspirat, în 2005, un chirurg britanic (Francis Wells de la Papworth Hospital, Cambridge) să descopere un nou mod de a opera și trata inima! Cu noua operație de valvă mitrală au fost salvate, numai în câteva luni, 80 de vieți.

Pe parcursul existenței lui Da Vinci (1452-1519) s-au petrecut pe teritoriul european acele evenimente determinante pentru schimbarea demografică, geografică și spirituală a continentului precum căderea Bizanțului (1453), descoperirea Lumii Noi de către Columb (1492) precum și a noilor drumuri către India și Asia de Sud-Est. Dar nu acestea au impulsat geniul lui Da Vinci. Desenele și calculele din mecanică, anatomie, matematică și geometrie, de măsurare a timpului sau instalațiile inedite pentru apă sa podurile, canalele, schițele de fortificații militare dezvăluie o febrilitate care contaminează și acum, pe loc, privitorul. Da Vinci seria aproape fără corecturi, fără ștersături, cum doar în partiturile lui Mozart mai putem vedea: notițele și schițele sale adunate într-un **Codex Atlanticus**, donat testamentar în aprilie 1519 dau o imagine incredibilă despre prodigioasa lui activitate. Între medic, socotite la nu prea lungă sa existență pe vremea noastră (66 de ani), constatăm că, zilnic, revizui mai mult de trei proiecte - asta, în condițiile în care Leonardo era „prins” de lucrări la catedrale, uriașe picturi votive sau de șevalet. De fapt, și despre Mozart, și despre Leonardo da Vinci s-a spus că scrierile le-au fost „dictate”...

Privim „omul” lui Da Vinci, înscris într-un pătrat, care la rândul lui e înscris în cerc, încercând numerele de aur și, orgolioși, simțim că suntem frumoși, puternici și tineri. Ce ne-ar putea, oare, dori mai mult?

nocturne

Grecia. Cu toată extraordinara lor istorie, cu personalități inițiatoare în aproape toate domeniile gândirii, grecii l-au acceptat pe renescentistul florentin ca emblemă a europenității. Arhitect, sculptor, inginer, inventator, geometru, cunoscător al anatomiei, marele pictor a rămas simbolul geniului european, prin dorința sa de a cunoaște toate căile lumii și prin inventivitate. Un album publicat sub egida Patras 2006 popularizează schițele și comentariile lui: Da Vinci, în greacă și engleză, cu toată misterioasa caligrafie dreapta-stânga (era stângaci și folosea la scris oglinda: astfel, jurnalele sale deveneau cifrate), cu toate caracterele aproape microscopice, cu fila de hârtie rotită uneori brusc față de orizontală. Azi resimțim ea pe o mare frustrare istorică faptul că invențiile lui da Vinci n-au beneficiat de popularitate, că nu s-au întâlnit *la timp* cu motoarele atunci când și acestea au fost inventate, că au

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Responsabil de număr:

Simona Galațchi

Redactori asociați:

Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;

Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

Revista este membră a Asociației
Revistelor, Imprimeriilor și Editu-
rilor Literare (A.R.I.E.L.),
înființată în baza Hotărârii
judecătorești și recunoscută
de Ministerul Culturii și Cultelor

Revista „Luceafărul” este editată
de Fundația Luceafărul, cu sprijin de la
Uniunea Scriitorilor din România
și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1,

telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: RO85RNCB5010000015430001

Cont în valută: RO58RNCB5010000015430002

ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate sucursalele

RODIPET și la oficiile poștale din țară.

Revista noastră este înscrisă în Catalogul
publicațiilor la poziția 2048.

Cititorii din străinătate se pot abona prin S.C.

Rodipet S.A. cu sediul în Piața Presei Libere nr. 1,

Corp B, Sector 1, București, România la P.O.

Box 33-57, la fax 0040-21-2226407, 2226439 sau

e-mail: export@rodipet.ro

la limită

Când Luicius Annaeus Seneca - Tânărul - a scris **Apokalocytosis** a marcat, cu un special talent, printr-un semn indelebil, evoluția, sensul și semnificația ostinului sau evoluției firești, proprii oricărui ctator, oricărui autocrat, dar în egală măsură necifrice și tuturor epocilor de criză între care, primul rând, stă indiscutabil modernitatea acestei vremi a noastră. Sarcasm adresat împăutului Claudius, **Apocolochintoza**, transformarea în dovleac, înlocuiește, în cazul stupidului autocrat, în viziunea lui Seneca, apoteoza în locul preschimbării omului care accede la o formă mai înaltă a autorității lumii sale și întregii organizări politice a lumii, timp de o torie planetară, de fapt cea mai înaltă formă conceptibilă a autorității, într-o divinitate ireia i se datorează credință și supunere, cu cel suveran are loc degradarea, devenirea ca o gumă banală, ridicolă, umflată mult dincolo de calitate de miez pe care îl conține.

O realitate, cel puțin în lumea umană - ar ebu i spus că lucrurile se întâmplă așa în general -, atunci când se împlinesc în chip total, realizează o condiție în care propriul ei

Transformarea în dovleac - o paradigmă a modernității sau crizei

Marius Traian Dragomir

Principiu de existență este depășit, negat astfel, transformat în contrariul său; nimic nu există, orizontul conștiinței, care este, fatal, cel al omului, în absența unui principiu în același timp existențial, evolutiv, apt să aducă o vectorializare în cadrul ansamblului de fenomene în care își manifestă acțiunea, cognitiv și variabil, moral, dar nimic nu își află starea, nodul ființării, fără o justificare utilitaristă, de tip instrumental sau estetic sau general pragmatic. De la îndreptățirea ontologică și morală e ajunge adesea repede la așezarea sub condiționări conjuncturale; apoteoza face loc apocolochintozei.

Autoritatea este structura pe care societatea umană a conceput-o drept scut împotriva tărilor critice - faptul că ea este permanentă nu ne arată decât măsura în care omul este confruntat continuu cu dificultăți amenințând să devină sau devenind efectiv crize deschise ale trăirii noastre și ale istoriei pe care o parcurgem. Cu cât crizele sunt mai acute, cu atât transformarea lucrurilor și acțiunilor în contrariul a ceea ce ele pretind că reprezintă - sau despre ele se pretinde a reprezenta - este mai comună și mai profundă; astfel, fiecare putere ia caracterul slăbiciunii, pretinsul protector oprimă, învățătorul este creatorul confuziilor etc. Lumea trăiește, în chip constant, și nu doar prin totalitarismele care o desfigurează, în atmosfera și după regulile prea bine știutului roman orwellian - 1984.

Împăratul Traian, cel atât de mult pomenit în cultura română, cultura unui popor „creștin încă de la nașterea sa” (lucru spus des și pe care îl cred, vreau să îl cred adevărat), trimite prin ordin personal, din Orient la Roma, pe cel care care avea să fie recunoscut apoi drept Sfântul Ignatius, spre a fi dat să fie sfășiat de țigări, în cursul unui spectacol de circ; despre egalitatea romană sau dreptul roman ar mai putea fi discutate multe aspecte de acest gen. În

Exodul, între cele zece porunci, ni se ordonă să nu ucidem - tot în aceeași carte a **Pentateucului** ni se cere uciderea până și a celui socotit vinovat de zoofilie, și secvențe ordinului abținerii de la ucidere, urmat de statuarea pedepsei cu moartea, se repetă în **Deuteronomul**. Creștinii care au suferit martiraje de masă timp de secole, martiraje care nu au încetat nici măcar spre sfârșitul secolului XX și, probabil, nu vor înceta cu totul niciodată, în secolele istorice, s-au angajat ei înșiși în războaie distrugătoare, criminale, în practica torturii și uciderei, în efectuarea oficială a anchetelor Inchiziției, în condamnări și execuții sinistre. Parcurgem o istorie în care militari și dictatori se opun uneori acțiunilor de forță, iar civili și democrați utilizează războiul fără prea multe rezerve, ca instrument al unei politici de o foarte aproximativă necesitate. În două privințe însă transformarea unei realități a civilizației actuale în contrariul său este deosebit de marcată și gravă - modernitatea nu este decât globalizarea unei stări de criză care amenință să dezintegreze umanitatea speciei noastre, să releve adevărul că amenințarea Apocalipsei exonerează prea puțini dintre noi.

Presa a luat naștere în calitate de instrument al informării. Prima publicație pare să fi

fost creația lui Iulius Cezar și a purtat denumirea de *Acta diurna populi romanum*. În perioada clasică și, cu deosebire, în Iluminism se dezvoltă în paralel două tendințe în presa de acum renăscută - una dintre acestea menține acțiunea de informare, prin cea de-a doua poporul devine subiectul central în jurnalistică. Mediile scrise, singurele existente la acea vreme, promovează intens ideea unei politici populare, de emancipare a oamenilor, a poporului, de apărare a acestuia. Odată cu apariția partidelor, presa politică este implicată în debaterile ideologice și în propaganda pregătitoare a alegerilor și a oricărui acțiuni publice. Totuși, dacă revoluțiile epocii moderne au avut loc, ele trebuie considerate a reprezenta, într-o foarte mare măsură, efectele, rezultatele acțiunii presei - aceasta, în principal, a fost dedicată poporului, l-a reprezentat, l-a ajutat să conțeze în istorie. Odată cu radioul și, apoi, cu televiziunea, mediile au devenit, în tot mai mare măsură, arme și mijloace de funcționare a statelor; ulterior s-a creat o balanță între implicarea publică și cea privată a presei, de care au profitat în primul rând mediile corupte, în compania politicianilor și afaceriștilor corupți. În momentul de față, adesea inconștient, prin efectul contaminării, mediile cultivă emoționalitatea poporului și calculul rece al acțiunii celor dispunând de funcții publice sau bani. Iată cum arată azi una dintre acele „transformări în dovleac” despre care am amintit. Cea mai gravă dintre acestea privește statul însuși: secole, pentru a nu spune milenii, anarhismul a reprezentat acțiunea unor indivizi împotriva statului și legilor - azi statul aproape mereu, uneori legile și foarte frecvent mediile cultivă anarhismul pentru a destabiliza individul, destabilizând comunicarea interumană și, astfel, simultan, capacitatea fraternă a omului. Statul continuând să își declare calitatea de garant al ordinii și legii s-a transformat nu rareori în stat criminal - acum, tot mai mult, el domină omul în chip de stat anarhist. Argumentele și exemplele pentru o astfel de remarcă pot fi alese ușor, după plac, de către oricine.

acolade

Normalitatea revanșarilor

marius tupan

Când, la o lansare de carte, profesorul Mircea Martin recunoștea modelul pentru personajul meu Anatol Rovina în persoana lui A.E. Baconski, emoțiile m-au potopit atât de mult, încât eram aproape să scap lacrimile. N-aveam cum să neg sursa de inspirație, mai ales că ea mă avantaja. Pe atunci, când concepeam **Vitrina cu păsări împăiate**, roman topit de cenzura comunistă, modelul locuia pe aceeași stradă cu mine, Tudor Arghezi, dându-mi posibilitatea să-l întâlnesc aproape zilnic, să-i studiez mersul elegant și trecerea maiestuoasă, să-i admir solitudinea, atât de prezentă în desfășurările personajelor din volumul lui de povestiri **Echinoxul nebunilor...** care a avut o influență benefică asupra mea. După un debut oarecare, fără mari virtuți literare, cu temenele în fața puterii, prin poemele **Cadavre în vid**, Baconski avea să se despartă definitiv de un trecut care-l maculase într-o anumită parte și pe el, de o epocă, pentru a o anunța pe alta, asupra căreia avea să-și pună propria lui amprentă. Semnalul îl dăduse la Conferința Scriitorilor din anul 1956, cărțile lui de după aceea nefiind altceva decât ilustrări ale unui spirit critic care-și regăndește și-și reconsideră poziția în cetatea literară. Am avut, așadar, șansă să-l descopăr în perioada lui de glorie, în vremea reconcilierilor cu sine, în dezghețul anilor șaptezeci. Era un bărbat încă frumos, plutitor parcă peste mulțimile ce se desfășurau în vecinătatea Ambasadei S.U.A. și, din spusele Ninei Cassian, în nopțile feerice de la Cumpătu, curtenitor și seducător, căci ce femeie de condiție nu-și dorea să-i fie în apropiere? Existau, în plus, destule legende care-i sporeau faima, mai ales după ce romanul său, **Biserica neagră**, circula prin Occident, carte în care și-ar fi satirizat inamicii și călăii, iar el știa să le întrețină ca nimeni altul, probând și cu prestația sa literară, mereu surprinzătoare, prin versuri, proză, traduceri, eseuri. În mediile elitelor, părea a fi personalitatea de prim rang. Avea, se înțelege, toate datele necesare să impresioneze un tânăr ca mine, obligat să se miște printre ode prolecutiste și narațiuni sărarizate, printre discursuri păunesciene și scandaluri barbinizate. Pe atunci, Baconski reprezenta arta suverană și neangajată, singularitatea într-un regim posesiv, un motiv în plus să mi-l aleg model.

Bănuiesc că nu numai prenumele, Anatol, statura morală și fizică, împrumutate de la autorul **Bisericii negre**, l-au condus pe profesorul Mircea Martin spre identificarea modelului meu literar, ci și scenele exilului interior sau ale deportării într-un oraș de provincie, unde abundau supraveghetorii, supranumiți profesori de conduită civică. Acum, după numai un deceniu și ceva de la buimăceala din decembrie, aceștia au început iarăși să scoată capul și să ne dea lecții de normalitate, ca acei Mirel, grobian și nostalgic, bine prezentat de Bujor Nedelcovici în volumul său, **Tigrul de hârtie**. Poate că e iarăși nevoie să reanalizăm trecutul și preocupările constante ale unora, pentru a-i avertiza pe impertinenți, susținuți, e adevărat, de cozi de topoi, că e nevoie să-și lunge în continuare rănilor, fiindcă fapăturile lor nu s-au vindecat încă: dacă nu cumva zadarnică-i orice încercare!

„Sistemul e moartea filosofilor“

constantin cubleşan

Amânarea cu premeditare a pregătirii și susținerii unei lucrări de doctorat în filosofie, niciodată realizată, de altfel, nu înseamnă câtuși de puțin o neputință din partea lui Emil Cioran. El nu înțelegea, nu concepea filosofia ca pe un exercițiu de sistematizare a tezelor, opiniilor, ideilor altora, ci ca pe o trăire efectivă, ca pe o experiență de viață individuală ce se refuză vreunei gândiri sistematice: „A suferi înseamnă a medita o senzație de durere, a filosofa - a medita asupra acestei meditații“. Și, în altă parte: „Gândim *intermitent*: intermitent la propriu, dată fiind incapacitatea noastră de a păstra în *act* reflexivitatea (pe o unică temă) dincolo de intervalul câtorva ceasuri“; „Am scris ca să dau expresie, să dau viață unui moment de simțire“, „...nu pot construi un sistem. Un sistem nu suportă contradicția. Asta e atitudinea mea și-i suport consecințele. De aceea scriu

cronica literară

fragmente, ca să mă pot contrazice“, „...fiecare fragment izvorește dintr-o *experiență* diferită, și acele experiențe sunt sigur adevărate“ (...) „Sistemul e moartea filosofilor“.

De fapt, acest mod de a *practica* filosofia reprezintă *sistemul* de gândire cioranian. Afirmatia poate părea paradoxală, dar demonstrația ei duce tocmai la definirea personalității gânditorului: „Pentru Cioran, orice sistem este o închisoare, guvernată de reguli foarte stricte, individul beneficiind doar de acel grad de libertate pe care regulile îl permit“, observă Emil Stan. „Filosoful trebuie să aibă un nume, iar numele îl dobândești - consideră, de data aceasta, însuși Cioran - doar dacă «suferi pentru cunoaștere». Trebuie ca ideile să poarte marca suferinței tale pentru a avea un nume, altfel tu capeți numele ideilor pe care le slujești - devii comentator“.

Emil Stan, în cartea sa **Cioran. Vitalitatea renunțării**, abordează această problemă esențială pentru gânditorul de pe rue Odeon din Paris, anume a nesupunerii la nici un fel de canon de exprimare, de fapt de gândire, unor reguli didactice de construcție, refuzând deci articularea unui *sistem* de gândire filosofic, în accepțiunea tradițională a cuvântului. Tocmai de aceea, un prim demers este acela de a prezenta, de a evalua contextul universitar în care Cioran se formează, la școala lui Nae Ionescu, filosoful adulat de generația căreia îi aparține viitorul *sceptic de serviciu al secolului*. Perspectiva este, de fapt, mai largă, *magistrul* fiind văzut prin privirile discipolilor săi, între care, firește, Cioran însuși: „... se pare că Nae Ionescu mergea până acolo cu disprețul pentru

gândul prins într-o formulă, încât, după ce citea de mai multe ori propriul text pentru a se familiariza cu o idee, îl rupea pur și simplu“. Și, mai departe: „Ceea ce mă fascina pe mine era latura aventuroasă: pe de o parte filosof, pe de altă parte cuceritor, plin de farmec, om de lume, femeii, dincuri (...) Era omul care, în fond, nu credea în nimic, reprezentantul unei civilizații în declin, care practica subtilitatea și șarmul într-o țară bântuită funciar de primitivitate“, „Interesant era că își pregătea cursurile numai pe jumătate, pentru că totodată era și jurnalist și nu mai avea timp, din cauza asta improviza mult, făcea mare efort și gândea chiar în timpul cursului, și atunci te prindea cu el în elaborarea asta. Efortul pe care îl făcea ni se transmitea și nouă, în așa fel încât tensiunea era reciprocă“, „Vorbea total liber, n-avea nici măcat o fițuică. Este de subliniat de o mie de ori că această impresie de perfectă stăpânire a subiectului nu venea numai din faptul că nu citea, ci din vorbire, care parcă inventa pe loc cele spuse, iar mintea lui părea că se învârtea chiar *atunci* pe niște roțițe, încât aveai impresia că asisti la gândire *in statu nascendi*“. Emil Stan surprinde astfel faptul că începuturile lui Cioran stau în acei ani de *ucenicie* la „curțile altuia“, care-i vor îngădui să-și afirme „de-a lungul unui traseu care-i aparține“, o personalitate singulară, ce se impune tocmai pentru că superioritatea ce o marca în raport cu colegii „nu este rezultatul lecturilor, ci al suferinței, al frământărilor, al nopților de insomnie“. La Cioran *filosofia* se naște din neliniștea individului ca trăsătură definitorie a acestuia și va sta sub semnul *elaborărilor particulare, contradictorii*, el constatând „o înstrăinare a filosofiei de ea însăși pe măsură ce filosofia ignoră viața“.

Tocmai de aceea ignoră sistemul. „Filosofia ca sistem - spune Emil Stan, cu aplicare strictă la demersul cioranian - este bântuită de vântul fanatismului, dar un fanatism lipsit de entitate transcendentă care să-l patroneze“. În perioada modernă, catedra a înlocuit agora, iar profesorii apar în concepția lui Cioran - notează Emil Stan - ca niște „onești muzeografi, care conservând relicvele altor vremuri, sfârșesc prin a înlocui lumea din afară cu muzeul“. Pentru Cioran, filosofia trebuie să se *dizolve* în înțelepciune, iar înțelepciunea va fi exprimată în formulări condensate, aforistice („Pentru Cioran, aforismul a însemnat un mod de a fi liber, dar și forma lui de a descuraja pe posibilii discipoli“, căci *aforismul*, mai mult decât *fragmentul*, „Își este suficient sieși, se ascunde închizându-se pe sine și nu încurajează în nici un fel o apropiere).

Aforismul blochează orice dialog și cultivă ambiguitatea și interpretările multiple“. De aici și recunoașterea unei funcții terapeutice a filosofiei, întrucât - atrage atenția Emil Stan - „rostul acesteia nu este de a «masca», de a marginaliza, de a escamota «sentimentele și chinurile

lăuntrice», ci de a le face suportabile, conferindu-le stil și sens“; la Cioran filosoful trebuie „să se confunde cu viața individului, «scriindu-se» în fiecare zi, cu fiecare care ispită, cădere, exaltare depășită, ajungând până acolo încât ea trebuie să fi aceea care, din perspectiva lui Cioran „să-l determine pe individ să înțeleagă că libertatea este scopul vieții“, chiar dacă pentru el, pentru Cioran, astăzi „individul nu mai poate fi liber decât în circumstanțe excepționale“. Una dintre acestea ar fi *marginalitatea*, pentru că *gloria* aduce doar „dependențe“. Înțelepciunea la Cioran, comentează exegetul, „refuză gloria, succesul, nu doar pentru inevitabilele valențe convingătoare ale acestora (...), ci pentru denaturările interioare care sursoare inevitabile“. Or, în *marginalitate* „Îți poți asuma obligații doar față de tine însuși“.

Iată cum Emil Stan descifrează în *filosofia* lui Cioran însuși suportul modului existențial a acestuia (sau reciproca). Pentru că, în acest mod înțeleasă, „filosofia devine arta de a supraviețui cu dezechilibrele intime ființei individuale, o modalitate de a te scruta pe tine însuși și mai puțin o încercare de a pune omul în acord cu universul“. Avem deja schițat *sistemul* de manifestare - atitudine și gândire - al lui Cioran -, căruia, dacă *extazul mistic* i-a fost „refuzat“ - precizează Emil Stan - acesta fiind structural un sceptic, un lucid „insomniac“, nu i-a mai rămas decât „excesul negării“. Or, în acest punct existențial, tentația sfînteniei fiind exclusă, numai rămâne decât cea a sinuciderii.

Cioran a fost etichetat drept un *teoretician al sinuciderii*. Dar în concepția lui Cioran actul sinuciderii trebuie privit tocmai ca o șansă posibilă a supraviețuirii mizeriilor vieții: „a persevera să trăiești atunci când totul în tine te împinge la sinucidere - explică Emil Stan -, înseamnă asumarea ultimă a condiției de muritor înseamnă o formă de înțelepciune pe care nici anticii n-au trăit-o deplin. Tentația sinuciderii este semnul că individul a ajuns cu gândul la marginea vieții, acolo unde nu mai există drum de întoarcere, unde prea puțini ajung și unde și mai puțin rămân“. Toată această filosofie se dovedește a fi una a singurătății („Insomnia a fost trăită de Cioran ca experiență a singurătății“), Cioran înscriindu-se astfel într-o tradiție *ilustră*, „aceea pentru care a trăi nu înseamnă totul - *cum trăiești* este mai important“.

Iată cum, Emil Stan, căutând a jalona traseele de gândire cioraniene ce refuză încartiruirea în vreun sistem, în înțelegerea didactică (scolastică) a acestuia, izbuteste să fixeze, de fapt, într-o cercetare de rafinement interpretativ, schițând tocmai sistemul de gândire al acestuia, dovedindu-se astfel un punctual și analitic hermeneut într-un domeniu al mișcărilor ideatice actuale, el ambiționând a afirma și a demonstra că, la drept vorbind, Cioran „se identifică surprinzător cu postmodernismul în critica pe care o dezvoltă împotriva rațiunii acaparatoare“, „în măsura în care orice sceptic poate fi (și este) revendicat de postmodernism“.

Povestirile lui Ovidiu Dunăreanu îmbină firescul și fabulosul într-o țesătură epică înrudită îndeaproape cu cea a paginilor de proză fantastică ale lui V. Voiculescu ori cu aceea, la fel de densă, din *arta milionarului* de Ștefan Bănuțescu. Tehnica povestirii este impecabilă, satul dobrogean își desfășoară existența într-o aparentă normalitate, respectând roata anotimpurilor, clicitatea activităților domestice urmează gulile unor deprinderi arhaice, numai că, de fiecare dată, apare breșa în real, momentul de actură spațio-temporală care învăluie faptele întâmplările într-un abur tulbure și misterios, scolind străfundurile comunității și redimensionând magie și mitic profilul așezării.

În *Pietrele din lună* (povestire inclusă în antologia *Concert la patru mâini*, Editura Exonto, 2005), psihologia colectivității este surprinsă în mecanismele ei cele mai intime, atitudinea miracolului determină o gestică decvată, oamenii se feresc de „cineva evăzut” și mărturisesc în șoaptă (percepția supranaturalului implică apariția șoaptei ca element din semantica misterului) că acei olovani de la poarta lui Mitu al Stanei ar fi izot din lună; căutarea unei explicații a provenienței se deplasează dinspre real (ar fi putut fi aduși, cu două secole în urmă, de tatăl primar al satului, cu carele trase de câte trei perechi de boi, laolaltă cu altă piatră de construcție spre fantastic, magie și, prin urmare, spre inexplicabilul acceptat cu tulburare minții și cutremur lăuntric. Timpul real se intersectează cu unul magic, surprins în postaza lui poetică: „după miezul nopții, la al doilea strigăt al cocoșilor, când se arătau iecele și ieșea seroafa cu nouă godaci a întunericului și răma întăritată la rădăcina proptelelor, zgâlind din țâțâni gardurile, pietroaiele se aprindeau fără veste. Era de ajuns să le zărești o sinură dată străluminarea verzuie, nepământeană, și nu mai erai om ca toți oamenii” (p.19). Este, de fapt, timpul etern al basmului popular, ale cărui păcle Ovidiu Dunăreanu le evarsă peste așezare, prin acumulări de acțiuni *ăzdrăvane*: cei prinși în falia temporală a poveștii pot auzi gândurile necroștite, pot pricepe graiul viețuitoarelor, dobândesc inerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte motive mitice care se regăsesc și în alte povești, în *Uluirea*, mai cu seamă, și în *Vaporul le la amiază*) sau prin practici magice, ușor olclorizate: pentru ca femeia să capete rod primește „rachiu din ierburi crude, nepișcate de țârcolaci, lăptșor de mazăre din stup retezat în una lui cuptor, piftie din mei încolțit, turtă din două frământat cu magiun de smochine, lăsată a dospit în pernacod nou de salcie, coaptă în est, în zori de Târnoase, când se aleg ouăle pentru cloșcă” (p.22); elementele de ritual creștin sunt dublate de cele creștine (post, ugăciuni, agheasmă în loc de apă timp de o săptămână), dar și de practici tribale, bazate pe eacuri și farmece dintr-un fond comun ancestral-reactualizat: femeia trebuie să sară peste un foc de paie și vreascuri uscate, pe lealuri, la Olărie; trebuie să se scalde în Dunăre înainte de răsăritul soarelui și să se avăiească apoi prin iarba înrouată, să stea la colțul ulitei în puterea întunericului, numai în cămașă, cu nimic pe dedesubt, așezată când pe un pietroi, când pe altul; i se bagă la brâu, la țate și în păr, pe pânțele și sub pernă, erengute de bozie și de vâse, smocuri de leuștean și busuioc, lăstări de rușinătoare, vinerică și năpraznic: este udată „cu apa vie neînceptută și neoglindită de stele, în care au risipit flori și semințe de tămâiță, osul iepurelui, fetiță și centauree” (p.23). O întregă farmacie naturală, în care plantele, dincolo de valențele lor terapeutice, sunt îmbogățite cu semnificații magice și poetice, într-o frază care seamănă cu

Spațiul orfic al memoriei

valeria manta tăicuțu

incantațiile străvechi și emoționează prin plasticitate, se alătură unor acțiuni care amintesc de naștere, de moarte și de lipsa de bariere, în plan supranatural, dintre regnuri și specii: „au pus-o să arunce, pe înserat, goală, tăciuni aprinși în marginea pădurii de la Cășaca, să vină lupoaicele tinere, nefătate, să-i mănânce, și astfel, să prindă și ea prăsilă, ca și ele” (p.23).

Narațiunea are limpezimea și parfumul străvechi al basmului, dar este întretăiată adeseori de fragmente de comedie bufă (cei nouă copii ai lui Mitu sunt apucați brusca de dureri de burtă, ceea ce determină un adevărat vacarm și adunarea întregii colectivități în jurul lor), în care mișcările dezarticulate, gesturile năstrușnice, hiperbolizarea detaliilor se îmbină într-un spectacol ce condimentează atmosfera halucinantă de univers paralel, unde totul este posibil, unde totul scapă logicii umane, intrând într-un suprarrealism care permite o altă logică, alte posibilități combinatorii și o permanentă răsturnare a perspectivei. Timpul se dilată, are propria lui inteligență și coerență interioară, expansiunea lui într-un plan anterior este urmată fie de fragmentare, fie de trăgănare, mai ales în scena de-a dreptul antologică în care, pe corul de țipete al copiilor bolnavi, colectivitatea își accelerează gesturile, intră în mișcare browniană, în timp ce autorul creează un alt timp, calm și așezat, al descrierii. Impresia este de triplu strat temporal, ceea ce duce la sentimentul neliniștit al cititorului de palimpsest: sub ceea ce citește este întotdeauna altceva scris, așteptând să fie descoperit/citit.

Ovidiu Dunăreanu construiește un spațiu poetic în care moartea este văzută ca un zbor printre păsări ce amintesc de lebedele lui Andersen (v. *Uluirea*), iar dragostea are magia pe care doar Voiculescu, în *Loșrița*, a mai înveșmântat-o în aburi de mit, de viață și de moarte. Adolescentul îndrăgostit de-o himeră și prins fără speranță în mlaștina perfidă și necruțătoare își așteaptă miracolul și chiar are parte de el, numai că, în momentul când acesta se produce, personajul este incapabil să-l mai conștientizeze, astfel că apare *martorul*, cel care va înregistra și va transmite colectivității întreaga poveste, fiindcă: „În fond, dacă oamenii stăteau bine să se gândească, ce descoperire? Că traiul lor nu însemna decât o hăgiuală, un du-te-vino neostenit prin tot felul de astfel de istorii. (...) Și mai înțelegeau, sătenii noștri, că aceste istorii puse una lângă alta formau o nesfârșită și miraculoasă poveste, aceea a satului și a vieții lor. Și nu se știa cine le vârăse în cap că orice poveste poartă cu sine sâmburele veșniciei. De unde și apucătura lor de a trăi fiecare zi cu sentimentul că sunt nemuritori” (p.116). Sătenii au într-adevăr deprinderea de a păstra și de a transmite „poveștile” comunității, majoritatea îmbinând fantasticul și realul. Descrierea unor banale fapte cotidiene (lupta cu ploile, cu seceta, cu furtunile, cu viscolul, cu frigul și cu arșița, cu dușmanii ascunși în văzduh, în pământ, în întuneric și în ape, lucrările agricole ori pescuitul) este întotdeauna urmată de apariția elementului supranatural (peștoaice năzdrăvane cu cereel de aur în ureche, care determină scene de hipnoză colectivă și căderea în somn toropitor și inexplicabil, șerpi care iau chip de om, lunetele care dansează prin locuri tainice, prin ostroave și printre dune, aruncând samânța rodului, vaporul care „iese la amiază, jos, la renie și trece pe dinaintea satului și fluieră de

te-asurzește și nu-l zărește nimeni” (p. 48) și care amintește, prin semnificație și prin apelul la senzorial-olfactiv, de *Trenul de noapte*: „O mireasmă de flori de sălcioară îi umplu narile, cotropind ca o răcoare secretă totul în jur. Ochiul păcloșii căutară în sus capătul funiei ce trebuia să-i fie lăsată să se agațe... Și-atunci i se potopi peste față ploaia cu picături albe, fierbinți, cât buricele degetelor” - p.59). Aceste întâmplări și povești, la păstrarea și transmiterea cărora participă toți membrii colectivității, amintesc de *Hanu-Ancuței* mai ales prin plăcerea, bucuria și ritualul euharistic al împărțirii cuvântului. Există o adevărată obsesie a comunicării, aceeași narațiune este spusă/ascultată de zeci de ori și, de fiecare dată, povestitorul ocazional reușește să-și surprindă auditoriul cu o contribuție personală, pentru că nu nevoia de verosimil motivează epicul, ci nevoia de supranatural, de magie și mitologic, singura în măsură să funcționeze ca liant și să asigure coeziunea și empatia ascultător / povestitor.

Și, poate mai importantă decât magia povestirilor transmise în ceasurile de tihnă îngăduite de ciclicitatea muncilor, de anotimpuri ori de evenimentele năpraznice din sat (priveghiul vreunui tânăr, dușmănia apelor

cronica literară

revărsate ale Dunării ori viscoalele prelungite care au mereu nevoie de jertfe omenești) este magia locului în care se desfășoară aceste povestiri. Nu mai este vorba de spații închise, construite de mâna omului, ci de vastul peisaj al malurilor Dunării, ostroavele, dunele, reniile, dealurile domoale, mlaștile rece și gălbui al mlaștinii, pădurea de sălcii „fumeoase și amenințătoare” creând adeseori sentimentul de „singurătate și timp care se scurge picătură cu picătură în moarte”, și îndreptățind căutarea poveștii ca panaceu, mai ales în perioadele de „mușenie a luminii”, când peste ape, în văzduh și în mintea oamenilor se strecoară, insidioasă, teama de timp mort, încremenit într-o uitare colectivă amorfă. În aceste condiții, lupta pentru păstrarea memoriei vii a faptelor și a locurilor seamănă uluitor cu paginile lui Gabriel García Márquez (*Un veac de singurătate*), numai că se desfășoară prin repetarea la nesfârșit a mesajului oral și nu prin scriere / citire motivată de sentimentul disperat al pierderii legăturii sacre dintre semnificat și semnificant.

Apare, așadar, mai mult decât îndreptățită punerea acestui spațiu al memoriei sub semn orfic: „Dusă la gurile și mângăiată de mâinile lor, puzderia de instrumente a răsuflat prelung, alungând vâlva și instaurând în toți cei ce se aflau pe mal o pace sfântă. Melodia curgea limpede și domoală ca Dunărea în zilele ei calme și însorite, adia mlădioasă și-i răcorea asemenea unui vânticel de primăvară trecut prin migdalii înfloriți, le clipocea în urechi și li se strecura drept în piept, iar ceva absolut, o împăcare ciudată cu sine și un nu-știu-ce nelămurit îi umplea pe dinăuntru” (p.72).

Semnificațiile mitului

Cu o lucrare de specialitate ne reține atenția Iulian Chivu, cunoscut folclorist teleormănean, care a făcut de-a lungul activității sale din literatura populară centrul preocupărilor sale. Cercetarea nu este, pentru dumnealui, un hobby, ci o vocație. Iulian Chivu abordează probleme de esență ale civilizației românești prin prisma semiozei și a deicticii semnului în credințele populare românești.

Preluând definiția lui Thomas A. Sebeok din **Semnele. O introducere în semiotică**, conform căreia semioza reprezintă "capacitatea instinctivă a tuturor organismelor vii de a produce și înțelege semne" (idem, p. 35), aceasta presupunând "o relație triadică ireductibilă între un semn, obiectul și interpretul său" (apud, p. 36), Iulian Chivu își propune să urmărească modul în care în mitologia românească s-au produs semnele (credințe, rituri, ceremonialuri) și cum au fost receptate și înțelese aceste semne, într-un discurs deictic și argumentativ în care se topește informații din diverse surse și domenii ale științei, într-un efort de cuprindere sintetică și plenitudinară. Nu este o lucrare de popularizare, ci una de specialitate în care frecvența termenilor tehnici ține departe pe cititorul obișnuit cu o lectură facilă. Unele cuvinte - semioză, deictică - ultimul folosit ca substantiv, nu sunt înregistrate de dicționare. Au, așadar, un sens precis conferit de un autor, fie el U. Eco sau Th. A. Sebeok.

Dincolo de aceste aspecte, cartea este o lucrare care aduce informația la zi, instruind într-un domeniu pe care am fi tentați să-l considerăm

galaxia cărților

neimportant, ignorabil și facil. Paralel, autorul demonstrează în discursul său că, uneori, "nimeririle" sunt mai anevoioase decât dificultățile înșeși, rezonanță cultă a celui latinesc *difficiles nugas...*

Într-o abordare interdisciplinară, cu frecvente relații între cuvânt - societate - om-mentalități, autorul este în căutarea semnului originar, al celui nume al trandafirului din metafora lui U. Eco, pentru ca prin arhetip să interpreteze o întregă evoluție a civilizației așa cum se reflectă ea în credințele populare.

Alegând ca motto aceste cuvinte ale lui H. Bergson - „Cu cât o religie este mai primitivă, cu atât ocupă în chip material un loc mai mare în viața unui popor”, Iulian Chivu așază discuția într-o perspectivă mai largă pentru a integra credințele populare într-o dimensiune existențială din care nu lipsesc abordările antropologice, sociologice, mitologice, lingvistice, semiotice.

Formulând premisele lucrării, dumnealui afirmă *da capo*: "Cu un caracter empiric evident, credințele corespund pretutindeni unui fideism comun tuturor popoarelor în a căror istorie spirituală mitul a impus cunoașterea contemplativă", ceea ce situează discuția într-un context metafizic, deoarece mitul menține direct legătura dintre om și Divinitate. Prin mit, omul se așază pe sine în centrul universului, în miracol, uimirea în fața necunoscutului fiind o modalitate empirică de cunoaștere.

Cartea e gândită ca "o sinteză și un proiect", căci, conștient de amploarea și complexitatea problematicii de meditație și de investigație pe care și-a propus-o pentru a cerceta inefabilele sufletului românesc, autorul își delimitează teritoriul. Informații interesante și bine documentate sunt însă sufocate într-o cauzistică, nu de puține ori, fastidioasă. Autorului pare să-i lipsească și exigența, și ambiția în ordonarea și structurarea materialului bibliografic. Se pierde în amănunte, în detalii, uneori nerelevante, și în informații preluate din parcurgerea unei bibliografii impresionante și nu găsește calea de a le armoniza într-o viziune unificatoare. Sunt scăderi de care este

conștient autorul însuși. Efortul său este îndreptat spre redescoperirea, spre regăsirea unor tradiții uitate, a unui mod de viață - un stil - prin/în care omul rezona cu transcendentul. Iar multitudinea informațiilor bibliografice provine și din dorința de a oferi cât mai multe și mai diferite informații, ideea fiind aceea a unei legături, a unor imponderabile care integrează colectivitățile umane sub același orizont de mister.

Deoarece abordarea din perspectivă ontofanică obligă la o considerare a individului și a grupului său social "în funcție de trebuințe și răspunsuri, de confirmare și reprezentare, de reflectare și comunicare, de religiozitate și de conformare", autorul a ales, datorită și lipsei "argumentelor materiale ale incipientelor", "recursul la constanțele psihologice ale cunoașterii și comunicării".

Centrul de interes îl constituie modul în care s-a structurat comunicarea, aceasta fiind condiția esențială pentru formarea unui grup social, "temeiurile psihologice" ducând la "afirmarea capacităților de semnificare și asumție". Semnificarea diversificându-se odată cu gândirea și limbajul.

Conexiuni mitice de tipul *solicitare - răspuns - confirmare* implică o "cauzalitate interioară reflectată în reprezentări, fapte necesare pentru a cunoaște și pentru a parcurge credințele românești în structurile semnificării lor mitice".

Ideea autorului este că în lumea primitivă, universul cunoașterii se sprijină pe elemente specifice, iar reprezentările nu ies din anumite tipare. A descoperi aceste tipare înseamnă a ajunge la izvoarele sensibilității și spiritualității lor. Prin credințe, rituri, ceremonialuri se constituie un univers spiritual atins de miracolul comunicării directe cu Divinitatea. Se impune, astfel, "imaginea unei lumi neconvenționale" din perspectiva mai multor niveluri de semnificare și potențare semiotică. *Cultură majoră, cultura minoră* sunt complementare.

Iulian Chivu își clădește cartea pe niveluri de receptare a problematicii aduse în discuție. Cele patru etaje/capitole demonstrează o gândire structurantă, meticuloasă și exactă, conducând, prin metoda maieutică socratică, la cuprinderea problemelor credințelor românești într-o largă perspectivă. Intenția nu este de exhaustivitate, ci de clarificare a unor probleme într-o abordare proprie, originală, care nu exclude legătura cu tradiția științifică pe această temă și care se străduiește să realizeze o sinteză credibilă și eficientă. Romulus Vulcănescu, H. Wald, Mircea Vulcănescu, Ferdinand de Saussure, Mircea Eliade, U. Eco, S. Freud sunt citați în acest discurs deictic și argumentativ pentru a da prestigiu și autoritate expunerii.

Comunicarea este o problemă dintotdeauna a omenirii. Prestadiul comunicării a fost uimirea în fața miracolelor existenței. Aceasta l-a determinat pe omul primitiv să se înfioare blagian "de dor și de moarte", efectul acestei uimiri fiind reconstruirea unui alt univers, paralel cu cel material - un univers spiritual, un *univers al cuvântului*. Descoperind o sumă de cuvinte prin care să dea expresie *uimirii universale*, omul a dobândit și dreptul de a beneficia de un *suflet colectiv* în dimensiunea căruia să se integreze și să se regăsească. A fost primul scop care a determinat *sintalitatea* grupului, adică totalitatea elementelor esențiale care definesc profilul moral al unui grup social. La aceasta s-au adăugat apoi legendele, miturile, imaginile comunicării. Cuvântul deschide ușa către universul cunoașterii. Treptele acestei cunoașteri vor fi urcate în timp de generații și generații modelate de suma de credințe specifice naționale.

A reface armonia unei lumi în care sensurile se revelează prin hierofanii sau teofanii, prin redescoperirea semnificațiilor originare ale mitului - iată o ambiție care face din Iulian Chivu un căutător al spiritualității într-o lume eminalemente profană.

(ana dobre)

Familii macedonene

În Epilogul cu care se încheie romanul (cur îl numește autoarea; monografia românească, i am spune noi), conceput cu mai bine de trei-patru decenii în urmă (respectiv: 1965-1975: **Rădăcin daco-române** (cu subtitlul **Viața unei familii macedo-române în Peninsula Balcanică**; (secolul al XIX-lea, începutul secolului XX); Graziella Doicescu mărturisește că - în ultimii 20-30 de ani - s-a dedicat exclusiv pasiunii pentru pictură de care s-a simțit atrasă. În ceea ce ne privește, pe prof. dr. Gabriela Doicescu am întâlnit-o prima dată, aici, la Bușteni, cu prilejul unui *vernisaj*, rămânând (atât eu, cât și scriitoarea Marta Bărbulescu) încantați de ceea ce ni s-a prezentat la Casa de cultură din Bușteni respectiv de tablourile expuse...

Acum, din București, unde locuiește, am primit și cartea la care ne-am referit în paragraful anterior, cu o admirabilă grafică pe copertele exterioare alcătuită dintr-un colaj de tablouri expuse. Cartea (*romanul* - cum îi spune dânsa beneficiară de o *prefață* semnata de către N. Georgescu, din care aflăm (ceea ce aveam să constatăm și noi, după lectură) că „romanul” Graziellei Doicescu îmbină visul unui poet, cu amintirile și cu istoria...

„Romanul” este conceput din șase capitole și un epilog și alcătuita, în concepția sa, primul din cele trei volume pe care urma să le dea la iveală. Tot prefațatorul opinează că narațiunea ar fi captivantă, „refuzată de nostalgia începuturilor”, urmărind „datele unui arbore genealogic”, prin evocarea unor strămutări, renașteri, regăsiri ale unui neam căruia îi aparține și autoarea: e vorba de o familie macedo-română nevoită din cauza invaziei turcești a se strămuta de pe țărmul estic al Mediteranei, mai întâi în Thessalia, după cum aflăm din capitolul **Începuturi**. E vorba de kir. Costa și soția sa Evantia. Se stăruie asupra obiceiurilor familiilor macedo-române (respectiv: cele de la naștere, căsătorie și moarte), pentru ca, în capitolul următor să fie evocate copilăria și adolescența Elenei, cum și a Mariei și a celor opt fete ale ei. Reușit ni s-a părut portretul Elenei. Se insistă și asupra obiceiurilor și calamităților naturale, în genul sadovenian din **Venea o moară pe Siret**. Obiceiurile de la cununie seamănă cu cele ale românilor (îndeosebi peșitul) și respectiv cununia lui Gheorghe - aromân și soția sa grecoaică, accentuându-se raporturile dintre aromâni și greci... Capitolul se încheie cu surprindere din perspectivă picturală a comunei în care aveau a se stabili noii căsătoriți. Autoarea urmărește în continuare deplasarea familiei din Băiasa la Constantinopol, unde kir. Gheorghe este numit cântăreț la paraclisul românesc de la Constantinopol. De aici, evocarea poposește la București, care - la început de secol, respectiv în anii 1902-1904, „nu era prea arătos”. După doi ani, familia lui Gheorghe Cazana va fi strămutată în Macedonia, la Bitolie, unde locuiește între 1904-1919. Este capitolul cel mai întins al „romanului”, referitor la macedo-români, ale căror obiceiuri au devenit de mult „proverbiale”, îndeosebi politețea și ospitalitatea orientală a macedonenilor... Atenția ne este atrasă de evocarea faptelor din viața lui Constantin: absolvirea liceului, plecarea la Facultatea de Drept, din Constantinopol, precum și modul în care se vor descurca urmașii acestora. În final, întâlnim și câteva evocări ale unor orașe din România (de pildă: Ploieștiul), cum și din Băiasa, pe fondul pregătirilor din preajma primului Război Mondial, ca și al ieșirii noastre din starea de neutralitate...

Epilogul insistă asupra a ceea ce ar fi putut cuprinde volumele următoare, în care membrii familiei Cazana se răspândesc în întreaga lume, cu precădere în America...

Din partea finală, reținem caracterizarea însușirilor autoarei (p. 114), de confirmare a *genelor* moștenite... Toate astea, mărturisește autoarea, ar fi fost detaliate pe larg în volumele ce urmau să apară și n-au mai apărut. Justificarea o aflăm în marea sa *pasiune pentru pictură*, căreia i s-a dedicat în ultimii 20-30 de ani...

(simion bărbulescu)

in mai multe surse indirecte, dar foarte demne de încredere, am aflat că Institutul Cultural Român și Uniunea Scriitorilor au întreprins o acțiune de popularizare în străinătate a literaturii noastre și de năpăstuite. S-ar fi făcut chiar propuneri, s-au angajat forțele financiare ale statului, cele ale (după părerea mea) apte să susțină o asemenea acțiune; în plus, numirea lui N. I. Anolescu la UNESCO naște speranța că unele activități sale vor avea și unele efecte pozitive asupra geniiile din țară și capodoperele tohnone.

Îm permit totuși să observ încă o dată că dintr-acestea, și cu bani mai mulți, s-au putut și în comunism și dacă nu va prevala înțelesul de gașcă și în inteligență, ne-am putea feri din nou cu izbânzi ca **Descult**, fericita capodoperă despre care chiar și lucidul și cotitul ei autor ajunsese să creadă că a cerit lumea, dacă nu chiar imortalitatea. Se vede totuși că „problema” a rămas și, cu toate aziile, se exprimă jelanii, pe cât mai multe voci, că nu suntem cunoscuți în lume, că statul nu face nimic, că problema e dată pe mâna noastră și incapabili, că Uniunea Scriitorilor ar trebui să se implice mai mult etc., etc. Mi-am spus și eu de câteva ori părerea și mai ales am cerit explicații: că nu e inutil un plus în toate activitățile: de efort, de inteligență, de stăruință față de ce nu mă gândesc să neg. Dacă în loc de aceste cărți s-ar traduce o sută sau măcar o cincizeci și acestea ar fi mai bine alese și mai oportunități oferite s-ar îmbunătăți întrucâtva cunoașterea, așa că nu de propuneri e vorba. (În ce privește, față de blocarea actuala conducerii

opinii

USR la adresa mea, nici nu intenționez să vin cu o idee: experiența mi-a arătat că de câte ori s-a propus ceva, mi s-a răspuns cu ostilitate, în cel mai bun caz cu ignorare, deși timpul a dovedit că propunerea era judicioasă sau măcar a fost luată în seamă.)

În seria constatărilor indeneabile voi spune că una dintre primele opere literare românești, **Poeziile populare** ale lui V. Alecsandri, s-a bucurat de oarecare ecou; invidiabil oricum de celelalte capodopere ce i-au succedat: chestie de conjunctură sau de inteligență ochire a scopului? Fapt e că pentru un golgiu național „problema Eminescu”, așadar și o vechime mai mult decât centenară, e un continuu pretext pentru durere, iar cazul lui Alecsandri, scriitor nu chiar de tot necunoscut, în altul, măcar surprinzător (cum a fost și în cazul cel în cauză). În privința primului, eu am vertizată asupra esului capital iscalit de erban Cioculescu în „Lumea” din 1945 și intitulat **Universalism literar**, unul a cărui ignorare de către eminescologii noștri autentici nu de baltă constituie o acțiune necinstită, care-i descalifică. Stăruințele mele n-au avut nici un ecou, deși eu am republicat articolul **Reveniri, restituiri, revizuirii**. 1999). Nu știu, când l-am scris, că Pompiliu Constantinescu (**Clasicii noștri în străinătate**, 1942) exprimase opinii similare extinzând dificultățile de translație în vreo limbă străină la Alecsandri și Creangă, datorită particularităților lor de limbaj, o artă care pierde mult, chiar dacă s-ar găsi vreo norocoasă echivalență în germană, franceză, engleză etc. În felul acesta, numai o parte din ei sau prea puțin trece într-o limbă străină, transformându-i în cel mai fericit și niște interesanți scriitori mici, în timp ce un Dostoievski, Tolstoi sau Turgheniev, niște giganti, au de unde să piardă unele particularități nu prea însemnate. Cu alte cuvinte,

De acasă până la universalitate

alexandru george

constatarea mea de repetate ori formulată că un scriitor e cu atât mai puțin universal cu cât e mai specific național pare a se verifica, numai că eu, făcând-o, am oferit, în stilul meu constructiv, o soluție cu care nu mai vreau să lungesc textul de față, mai ales că aș oferi astfel și sugestii de program pentru culturnicii noștri adunați în conclave pentru a alege un catalog de „valori” exportabile.

Preocupat însă de această problemă, am semnalat din colțul meu cazul a două scrieri imposibile de tradus: **Craii de Curtea Veche** de Mateiu I. Caragiale și **Jurnalul fericirii** de N. Steinhardt, eventual **Ingeniosul bine temperat** de M.H. Simionescu, dar și „romanele” lui Fănuș Neagu. Cu cele din urmă intrăm în alt univers: al literaturii scrise în comunism. Deși pentru noi ele sunt cu totul altceva decât **Mitrea Cocor** (care s-a bucurat de Premiul „Stalin” la vremea lui, un fel de Nobel al comuniștilor din lumea întreagă), dificultățile de înțelegere pentru străini sunt poate mai mari decât cele din celebrul roman al lui M. Sadoveanu. În schimb, neutralitatea absolută a romanului lui Al. Vona **Ferestrele zidite** l-a ajutat să treacă granițele lingvistice.

Dar, la toate dificultățile de ordinul idiomurilor și scrierilor prea particularizate în acest sens, se adaugă ceva și mai grav: situațiile cele mai comune, determinante pentru desfășurarea acțiunii și comportarea personajelor din universul (real) socialist sunt incomunicabile celor care au trăit numai în Lumea Liberă: acolo faptul că un om politic din trecut a murit în închisoare nu e ceva prea frecvent, dar nu de neînțeles: căci și în Franța și-a sfârșit zilele așa Mareșalul Pétain sau chiar a fost executat Pierre Laval. Dar în comunism altfel au „murit” mareșalul Tuckacevski sau Buharin Radek, dar chiar și Beria și, mai ales, Imre Nagy, L. Pătrășcanu, ca să nu mai vorbesc de Maniu, Mihalache, C.I.C. Brătianu sau G.I. Brătianu. Un cititor occidental nu poate înțelege că un om cu conștiința împăcată, invitat la o secție de poliție, la etajul III, camera 18, în momentul când pășește acolo poate să dispară pentru totdeauna, poate să fie „reținut” fără termen, poate fi eliberat doar prin noroc sau dacă devine un denunțator măcar auxiliar al poliției politice, nenorocind în jurul său pe cât mai mulți oameni, colegi sau prieteni.

Un cititor tânăr trăind în normalitate, în paralele cu cei din „lagăr”, nu poate înțelege că marxismul (o filosofie „interesantă”, nu-i așa?) este dincolo o mască ideologică pentru teroarea de stat și că diverși „filosofi” calificați uneori chiar în URSS, dar mai sigur foarte strict selecționați, aveau funcția nu doar de a otrăvi conștiința studenților cu marea ideologie biruitoare a lui Marx, Engels, Lenin și Stalin, ci și de a le controla reacțiile, indolența la această „materie” sau ignoranța dovedită la examene putând aduce ușor repenția sau exmatricularea nefericitului.

Nu știu dacă vreun „occidental” necontaminat de idei „de stânga” ar putea recepta în toată oroarea instituirea prin sărbătoare în URSS a eroismului unui copil comsomolist care și-a denunțat părinții reacționari care vorbeau acasă mai slobod și i-a făcut să fie trimiși în Siberia, dar poate că se va mira că niște funcționari cunoscuți de mine care au comentat cu unele accente defavorabile filmul sovietic **Balada Siberiei** au fost anchetați și unul urmărit în justiție ca „dușman al Uniunii

Sovietice”. Încă mai mult se va mira un inocent care n-a trăit în comunism că un student „a fost pus în discuție” în organizația UTM, apoi exmatriculat pentru că n-a declarat că are o rudă la Canal, văr al tatălui sau dintr-o comună pe unde vinovatul nici nu călcase vreodată și care nu predase integral o „cotă” sau dosise cu scopuri de „sabotaj” un cazan ruginit de țuică.

În comunism a luat naștere un mediu și, deci, o atmosferă pe care cei din Lumea Liberă sau tinerii noștri de acum nici nu o pot concepe - din fericire pentru ei și din nefericire pentru literatura care s-a scris atunci, chiar pentru cea care nu a slujit propagandei regimului (eu înțelegând foarte bine acest lucru, pentru că aparțin ultimei categorii și aș avea pretenții să fiu disociat de ceilalți). Numai că cititorii actuali și cei mai vechi „din afara sistemului” nu procedează astfel, pe ei nu-i interesează cum și de ce s-a scris o anumite literatură, lectura lor nu poate fi aceeași cu a publicului din „lagăr”, atunci când apărea literatura ce „i se dădea”, în același mod în care se dădea derouă de Anul Nou, nu de Crăciun, și portocalele ca marfa exotică mult așteptată. Comunismul domnea și prin arbitrarul imprevizibil care nu e doar el incomunicabil și se prelungește cu atmosfera pe care o creează.

Or, criza actuală a literaturii și cărții autohtone este în liniile cele mai generale, dar și mai incontestabile, una de comunicare, aceasta afectând și așa-zisele opere sau momente „de curaj” dintr-o carte sau alta care nu sunt percepute de cei ce n-au experiența „lagărului”, reflexele de apărare și de groază dominante atunci, nici scilipirile de speranță. Cititorul din afara lui nu poate gusta „curajul” unui scriitor comunist care strecoară într-o discuție replica unuia care se îndoiește de eficiența reformei agrare și deposedării de pământ a țăranilor, chiar dacă toți ceilalți o aprobă. După cum nu citește la fel ca lectorul de pe vremuri o scenă dintr-un roman în care o tânără și grațioasă studentă pune pe o colegă de cameră să-i facă un masaj și aceasta, mângâindu-i reliefulurile proeminente, face să-i scape o licoare balsamică inundând-o voluptos între fese, într-o scenă cu sugestii vagi de lesbianism. Pentru „morala proletară” asta era ceva scandalos, aproape periculos, dovedind mare curaj; orice cititor occidental va trece însă peste ea fără să clipească.

Dificultățile de translație nu sunt totul; mai există și cele de traducere: cel care-și va încerca puterile cu Fănuș Neagu își va lua mari riscuri, dar cel care va tălmăci pe Breban va trebui mai întâi să-l traducă în românește, va trebui să-i refacă frazele, să-i elimine erorile de expresie, deși ele fac parte din „specificul” artistului și se presupune că sunt intenționate.

Și apoi eu nu văd cum am putea fi recomandați străinătății prin capodopere de tipul lui **Cel mai iubit dintre pământeni**, unde aceasta va afla că în mediile universitare și înalt intelectualii români se comportă ca niște oameni ai cavernelor, se înjură și se bat ca în sălașurile de țigani și personaje-conștiință se comportă ca niște înapoiți mintali într-o năclăială de semidocism și trivialitate ostentativă.

Eu aș zice că mai bine ar fi să rămânem acasă.

Poeme

Umblă desculță prin
cameră. Te privești în
oglină. Vezi o femeie
obosită de dragoste
care ține-ntră buze
o lălea sângerie. Lei
în podul palmei
puțină cenușă. Te gândești
la bărbatul care umblă prin
ploaie, cu șapca
trasă pe ochi. Iar la
picioarele tale
se-ncolăcește pisica.

Vin în pahar,
sânge în sticlă.

Azi-noapte
ți-am strigat numele
într-o cârciumă goală.

Barmanul număra
niște bani. Și golul râdea
în spatele meu.

Aș putea să deschid
în camera mea
un muzeu al
deșertăciunii. Mormane
mari de hârtii. Stive de
cărți. Tabloul bunicului
care a fost ofițer de
husari într-o
garnizoană de la
marginea vienei
și a văzut într-o noapte
șobolanii din prater
ieșind din ascunzători.
Urma unei mâini de
femeie pe
peretele cenușiu.
Sticle în care vinul
s-a făcut gros și
negru ca smoala.
Scrumiere cu
cenușa țigărilor
fumate aici în
ultimii treizeci de
ani. Covorul
care miroase
a praf și a
bătrânețe. Hainele mele
azvârlite pe jos
după o noapte
crâncenă de beție.
Întunericul cald
ca o burtă de
șobolan. Și paznicul care
brusc aprinde
lumina.

Oameni fără
iubite și fără
neveste. Oameni
care ronțăie sticsuri
într-un vagon de
metrou ca niște
șoareci bătrâni
și își pipăie
gâturile zbărcite.
Oameni care se
întorc de la lucru în
pelerine uzate de
ploaie, ca o
armată învinsă,
purtând în sacose
funingine și
miros a rom ieftin.
Oameni
transpirați și
murdari
care se uită
unii la alții cu ură.
Îi văd

seară de seară la
cârciumă. Le
privesc pelerinele
lungi care fâlăie ca
drapelele
unor țări comuniste.
Iar pe scaunul
din fața mea
nu șade nimeni. Măinile
mele sunt
galbene de
tristețe, ca ale
romanovilor și
habsburgilor. Ca ale
celor
nu foarte
puternici.
O fantomă
umblă iarăși
prin europa.
Și îmi vine să
urlu
spre cartierele
bogătașilor: „Trăiască
revoluția mondială! Trăiască
lenin și troțki!”

Îți mângâi
coapsele-n gând
ca un copil
care mângâie
o pisică.

Lângă corpul tău
tânăr
sângele meu
are culoarea
coclelii. Culoarea
pânzelor de păianjen.

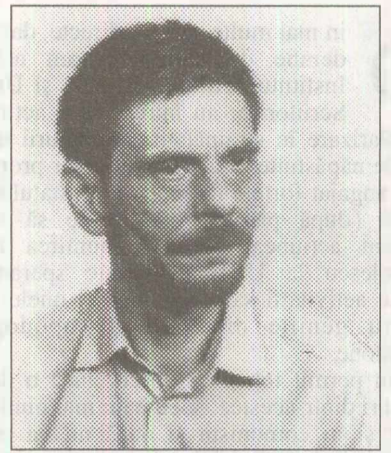
Îți văd prin
rochie
pânțelele cum
pâlpăie. O fereastră
îndepărtată și
primitoare de
han. În vatră
arde un foc
mare de buturugi.
Oaspeții-și
scutură cizmele de
zăpadă. Iar pe
masa de brad
funegă cina. Acum
iau între palme
sângele tău
ca un bărbat
care vrea
să-și cunoască
femeia.

Vine toamna pleacă vara
comandante che guevara

Numai scoici moarte
pe plaja din vamă.
Valuri ce îți împrășcă
în dușmănie picioarele.

Astă-vară
aici se dansa.
Era lumină și
muzică, iar luna părea
un cap mare de
cal. Calul lui che
galopând spre
santiago de cuba sau
santiago de chile.

Zac pe nisip, cu
cristale mărunte de
sare în
barbă. Mă gândesc
la pescarii de
caracatițe. La
vânătorii de

octavian soviany

fructe sicilieni.
Și e liniște
ca-n ajunul
atentatului de la
sarajevo. Sâni tăi
parc-ar fi
jumătăți de
lămâie.

Nu ești
agatha grigorescu
bacovia. Te uiți cu
dispreț la
pumnii mei mici de
copil. Detești
gesturile mele
stângace. Și cad peste
noi
„corbii poetului tradem”.
Smocuri din părul
cenușiu al
învinșilor.
Umbrele lor
călăresc alături de mine
către cordoba cea
cu o sută de
turnuri.
Privește:
femeile bete
din rahova
fac exerciții de
zbor. Iar pământul
vine spre ele ca
botul unei tramvai.
Parcă ar fi
surorile mele.
Surorile mele!
Iarăși am bătut
până noaptea târziu
vodcă amestecată cu
sânge. Acum
plouă pretutindeni
indiferent,
iar tu te uiți în
vitrina
unui magazin de
confecții.

Vine toamna pleacă vara
L-ați ucis pe che guevara

Întuneric deplin.
Cine-i
străin
devine în astfel de nopți
încă și mai
străin.
Într-o
noapte la fel de
posacă
a plecat svidrigailov
definitiv în
america.

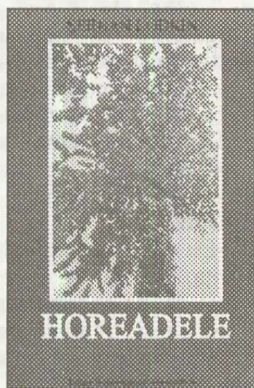
Episodul ultim al acestei mascarade este încercarea de a valida marea minciună a «victoriei» și «ofensivei Dreptei» în România - de fapt, o Dreaptă inexistentă, o pseudo-căptă, formată dintr-un partid (mai mult social) liberal, slab și divizat, și un partid fără identitate doctrinară, PD, constituit din (ex)socialiști pe care internaționala cu același nume i-a permis să contribuie la (auto)ruinarea PE, care, după ce și-a diluat progresiv entitatea creștin democrață și conservatoare, a ajuns el însuși un pretins exponent al Dreptei europene. Dar probabil că nicăieri în lume ca în România nu i-a reușit Stângii o mai meșteșugită ovitură rezultată din iluzionarea opiniei publice cu privire la faptul că Dreapta ar exista și ar mai avea curajul să se afirme în forță, ca atare, deși devărată nu există decât în America. În rest, numai surrogate ale Stângii multiplicare în tot spectrul politic. Într-un fel, poate că tovarășul Ion Iliescu merită considerație pentru faptul că este singurul care dă la iveală adevărata față

memorii

Stângii, promoțoare a luptei de clasă, nostalgică a regimului comunist și profitoare perpetuă a înlăturării regimului nazist. În rest, doar farduri roșii și proaste“ (Roxana Iordache,

1) **Horeadele**
(Șerban Codrin)
Editura Tempus
Dacoromânia
Comterra

Fișele unui memorialist

gheorghe grigurcu

în „Aldine“, 2005).

Speranța secretă ce zace în orice catastrofă.

Jubilația tâmpă a excitantelor (alcool, droguri) care trece dincolo de tine, căreia nu-i pasă de tine, care te lasă ca o zdreanță.

„Cu cât te rogi mai mult (lui Dumnezeu) cu atât mai mult Îl iubești și cu atât mai puțin Îl poți defini“ (Gustave Thibon).

Orice voință, oricât de redusă, e un act de ambiție. Dar a nu voi nimic nu e decât un act de ambiție răsturnată.

„Imaginarul, abstracția conceptuală sunt capabile să cotopească și să obsedeze mediul sensibilității noastre... Eru-ditul, cititorul adevărat, făuritorul de cărți este saturat de intensitatea teribilă a ficțiunii. Structura lui îl predispune să se identifice în felul cel mai intens numai cu relațiile textuale, cu ficțiunea... În sensul acesta, paradoxal, cultul și practica umanioarelor, frecventarea cărții în doză mare și studiul sunt factori de dezumanizare“ (George Steiner).

Uiți tot ce ar putea depinde de tine. Eliberezi lucrurile din memorie așa cum ai elibera sclavi.

Orice eliberare semnifică sfidarea unei stări date, a unei ordini, e o rebeliune. Inevitabila demonie a eliberării, indiferent de țelul și de circumstanțele ei.

Dorința ca o iluzie în stare activă.

„În cartierele orașului polonez Gdynia se construiesc vile de lemn,

căptușite cu polistiren. Modelul standard este dotat cu polițe comode, câteva ascunzători și patru ieșiri. Și asta pentru ca proprietarul-pisică să poată să se ascundă repede de câini. Cartierul pisicesc din Gdynia este prima întreprindere de acest gen din Polonia. Căsuțele vor fi montate în cartierele pentru oameni, în locurile unde se plimbă cele mai multe animale fără stăpân. Standardele vilei pentru pisici sunt ridicate: ea are o suprafață de aproape un metru pătrat, încap în ea mai mulți indivizi cu blană. Chiar dacă întreaga casă va fi ocupată de un singur animal, nimeni nu-l va obliga să primească alți colocatari“ („Adevărul“, 2005).

Cu cât un sentiment e mai profund, cu atât e mai lipsit de carnalitate, mai transparent. Doar sentimentele superficiale sunt carnale în crisparea și în involburarea lor.

Adevăruri care luminează, adevăruri care obscurizează.

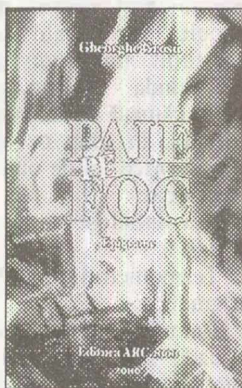
Cât de aventuros, de iresponsabil ne comportăm! Ne bizuim nu pe înțelegerea, ci pe bunătatea Celuilalt. Dar, în fond, nu e mai bine astfel?

A te simți nemuritor înseamnă chiar a fi nemuritor.

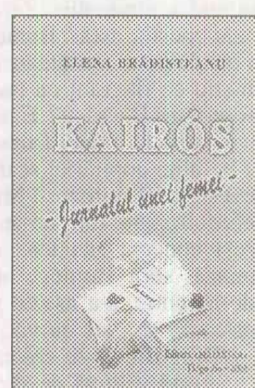
Să conțină orgoliul, precum un ingredient fie și într-o cantitate neînsemnată, teama de tine însuși?

A te simți inutil precum un vis.

2) **Paie de foc**
(Gheorghe Grosu)
Editura ARC2000

3) **Kairós**
(Jurnalul unei femei)
(Elena Brădișteanu),
Editura
„Măiastra“

dumitru hurubă

Mă gândesc să scriu o povestire frumoasă, romantică, lacrimogen-siropoasă, precum o telenovelă sud-americană la care majoritatea membrilor familiei noastre plâng, în frunte cu bunica Parmenia. Dacă și-ar da seama umanitatea ce jale, ce momente trăim și ce viață încărcată de dramatism avem în familie datorită televiziunii, cred că ar... Mă rog, cred că niște experți în domeniu, în urma unor cercetări minuțioase și docte, evident, ar salva sentimentalii ca noi de la prezumtive sinuci... Ei, să nu exagerăm, totuși, nu? Deși... Deși!

Doar Bunica Parmenia, căreia Divinitatea și viața i-au repartizat o anumită doză de înțelepciune, ne reechilibrează sufletește când suntem gata-gata să formăm un cor de boceli sfâșietoare pentru că un personaj din cutare

cerneală proaspătă

telenovelă își smintește existența cu câte o prostie pentru care, la noi, ar înfunda pușcări acuzat de fals, uz de fals, dare de mită, trafic de influență, proxenetism, uz de armă, găinării, furt din avutul obștesc, evaziune fiscală... A mai rămas ceva? A, crima? O, desigur, dar ceva mai spre finalul povestirii. Sigur că, între timp, Parchetul l-ar ancheta zile la rând, mai și arestându-l din când în când și eliberându-l, pentru ca individul să-i intre în cap că umilința de a fi interogată de către magistrați pe a căror materie cenușie se află imprimată cețos o singură imagine: Golgota - e literă de lege. Așadar, când suntem apti pentru a forma un grup compact de *infractori* sau de predispuși spre iminența atacurilor cerebrale, ea zice cu un oftat de plăcere, dar și de obștească responsabilitate:

-Eh, televiziunea, e un fel de dragoste care doare, dar pe care nu o poți abandona, fiindcă ar dura și mai tare...

Aproape spontan junghiul din piept dispare, privirea ni se înseninează, începem iubirea de aproapele, iar drama de pe micul ecran își reduce dimensiunea până în zona derizoriului. La urma urmelor suntem în viață, suntem oameni și nimic din ce e omenesc... Cine dracu' a zis chestia asta? Bunica, după ce a snopit-o în bătaie pe o consăteancă, fiindcă o prinsese în nu-știu-ce flagrant cu bunicul? Socrate? Dom' președinte Băsescu? Einstein? Nu-nu, asta era cu relativul... Poate frumoasa văduvă și vecină de pe ulița copilăriei scărmanată săptămânal de nevestele bănuitoare... Mă rog... În sfârșit și din nefericire, nu toți ne-am încărcat sufletul cu acest concept sănătos, astfel că, într-o după-amiază, sora Bunicii, luând o supradoză din jale-narcotic, s-a așezat pe fotoliu, a dat ochii peste cap și a zis cu voce inexpresivă:

-Dragii mei, eu cre'că fac un *infract*...

...Fiind văduvă de război și femeie hotărâtă

Uraaa! Bunica are un amant...

din fire, l-a făcut, așa că, la terminarea episodului din telenovelă, când a întrebat-o Bunica dacă n-are de gând să plece acasă, deoarece la noi nu avea unde să doarmă, ea plecase deja dintre noi - vii. A urmat un episod de bocete sfâșietoare, soră-sa, adică Bunica Parmenia, chiar vrând să-și smulgă părul din cap, dar când a dat de o singură și biată șuviță-meșă de culoare stacojie - cât îi mai rămăsese de la bătaia cu o vecină pentru un pensionar cu pielea feței ca de hrean deshidratat - s-a răzgândit... Așa că și-a făcut vreo trei cruci suficient de mari și de convingătoare pentru Providența cu care, susținea ea, s-a aflat întotdeauna în relații foarte bune, și ne-a impus să zicem un „Tatăl nostru” în grup. Inițiativa ei s-a materializat cu un murmur jalnic din care nu s-a înțeles decât partea cu „Pâinea noastră, cea de toate zilele, dă-ne-o nouă azi”, într-un crescendo potrivit pentru a impresiona Divinitatea și, mai ales, Guvernul, fiindcă de-o vreme, după zeci de majorări ale prețurilor, produsul respectiv devenise obiect de cult la noi în casă. Însă această rugare, cam tendențioasă, n-a atentat câtuși de puțin la prestigiul Bunicii Parmenia... Eh, pensionarii, acești inși cu chip de înțelepți, unii chiar de înger, și cu suflet atât de plin de înțelepciuni că noi, tinerii, neînțelegându-i mai niciodată, îi numim prea des, cu iresponsabilă seninătate, senili...

...Surorii Bunicii i-am pus în sicriu o casetă video cu telenovela respectivă și un videoplayer, iar în cavoul de marmură furată de la Rușchița, o masă, și un scaun...

...Las' să mai vadă și ea din când în când, sărmana, a zis Bunica printre hohote de plâns, că tare i-au mai plăcut telenovelele...

A avut dreptate: familia suntem leșinați după telenovele, adică storși de lacrimi, deși toți suntem maturi, iar vreo doi chiar sexagenari, dar plângem pe furis, ascunși pe unde putem pentru a nu fi penibili. Mai rar, când se petrec dramatisme și nu avem vreme să ne retragem, plângem în grup cu nerușinare. În această situație, cina devine un fel de pelerinaj la Mecca: trecem rapid pe lângă masa din bucătărie, ne facem cruce când îi vedem goliunea și, cu stomacurile transformate în cimpoaie scoțiene, doar a Bunicii Parmenia scoțând sunete ca ale taragotului lui Dumitru Fărcaș interpretând *Doină și joc transilvan*, ne retragem strategic spre locurile de dormit. În apartamentul nostru de la ultimul etaj al blocului fiind cald și bine, după cum a constat un investitor din Alaska sau Groenlanda - mă rog, ne semnificativ - sosit la noi în cămașă cu mânecă scurtă și cravată á la Norman, în timp ce afară crăpau din cauza gerului orice fel de ouă. Plus că groenlandezul a remarcat:

-La tumefoatra este cam temperatur mare, da' o.k.!

Termometrul de pe balcon indica minus 21 de grade...

I-am dat dreptate, deoarece pe investitori nu se cade să-i contrazici, fiindcă-i sărăcim de comisioane pe corupți și escroci și ne-am văzut

mai departe de telenovele, „Surprize, surprize” „Vacanța mare”, „Ziua judecării”, „Marș provocare”, „Folclorul contraatacă”...

Însă Bunica mai avusese un motiv pentru care renunțase la smulgerea smocului de păr se considera o văduvă tânără și se comporta consecință. Ba, într-una din seri, o auzise rugându-se șoptit:

-Doamne, dă-mi și mie un suflet cu care să mi mângâi viața până la sfârșitul zilelor...

Eu și cu soră-mea Claudița îl și vedeam pe Dumnezeu ocupându-se personal de problema trimițându-și pețitorii în cele patru zări pentru a rezolva suferința sentimentalei noastre Bunici...

În acest sens, chiar în zilele următoare Bunul, Răbdătorul și Înțeleptul Dumnezeu repartizat în blocul nostru un locatar nou... El a fost maior de poliție lăsat la vatră pentru fi ferit de tribunalul militar, fiindcă violase „o sălbăticie” - a știut imediat asociația non profit a bărfitoarelor de pe scară - o minoră de 17 ani Maiorul, aflat la începutul unei cariere strălucite, a fost trimis imediat acasă sugerându-i-se să nu reclame sus că ar fi fost dat afară pe criterii politice, dacă perspectivă curții marțiale îi spunea ceva-ceva... Om relații inteligent, a ascultat cu sfințenie vocea destinului din gura comisariului-șef și s-a stabilit în orașelul nostru, într-o garsonieră plină de igrasie și de pureci de la fostă proprietăreașă - o cucoană simandicoasă, cems de rață lovită-n cap. Evident, viața și-a continuat cursul fără probleme, dacă vecina d'palier nu i-ar fi spus bunicii Parmeniea împrumutându-i două pastile de lecitină și u extraveral:

-Ai văzut, dragă, chelosu'? A fost în star să-și bată joc de-o fătuică...

Într-adevăr, nimănui nu i-a venit să creadă că acest domn maior, excesiv de sobru, cu fața de carton mucava, privire de cadavru împăiat și posesor al celei mai scilpitoare chelii din câte s-au văzut vreodată în orașelul nostru de câmpie, a fost în stare de-o asemenea atrocitate.

-Să mai crezi în bărbați! a continuat cu răutate vecina. Îi vezi de ce fapte abdominale sunt în stare?

-Abominabile, tanti, a corectat-o soră-mea Clauța.

Ei, cum s-o cheme „clauța“?!? O Cheamă Claudița, dar fiindcă tot timpul bate din gură un coleg de clasă din fostul clan a spărgătorilor de geamuri cu praștia, i-a zis cândva în spatele blocului:

-Tu, parcă ești clauța lu' tati de la Trabant.

Și „Clauța” i-a rămas numele!

Sigur că și vecina s-a supărat, așa că i-a zis:

-Domnișoară, eu am filologia la bază și cre'că știu mai bine decât tine ce e aia semantică...

-Eu nu știu, a replicat ironică soră-mea, Clauța, da' nu se zice așa. Bunico, pleacă la discoteca aia abdominală!

Și a ieșit trântind ușa...

-Ei, copiii de azi! a exclamat împăciuitoare bunica Parmenia.

Semantică-nesemantică, bunica rămăsese profund impresionată de fapta maiorului, o impresie specială, cu nuanțe de invidie și cu o nostalgie în ochii de-un albastru spălat cu detergent recomandat de Magda Catone și Alexandru Bindea, care scoate petele ca spiratorul. De fapt, totul ar fi rămas în totală tăcere, dacă minora nu ar fi reclamat pe violator la poliție că și-a făcut joc de ea dezgolind-o până la brâu în rezența a doi aurolaci, fără să-i facă nimic...

-Că, declarase ea mai apoi în fața colectivului de bărfitoare adunate pe banca din fața blocului, după ce m-a chinat o jumătate de oră, a adormit lângă o tufă de boscheți ca un bou...

Să-i spui unui fost polițist bou întreaga istorie măsură a impertinenței și a suportării de către locatarii blocului a unui colocatar-bou, și că bărfitoarele i-au prezis pe loc fetei o aternare la neuropsihiatrie.

Careva, însă, anunșase la poliție ultrajul, rept care fata a fost arestată pentru 29 de zile, punându-i-se de către un polițist tinerel doar atât:

-Scumpo, ai practicat prostituția, așa că ai elicit capra în dosul blocului... Dacă spui ceva, m'ierlești, am fost în clar? Ai nevoie de ceva special?

Apoi, zile întregi nimeni nu i-a mai zis nimic. Îi dădeau mâncare destul de bună și-o lăsa să doarmă cam două-trei din 24 de ore. Ceea ce ea făcea cu deosebită conștiințozitate și plăcere, fericită că scăpase de școală și de profesora aia pipernicită, cu o pieptănătură în urea, mereu pusă pe hartă și semănând cu bunica înainte de a deveni obeză. Intra în clasă, privea la ei cu un fel de ură și întreba:

-Măi, domnilor elevi, care-a duhănit aici?
-Nimeni, doamna profesoară, răspundeau ei. Nimeni!

-Da, domnilor elevi, le zicea ea: fețele voastre exprimă, într-adevăr, sinceritatea unor tineri trâmbițași din „Apocalipsă”...

Drept că mai trăgeau din țigară colegii, ba și vreo câteva colege, dar prin curte sau la receu, când nu era ocupat de perechile de îndrăgostiți, fiindcă se temeau de director ca hracul de tămâie. El nu-i certa, nu-i amenința cu exmatricularea, cu invitarea părinților la școală sau cu scăderea notei la purtare, nuuuu! Când îi prindea în flagrant, invita câte pe unul în biroul său, îl prindea părintește de bărbie și întreba:

-Auzi, măi, domnule elev, de ce fumezi, fragule? Tu nu vezi la televizor că tutunul lăunează grav sănătății?

Și până să răspundă împetricinatul la întrebare, îi pocnea câte-o palmă, încât două-

trei zile pământul confunda țiuțul din ureche cu șuieratul acceleratului trecând pe la marginea orașelului nostru.

În a 17-a zi, prostituata fusese scoasă din arest și dusă la medic pentru control. Verdictul acestuia a fost de coma polițistilor: fata era virgină, iar polițistii care o arestaseră cu mare tam-tam înghițiră gălușca muțeste, dar mai-mai să li se oprească în gât. Astfel stând lucrurile, colocatarea îl reabilitară pe maior, doar șefa colectivului de bărfitoare, o profesoară de franceză, poreclită *Neagra-n-ceru-gurii*, zisese:

-Târfulița! Face cu curul cât alții cu capul... Precis s-a culcat și cu vreo patru-cinci polițisti și de-ai i-au dat drumul...

Până la urmă, coroborând toate elementele pro și contra, povestea s-a terminat fix în coadă de pește. În orice caz, pentru bunica Parmenia a contat mai mult intenția decât materializarea ei, așa că s-a gândit să-l invite pe violator la o cafea cu rom și un pahar de vorbă de „Fetească regală” de Jidvei, ca să-l tragă de limbă. Pentru acest eveniment s-a pregătit minuțios, punându-și pe cap o perucă nouă de la second hand, și-a rimelat ochii până a început să se vadă în oglindă în carouri, romburi și triunghiuri, și-a pus rochița cu volănașe bleu, roase de molii în vreo trei locuri, cerceii, brățara, pantofii de lac și s-a așezat pe banca din fața blocului. La vârsta ei de 60 de ani arăta destul de bine și, cu un pic de bunăvoință, oricine i-ar fi dat cel maximum 55 de ani. Exact pe asta se baza, când se gândise să pună ochii și-apoi mâna pe maior. El nu părea să fi trecut cu mult peste o jumătate de veac, iar din punct de vedere masculiniii... Din moment ce o dezgolise pe minoră până la brâu, cine știe ce se întâmplase, de fapt, fiindcă minorele asteaaaa... Ehe! Singurul aspect al problemei, care o cam supăra pe bunica, era acel „dezgolit până la brâu”: să fi fost de sus în jos, sau invers?

-Doamne, șopti ea făcându-și cruce, bine-ar fi fost să nu fi adormit ca un bou...

Sătulă de singurătatea care devenea tot mai apăsătoare, bunica Parmenia își dorea de mult prietenia cu un bărbat și chiar aruncase cândva o vorbă în acest sens, drept care începură bârfele. Întâi pe palier, apoi pe scară și, în final, află tot blocul despre dorința ei. Apăruseră, bineînțeles, și binevoitoarele, care i-au recomandat tot felul de inși scăpătați, cu obligații și fără, cu pensii mari sau cu vilă pe valea cutare...

-Acum, i-au zis, depinde de vrei tu...

-Bărbat, a răspuns ea tăios. Vreau un bărbat care să fie bărbat... Vilă! Pensie mare! Obligații! Fleacuri! Dacă nu știe să bată un cui când, unde și cum trebuie, degeaba, dragile mele... Vă spun eu: cuiul e baza unei căsnicii trainice - să știți de la mine! a încheiat ea metaforic.

-Aha! Se dumirise una, mică. *Neagra-n-ceru-gurii*. Vorbești în metafore, da' înțeleg că vrei unu' să fie și viril...

-Da, vecină, așa vreau: să fie bărbat, nu muce-n drum...

Colegele de vârstă au păstrat un moment de tăcere, fiindu-le clar că bunica Parmenia ori se enervase la culme, ori o pâlise vreo criză de nevroză sentimentală... O cunoșteam și eu după voce și-i vedeam de după perdea fața schimonosită de încredunțare sau de prea mare concentrare.

Daaaa, se săturase de singurătate, așa că o legătură sentimentală i-ar fi adus în suflet liniștea și ar fi ocupat cât de cât locul rămas pustiu după ce rămăsese văduvă - în urmă cu trei sau patru ani? Cu atât mai bine că maiorul era proprietarul uneia dintre acele calviții care impun un anume respect, dacă privim lucrurile din perspectiva principiului că părul prost părăsește „capu” dăștept” - cum a lămurit

situația el însuși după ce bunica a vrut să constate dacă goliciunea capului începuse de la frunte sau dinspre ceafă. Ne-am mirat cu toții, dar ea ne-a pus la punct:

-E, ce știți voi, tinerii!

Într-adevăr!

Cert este că omul o impresionase pe bunica Parmenia cu un comportament de tip cazon apreciat de ea foarte mult, încă de la prima vizită când, invitat fiind la un ceai, el s-a prezentat:

-Să trăiți! Sunt colonelul Fănel Trașcă...

-Da' parcă aveai grad de maior, și-a permis tata să-i spună luând și el poziția de drept.

-Da? s-a mirat musafirul. Da' știți cum e cu gradele astea noi și cu denumirile din noua organigramă...

Așa că l-am scuzat imediat, spre încântarea bunicii care începuse să se fățăie de colo-colo prin casă, ca o vietate pregătindu-și intrarea în călduri... Noi stăteam ca niște coioți la pândă, să prindem primii halca uriașă a idilei gata-gata să se înfiripeze. De curiozitate, soră-mii, Claușă, i se înțepenise privirea pe șuvița-meșă a bunicii care flutura ca un steguleț de naufragiat. Era tot mai clar că ne aflam în pragul unui eveniment în familie...

Sminteala lumii, veți spune.

Noi, nu, fiindcă părerile familiei noastre sunt împărțite: unii spun că e normal, alții că așa-i trebuie, iar a treia categorie consideră că, la 60 de ani ai săi, bunica arată de 50 văzută din profil, de 40 privită din spate și de cel mult 15 dacă stai de vorbă cu ea. Pe de altă parte, toți ai casei suntem convinși că am intrat în

cerneală proaspătă

Apocalipsă, având în vedere că, după 13 ani de abstență totală, tata a făcut o beție cruntă la „bomba” din colțul străzii și s-a întors acasă în trei labe, mâna dreaptă fiindu-i scrântită de la ultima beție. Ajuns în sânul familiei, cu o grimasă de Ulise obligat să ronțăie iarba oferită de către Circe, i-a spus mamei că nu mai plouă și că ar fi timpul să plece la casa ei, deoarece noi nu mai avem nevoie de menajeră... Ce episod de telenovelă sud-americană a urmat, numai noi știm și vreo trei paliere! Mă rog...

Soră-mea a început să viseze noapte de noapte câte-un trâmbițaș dând semnal pentru noi grozavii așteptându-și rândul să dea năvală peste noi, se trezea din somn speriată, plângea, râdea, se scărpină pe unde nimeni nu se aștepta și, dacă nu stătea cineva la ușă cu melesteul, o lua printre blocuri...

-Las-o, mă! mi-a zis tata într-un moment de ieșire din ceața alcoolului. Las-o, să vedem până unde fuge...

Tărășenia s-a rezolvat într-o noapte mai repede decât ne-am imaginat noi:

-Plec, a strigat ea de-au răsunat palieretele, că nu mai pot sta într-o casă de nebuni...

Și dusă a fost.

După o săptămână s-a întors din bejenie adusă de un hândrălău - epitetul îi aparține bunicii Parmenia - care o încercase de lăntișoare, brățări, inele și cercei, inclusiv în zona buricului - ceea ce vedeam noi. Mie, Claușă mi-a șoptit:

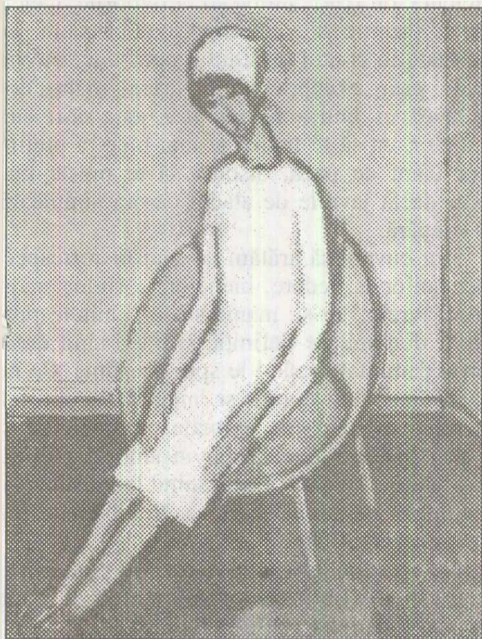
-Măi, să știi că iubițel mi-a pus inele și la...

-Taci naibii! i-am zis, că te-aude CNA-ul...

-Da, și? mi-a replicat ea. Am rochița cu buline roșii, așa că...

I-auzi-o! Păi, înseamnă că această soră a mea nu e chiar atât de proastă - bravo!

Și toate acestea numai fiindcă Bunica Parmenia își găsisese un amant, cel puțin din punct de vedere teoretic...

1 aprilie

De parcă în restul anului ne-am spetii spunând adevărul, ziua de 1 aprilie e consacrată prin tradiție păcălelilor, adică minciunilor mai mult sau mai puțin gogonate. Deprinderea de a turna gogoși (câteodată gratuite, născute din pura plăcere de a fabula, dar cel mai adesea cu limpedea intenție de a ne induce semenii în eroare) e, firește, mai greu de schimbat. Ar trebui, totuși, să aibă și adevărul, cum atâția vitregiți ai soartei, măcar o zi a lui, în care - prin consens - vorbele și faptele noastre să fie ofrandă pe altarul uitat 364 de zile pe an. Și nu cred să existe zi mai potrivită pentru aceasta decât 1 aprilie. Mai ales că, până să-și intre noua sărbătoare în drepturi și să devină obicei, nimic din cele zise ori scrise pe durata ei nu va fi luat în seole. Așadar nici rândurile care urmează.

Acum vreo treizeci și ceva de ani, pe când eram proaspăt redactor la *Convorbiri literare*, o cunoștință din studenție m-a rugat să intervin pe lângă conducerea revistei pentru a fi primită în redacție. Și, cum părea să aibă oarecare dispoziții literare, și cum, întâmplător, exista un post liber, am făcut-o. Nu cred că intervenția mea a fost hotărâtoare. Cunoscutul în cauză avea, am aflat după aceea, o puternică susținere pe linie de "cadre", însă dorea probabil și asentimentul formal al redacției. Oricum, a fost angajat și o vreme a lăsat impresia că nu mai știe cum să-mi mulțumească pentru sprijin, aproape sufocându-mă cu aminciția lui.

S-a întâmplat însă că, într-o bună zi, călând pe biroul său un material rătăcit, am dat printre hârtii de o pagină scrisă îngrijit ce mi-a atras atenția: era relatarea unei conversații petrecute în redacție cu câteva zile înainte. Începea așa: "În ziua de ..., tovarășii ..... au discutat despre..." Era o relatare amănunțită și, pe cât îmi aduceam aminte, fidelă, consemnând inclusiv bancurile politice, în vogă pe atunci, și aluziile de aceeași natură: cutare a spus cutare anecdotă, la care a răs aprobator cutare, cutare s-a exprimat că lucrul cutare nu e tocmai în ordine și cutare i-a ținut isonul, ba a mai și adăugat că... etc. Iar un cutare eram chiar eu.

Bănuiam că și în redacția noastră existau persoane purtătoare de cuvânt. Câteva numai că nu au mărturisit-o după ce înfruntaseră voinicește "bidonul liniștit", lectura lor favorită din Șolohov. Dar că tocmai Costache, omul care îmi declara recunoștință eternă practica acest sport pe spinarea mea, asta întrețea, în naivitatea-mi de atunci, orice așteptare. Așa că, îndată ce a apărut în redacție, i-am pus sub ochi buclucașa foaie. Roșeața-i din fire s-a făcut brusc stacojie și m-a întrebat vizibil iritat cu ce drept i-am umblat în hârtii. Apoi s-a calmat, oferindu-mi o explicație prea încălețită ca să fie și convingătoare: că ține un jurnal, unde notează absolut orice vede și aude, intenționând să valorifice cândva materialul într-un roman-colaj, cu inserții din presă și cu pasaje din scrieri beletristice, dar că-și uitase jurnalul acasă și, spre a nu uita detalii, le așternuse în fugă acolo. M-am prefăcut mulțumit de lămuriri, văzându-mi de treburi ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Însă din acea zi un perete de răceală s-a ridicat între noi, exagerată-i sollicitudine nereușind să-l subțieze, necum să-l topească pe de-a-ntregul.

Poate că neplăcuta întâmplare ar fi rămas îngropată într-un ungher al memoriei dacă, întâlnindu-mi de curând vechiul cunoscut, ajuns în ierarhia unei instituții dinaintea căreia făcuse grevă în '90 pentru înlăturarea persoanelor presupuse a fi colaborat cu, îl citez, "odioasa securitate", și schimbând câteva amabilități, nu mi-ar fi propus, nitam-nisam, să facă diligențe pentru a mi se oferi un post acolo. "Deși n-ai merita" - a ținut să adauge - "pentru că n-ai fost fair-play cu mine". Sfruntarea mă lasă, și la anii pe care-i am, fără replică. Am zâmbit deci, rostind un ambiguu "Tot ce se poate", în timp ce ochii minții revedeau momentul în care, cu trei decenii în urmă, chipul roșu din fire al cunoștinței mele bătea bine în stacojiu.

Chiar dacă ar fi declarată ziua adevărului, 1 aprilie tot douăzeci și patru de ore ar avea, răstimp prea scurt pentru cunoștința mea de o viață ca să mă confirme. Încât mă resemnez să aștept cu explicabilă nerăbdare prima zi din aprilie viitor.

Porcării și măgării

N-am crezut niciodată că într-o piele de porc sălășluiește neapărat, precum în știutul basm al lui Creangă, un Făt-Frumos dăruit cu suflet ales și în stare să comită, la o adică, fapte care de care mai vrednice de admirație. De fapt, povestea are grijă, ca toate poveștile, să ne reteze din fașă eventualele iluzii, avertizându-ne că asemenea abateri de la ordinea firii s-au petrecut, dacă s-au petrecut, în vreuri imemorabile, când miraculosul încă mai avea

obiceiul să se plimbe nestingherit pe pământ. Dar, dacă nu e cazul să așteptăm minuni unde nu mai au cum să apară, împăcându-ne cu gândul că rostul porcilor e să furnizeze mater primă a delicioaselor porcării, ar fi o imen prostie să nu luăm aminte la celălalt îndemn humuleșteanului, incomparabil mai folosit acela de a da aparențelor exact însemnătatea pe care o merită, încercând a vedea - pe cât ne puterile - dincolo de ele, în profunzimea lucrurilor și a alcătuirii omenești. Căci aparențele sunt, ca și avuțiile, amăgitoare, iar porcării cu care semenii noștri obișnuiesc să se trateze, unii pe alții n-au nici pe departe îmbietor gust al porcăriilor de origine eminamen porcească.

Mi-e de altfel greu să pricep de ce imaginația colectivă a făcut din porc (un animal altminteri foarte la locul lui, căruia am putea să-i reproșăm eventual indolența) și din măgari (și el, în fond, un nevinovat, remarcabil prin încăpățănare, adică prin perseverență) terme de comparație insultători pentru om, plătiți odnoară cu sânge și în timpurile mai apropiate de despăgubiri materiale, în vreme ce referința la alte viețuitoare naste încântare. Nici o doamnă nu se va simți jignită de comparația cu o privghetoare, după cum nici un domn nu va pretinde satisfacție dacă-l vei asemui cu un leu. Spune-i însă doamnei că e o seroafă și domnului că e măgar și poți fi sigur că raporturile cu ei s-au rupt definitiv.

Partea proastă e tocmai aceea sugerată de *Povestea porcului*: că stratul aparențelor e suficient de gros ca să împiedice contactul nemălocit cu realitățile, încât îți trebuie ani, decenii câteodată o viață, până să identifice vipera din gazelă sau javra din leu. Iar în răstimpul ce precede duminirea, te încrezi ca fraierul în dulcele cântec imitat cu măiestrie de viperă și urmezi neabătut sfaturile risipite cu dărnicie de măgarul ascuns sub blana celui mai devotat prieten al omului. Fiecare dintre noi a cunoscut șocul provocat de descoperirea mizeriei morale cuibărite în caracterele la o primă vedere vrednice a fi date de exemplu și a purității mere ignorate ce există în oamenii a căror purtare, de o franchețe vecină cu brutalitatea, te îndeamnă să păstrezi o respectabilă distanță. Fiindcă "civilizația" în genere și bunele maniere în specie sunt, de prea multe ori, atrăgătorul, comestibilul ambalaj în care ni se vând cele mai eficiente otrăvuri sufletești. Loviturile năucitoare, primite la răstimpuri și trecute cu ușurătate în contul destinului potrivit, nu vin decât prin excepție din partea inamicilor declarați, ci dintr-a apropiaților, gata să-ți sară în ajutor, ca să te îngroape mai bine, a pretinșilor câini de pază, dispuși să te muște mai abilit decât javrele de atacul cărora simulează că te apără.

S-ar cuveni să arătăm un mai mare respect dușmanilor la vedere, hienelor, corbilor și tuturor javrelor ce se manifestă în limitele propriilor domenii de definiție și nu-și simt defetate atinsă demnitatea când le spui pe nume. Ce ne facem însă cu porcii și măgarii școliți să interpreteze roluri de animale credincioase și de pasări decorative, lezați în amorul propriu de artiști ori de câte ori, plesnind la încheieturi costumele de scenă lasă să li se ghicească adevărata identitate?

Ți se văd măgăriile! Ascunde-ți porcăriile și strigă un spectator furat până atunci de abilitate deghizare și trezit brusc la realitate.

Dar măgarul tot măgar, iar porcul - tot porc. Nici că-i trece prin minte spectatorului slobod la gură că îl așteaptă un lung și costisitor proces de calomnie.

Ironia soartei

Într-o carte dedicată memoriei profesorului clujean Mircea Zăciu (*Întoarcerea învinsului*), foștii studenți, acum ei înșiși persoane cunoscute, publică, alături de amintiri, și o seamă de epistole primite de la cel dispărut. Nota comună a scrisorilor e dezamăgirea trăită de autorul *Lăncii lui Ahile* după '90, când ocmai apropiatii s-au priceput să-i amărăscă zilele, "ajutându-l" să plece scârbit de la catedra pe care o slujise o viață. Spre deosebire de recunoștință, dintotdeauna o *rara avis*, ingratitudinea face parte dintre obișnuințele purtării omenești, încât e aproape de mirare că un intelectual cu lecturile și experiența lui Mircea Zăciu mai avea ingenuitatea de a se aștepta la altceva. Deși, recunosc, una e ingratitudinea descrisă în cărți ori aflată din relatările prietenilor și cunoscuților, care trezește în noi cel mult o indignare principială, însă lipsită - ca tot ce nu ne privește nemijlocit - de consecințe imediate, și alta e ingratitudinea simțită pe propria piele, capabilă nu doar să ne tulbure echilibrul sufletec, dar câteodată să ni-l strice definitiv. Ceea ce i s-a întâmplat lui Mircea Zăciu ține de domeniul excepționalului numai din perspectiva strictă a profesorului clujean, nepregătit, în pofta avertismentelor literaturii și ale vieții, să primească răspunsuri la antipodul celor preconizate de logică și bunul simț.

Cine e însă cu adevărat pregătit pentru asemenea răspunsuri? În dulcele târg al Ieșilor, un alt profesor, la fel de reputat, Const. Ciopraga, a avut parte de o similară "recunoștință" din partea celor pe care-i crescuse și ocrotise, grăbiți să-l dea deoparte, la cea dintâi ocazie, ca pe un obiect ce și-a pierdut valoarea de întrebuințare. Există, totuși, o deosebire sensibilă între ingrații de pe Someș și cei de pe Bahlui: rândurile celor dintâi numără câteva personalități de primă mână ale culturii contemporane, câtă vreme cei din urmă lustrează cu strălucire mediocritatea în plin exercițiu al funcțiunii. Ei și? E, din această pricină, mai puțin vinovată nerecunoștința moră decât a celorlalți? Ingratitudinea lucrează fără discriminare și cu concursul leșteștilor, și al proștilor, și al dăruștilor cu talent, și al tenacilor veleitari. Atâta doar că, venită din partea oamenilor în deplinătatea facultăților intelectuale și artistice, ea e parcă mai dureroasă.

alexandru dobrescu

În 1990, corpul profesoral al Universității din Iași a simțit nevoia să se despartă de trecut. Și, cum împlinirea unui asemenea deziderat presupunea îndepărtarea celor ce continuau să reprezinte trecutul, s-a declanșat o veritabilă vânătoare de vrăjitoare. Cei mai vehemenți susținători ai "curățeniei generale" erau, cum se întâmplă de obicei, ticăloșii și neisprăviții travestiți în copii imaculați ai democrației, întrecându-se care mai de care să arate cu degetul cine trebuia înlăturat, tocmai ca să nu se bage de seamă că ei ar fi meritat cei dintâi această soartă. S-au comis atunci multe nedreptăți, dar nici unui ticălos și nici unui neisprăvit de notorietate nu i s-a clintit vreun fir de păr. Au avut de suferit, în schimb, câțiva oameni nevinovați, printre care și profesorul Mihai Drăgan de la Facultatea de Litere, cărui "colegii" s-au grăbit să-i întocmească un rechizitoriu nu departe de al unui criminal de război. Hăituit la propriu, Mihai Drăgan a suportat cu greu încercarea, sănătatea i s-a șubrezit și, după nici trei ani, a murit covârșit de supărare. Nemernicii care i-au transformat existența în coșmar arată însă o sănătate de invidiat, căci nici o remușcare nu le tulbură somnul, ba nu se sfiesc să le dea tinerelor generații lecții de moralitate.

Am plecat de la Mircea Zăciu și respectul adevărului îmi cere să închei tot cu el. Fiindcă destinul a vrut ca profesorul clujean, atât de nepregătit a primi cu detașare ingratitudinea foștilor studenți, să fie șeful comisiei ministeriale trimise la Iași pentru cercetarea "cazului" Mihai Drăgan. Iar Mircea Zăciu, aproape că silit peste câțiva ani să renunțe la catedră, nici n-a catadixit să-l asculte pe învinuit, preferând să-și însușească acuzațiile din mizerile reclamații.

Unde sunt detractorii de altădată?

Un domn mi-a atras atenția că aş arăta o simpatie nelalocul ei față de detractorii lui E-

minescu, ea "transpirând" atât din faptul că m-am apucat să-i editez, cât și din tonul înțelegător peste marginile admise al comentariilor mele asupra-le. Cu precizarea că afirmația care urmează e valabilă numai pentru detractorii de odinioară, recunosc public nu doar că îi simpatizez, dar că sunt pe cale a mă îndrăgosti de ei.

Nu în absolut, se înțelege, ci exclusiv prin comparație. Și cred că oricine i-ar judeca prin raportare la detractorii de azi ar ajunge să fie animat de sentimente asemănătoare. Căci detractorii de altădată erau oameni dintr-o bucată, nu-și schimbau de azi pe mâine părerile. Dacă începuseră prin a fi detractori, apoi detractori rămâneau până la capăt. Nici o împrejurare, cât de ademenitoare, nu-i putea clinti. Dimpotrivă, pareă îi îndârjea și mai tare să persevereze în direcția pe care se angajaseră. Iar dacă se întâmpla să nu persevereze, în nici un caz nu treceau de cealaltă parte a baricadei, unde era mai cald și mai bine, preferând să tacă pur și simplu. În felul lor, vechii detractori erau, totuși, oameni de caracter. Chiar de nu le împărțeau punctul de vedere, puteai să pleci liniștit cu ei la drum, fiindcă știai în orice moment la ce te poți aștepta din parte-le.

Azi nu mai e așa. Dacă e ferm pe cât și înaintașul său de ieri, detractorul zilelor noastre se ferește a mai merge drept la țintă. Tună și fulgeră, dar nu împotriva operei eminesciene, ci în contra "religiozității" admiratorilor săi actuali, a lipsei flagrante de spirit critic, a tendinței de a-i trece cu vederea poeziei omeneștile păcate și neîmplinirile, neglijențele și habitudinile nu tocmai în acord cu normele curente de igienă, a ciudatei și oarbei ambiții de a-i echivala scrisul cu expresia cea mai înaltă a spiritului creator românesc. Detractorul de altădată aducea, în sublima lui obtuzitate, argumente, formula ideii, unele demne de interes, chiar dacă inadecvate subiectului, și trimitea la pasajele din operă în stare să-l susțină. Detractorul de azi deturneză discuția spre receptarea critică și vorbește în generalități. În deosebire de strămoșul său, care își făcea un titlu de glorie din a fi la obiect, detractorul contemporan e principial, probabil unde principiile neînsoțite de exemple sunt mai ușor de digerat. Iar dacă se găsește cineva să-l ia la bani mărunți, se grăbește să intervină, amintind că, de fapt, el n-a făcut altceva decât să ridice o problemă de receptare, a cărei justețe e confirmată de atâtea spirite alese din trecutul și prezentul culturii noastre. Pentru că detractorul în viață e duplicitar și laș: după ce a lansat o provocare, așteaptă să vadă efectul și, dacă i se pare inconvenient, schimbă macazul.

Însă cea mai clară probă a lipsei de caracter a detractorului viu e alta. Până acum câțiva ani, noi n-am cunoscut specia detractorului capabil să sărute locul în care tocmai scuiase. Acum ne putem mândri și cu asemenea indivizi, care, după ce s-au ilustrat ca bârfitori ai lui Eminescu, nesfiindu-se a cere ca măsura critică ce li se aplică lor să fie una pentru toți, așadar și pentru marile valori artistice, au găsit de cuviință că nici un principiu moral nu-i împiedică să primească liniștii un premiu de debut ce poartă numele "nespălatului... Eminescu. Drept care l-au primit fără să le tremure mâna și, apoi, au început a se mândri cu el.

ilustre din Iași

Maiko

lui Emil Botta

A ieșit din mine într-o zi drogatul, ruinatul,
mirele subțire care locuiește la mine în suburbii de carton
și mi-a spus:
Sire, sunteți atât de aproape de lacul
la care gheșele vin
își apleacă capul
și-și construiesc un templu cu evantaiul
de apă
printr-o ușă secretă
așteaptă să pășiți.

Din spatele măștii de var
cineva striga:
e gata ceaiul.

Modă romantică

Femeia cu lemnul proaspăt fardat
purta un bărbat fantomatic în ea
îl purta ca un nimb
și îl cucerea
de câte ori apărea luna
după seducție venea în crâng
un soldat imperial, spârgea
cupele de vin colorat
trăgea în foc cu primul revolver
de nevroză
apoi pleca înghesuit de viol
azvârlit de război
ca un faun murdar
și depărtarea cu grumazul tăiat
poposea în budoar sub o umbră.

Reconfigurare

Adu-mi un topor
să mă mângâi pe picior
să-mi fardez glezna mâinii
stângi sau poate a mâinii drepte
nu știu care dintre ele mi-o cere
sau mai bine adu-mi un cordon
adu-mi cordonul ombilical
care-și mai amintește de mine
și-mi va îmbrățișa gâtul cu dragoste
sau mai bine să-mi cumpăr un cal
să mă poarte brâncoveneste, pe spate
din mine s-ar face doi, pentru prima
dată aș cunoaște maternitatea furată
sau dacă nu se poate și nu se poate
adu-mi ceva cu sânge rece, o reptilă
ceva, să mă sărute pe spate.

Țoc tropical

De-ai ști moartea cum mă
bântuie
ca o malarie neliniștită,
pe marginea ei stau lupi tineri, geloși
"Vrem să ne dansezi ca o fiară
vrăjită"
îmi întind pene ucise de păsări, talismane
cu ploi
pe parchet, în oglinzi, sus pe geamuri
luna se despică în trăsnet,
lupii tineri, dependenți de risipă
trec prin glazvand
urcă până la creier
și rod
"Ia o doză", îmi spun
îmi latră ciudat, ca din altă țară
freacă-te cu ea pe păr, pe spinare
ai numai arsuri.

diana corcan

Demență

Aveam filozofi care mă căutau cu generozitate
m-ajutau ca să-mi țin firea
fără cel mai mic regret
multiplicat în mii de exemplare
un scriitor infinit (ca un idol)
îmi făcea copii după portretul robot.

Eram complice diafan cu crima
făceam febră și apoi mângâiam guzganul
din piept.

Reverență pentru Adamas (unui diamant)

Pe însinguratul Adamas l-am cunoscut
acolo, pe un gât alb de elefant
se zvârcolea neputincios într-o mulțime
de păuni de gheață
și amândoi eram năsățioși
și locuiți de spargerii.
Era o enigmatică iubire de fațete
și amândoi ne cățaram
în trepte
din locurile de cenușă
pe gâtul alb de elefant.

Păianjen în odaia lui

Și totuși, nu e asta ziua
în care ploaia să-mi lungeze odaia.

Pe acoperiș, umblă vidre
cu tocuri înalte
mirosind a parfum
Cal negru, Salvador,
unde ești?

.....
Așa, în haine de om,
atârând de un fir ce desfășoară
tornada.

Și totuși, nu e asta ziua
în care ploaia să-mi lungeze odaia
Mai bine pleacă, Salvador!

În antologia *Femeile în luptă pentru pace și socialism* (1950), Dan Deșliu este reprezentat de „vibranta capodoperă” kilometrică proletcultistă, *Ce gândea Maria Tomii când lucra în schimbul de onoare*, de „cântă izbânzile de pe frontul muncii atoare” (M. Novicov - PLN, 282): „Și-a mai prins basmaua înc-odat’ / și s-a dus domol spre ramașină./ Prin ferești, o zare de lumină/ lorișe tare depărtat.../ Și-a pornit burghiul nesit/ să croiască-n placă rotocoale.../ Fierul r scărșnea înăbușit./ mormăiau greoaie carale.../ Dar Maria Tomii ce-auzea/ peste oru huiet de motoare ?/ Cum zorea în schimbul onoare/ auzea grăindu-i inima:/ - Ce-ai fost tu, irie, până eri ?/ - O vădană slabă și căznită.../ ăturam gunoiul la boeri/ pentr-un boț de pită cezită./ Și-am avut o fată și-un băiat.../ Când descie la dâșșii, mai auz/ țipăt subțirel și imântat/ și-un huiet năprasnîc de obuz!./ Dacă îi veșnic umblători/ mi-ar fi strâns olaltă rimile./ ajungea să plouă șapte zile./ din zorit ziuă până-n zori.../ M-am tot dus și-am pribegit căi/ și-am zărit cum arde-n flăcări țara./ letul mi-a ars în pălălăi/ ca-n pătule grăul și ara!./ Până ce-nt-o zi, spre răsărit./ roșii ca raji dimineții/ scânteiară steagurile vieții/ și îi văzduhul limpezit./ Și-am ajuns aicea, la nă./ Și-am aflat că-i slobod să deschid/ porțile lte spre lumină/ cu aprinsa slovă de partid!./ i, când stau colea, printre frunțași./ eu simțesc stropul muncii mele/ crește a Republicii ere/ și izbește crâncen în vrăjmași!./ Din soroc ntreceeri în soroc/ ne-avântăm pe tot mai înalte ste./ (...)/ Geaba țipă corbii pe dolari/ hăt, olo, peste munți și ape/ și de-a surda hulpavii nari/ mai se-ațin nevolnici pe aproape!./ Pacea

istorie literară

t-aici, în bormașină!./ Pumnii noștri grei de nătorii/ țin în hături setea de omor/ și îngheață n-n vizuină!./ șara asta dragă, casa mea./ n-o s-purce putreda lor ghiară!./ Bucuria vieții, cine-re/ să ne-o fure - crâncen o să piară!./ Doar aceea robotesc de zor/ să-i întrec pe alții și pe re/ și întâmpin ziua care vine/ întreind al nării mele spor./ și râvnind belșug de bucurii./ zi voinici, uzine și tractoare./ am să fac din țare zi/ ca și astăzi - schimbul de onoare!./ (...)/ -a mai strâns basmaua înc-odat’/ și-a ieșit le din uzină.../ Și acest decembrie minunat/ își gea nămeții de lumină.../ Lângă poartă cine îi are ?/ Vechi prieten cu surăș blajin.../ - Cui nbești, tovarășe Stalin ?/ Oare ei ? Chiar ei, pe se pare!.../ Și cum trece ulița încet./ singură ntreabă și nu știe!./ - Cui zâmbea tătuțul din tret ?/ ...Surădea Republicii, Marie!...“ (FLPS, sqq.). În „darea de seamă” din 1951, „Poezia istră, armă a poporului în lupta pentru apărarea și construirea socialismului”, Mihai Beniuc dențiază pe Dan Deșliu pentru măiestria cu e - în „capodopera” proletcultistă *Lazăr de la sea* - surprinde („zugrăvește”) „omul nou, ul viitorului, al zorului și al sporului, al luptei nfricate împotriva dușmanilor vieții”. Potrivit iniei” celui mai autorizat conducător al breslei eților” din România proletcultistă, o „creație” *Lazăr de la Rusca* de Dan Deșliu reușește „să indească ceea ce este esențial în relitatea istră revoluționară; ca o figură puternic inată de zările viitorului apare Lazăr de la sca în cunoscutul poem al lui Dan Deșliu; în de cântec bătrânesc, amintind pe un *Corbea* pe un *Iovan Iorgovan*, poetul zugrăvește iginea unui fiu al poporului, educat de partidul sei muncitoare în luptă cu dușmanul de clasă; ira lui Lazăr Cernescu ia proporții legendare, ind în cititor admirația pentru dărzenia eroului ră împotriva ucigașilor; deși dezarmat în mâna ților, Lazăr este înfinit mai puternic decât sinii lui; credința nestrămutată în dreptatea și oria cauzei celor ce muncesc îi dau această e: - *Alei, răilor, alei, strigă Lazăr spre mi-*

„Ocluziunea” proletcultistă în poezia română (XIII)

ion pachia tatomișescu

șei, slabă vi-i tăria, slabă, nici cât jumătate boabă, nici cât fir, nici cât grăunte, dar a noastră-i cât un munte! Noi cu țara, cu norodul, voi cu pulberea și glodul! (...). Splendidă este imaginea pe care o dă poetul despre ultimul gând ce-l frământă pe Lazăr: cartea care stă deschisă acasă, cartea care înseamnă lumină pe drumul oamenilor muncii spre socialism: *Cartea ceea cea mai dragă! fraților din lumea-ntreagă, cartea unde-ai învățat/ cum să lupți înverșunat/ (...)/ armă, flamura și zid! Cartea Marelui Partid! ...A rămas deschis-acasă! cartea ceea luminoasă, tocma-n locul unde scrie! cu slove de hărnicie! cum cresc ogorul mare! din măruntele ogoare...* Cât de just a reușit să surprindă aici Dan Deșliu izvorul care dă forță și face invincibil eroul de tip nou al zilelor noastre! (PLN, 13 sq.). Un alt ideolog proletcultist, Mihai Novicov, „expert” și într-ale „anatomiei socialismului”, remarcă la Dan Deșliu chiar și o „coloană vertebrală” a stihuirii: „și în poemul *Lazăr de la Rusca*, idealul socialist, credința pătimașă, neclintită a lui Lazăr că ... *tot om face unul mare! din măruntele ogoare*, este *șira spinării întregului poem* (s. n.), reazimul pe care se clădește mesajul înflăcărat al poetului.” (PLN, 266); „după părerea noastră, valoarea deosebită a poemului *Lazăr de la Rusca* constă în felul cum realizează chipul eroului principal; dacă una din sarcinile fundamentale ale literaturii este ie a arăta «cum în procesul luptei pentru transformarea societății și construirea socialismului se naște în țara noastră omul nou, omul socialist», atunci putem să afirmăm cu tărie că prin poezia *Lazăr de la Rusca*, Dan Deșliu a adus o contribuție remarcabilă la împlinirea acestei sarcini; Lazăr Cernescu trăiește prin cauza căreia i s-a dedicat; conținutul vieții i se contopește cu lupta pentru socialism; la ea se gândește în zile de sărbătoare, când simte cum din cântec se deschide și crește «calea nouă» spre «viața cea bună»: *Din măruntele ogoare! Să-ntărim ogorul mare! În dreptate să muncim! și cu țara să-nflorim!*” și mai aflăm de la Mihai Novicov că „tot într-acolo, spre același țel, i se avântă gândul, în clipele când, flămând, dar «cu sufletul fierbinte», se întoarce acasă: țelul acesta e fericirea vieții sale, e izvorul care hrănește și dragostea sa de oameni și dragostea oamenilor pentru el; este în același timp și arma cu care atunci când este atacat, lovește dușmanul: *Alei, neam de chiaburoi, noi suntem ai tari, nu voi! Ura toată strânsă stivă! de ne-ați pune-o dimpotrivă, tot om face unul mare! din măruntele ogoare*; și, în sfârșit, când simte că i se apropie moartea, că nu poate scăpa de furia sângeroasă a dușmanilor hapsâni, Lazăr își descarcă durerea într-un minunat monolog liric, jelind nu atât viața proprie care i se stinge prea devreme și nici pe ai săi, ci marea, imensa durere că *...nu stăi! să zărești cu ochii tăi! împlinirea scrisă-n foil făptuită și la noi...* (...); personalitatea lui Lazăr e uriașă.” (PLN, 292 sq.). Și ne mai „convinge” Mihai Novicov că Lazăr, „eroul al agriculturii socialiste”, „devine nemuritor prin această viziune măreață a viitorului: *Va fi, Lazăre, va fi! Iar în cartea care-acum! își plinește asprul drum, cartea noastră, cartea vie, ce pe poporul nost’ o scrie, ai să fii și tu un rând! cu lumină sângerând! și-ntr-o slovă dintre toate! inima mereu fi-a bate!* Iată deci care este izvorul forței lui Lazăr - încrederea nestrămutată în forța și victoria luptei luminate de exemplul Uniunii Sovietice.” (PLN, 294). Mihai Novicov elogiază și „capodopera” proletcultistă, *Cântec pentru tovarășul plan*, de Dan Deșliu, tot în celebrul „studiu”, *Pe marginea poeziei lui Dan Deșliu*: „Dacă răsfoiești volumul *În numele vieții*, prima impresie care te izbește și de care te

simți dominat în tot timpul lecturii, este aceea a unei autentice prezențe în vârtoarea evenimentelor. Volumul începe cu un *Cântec pentru tovarășul plan*, adică un imn ridicat în cinstea mării victorii socialiste care a fost trecerea economiei țării noastre pe baze planificate (1 ianuarie 1949) - și cuprinde poemele scrise până-n primăvara anului 1950. Și sunt puține evenimente mari, întâmplate în aceste optsprezece luni în viața țării, al căror interpret să nu fi fost Dan Deșliu. Poetul a cules, pareă, din suflul și truda poporului, tot ce era mai scump și mai frumos, întorcându-i apoi faptele culese, investimantate în hainele strălucitoare ale imaginilor poetice.” (PLN, 262). Desigur, „în *Cântec pentru tovarășul plan*, eroul liric al lui Dan Deșliu vede în primul plan al Republicii - și primul pas spre atingerea țelului socialist (...) Astfel, în perspectiva luminosului «măine», crește în grandoare și capătă proporții juste și prezentul. Imaginea artistică ajută deci la înțelegerea mai adâncă a importanței primului plan de stat: *Din metri, din litri, din tonele tale, Din munții tăi de cărbuni și metale, Din sporul grămezii de cântec și pâinel! Țășnește izbânda înaltă de măine*. Și tocmai această viziune - frumoasă și plină - a izbânzii care «fășnește» din eforturile prezentului, permite poetului să pornească într-o călătorie de visări, cot la cot cu «tovarășul plan». Pentru ca, la capătul ei, să afirme, în cuvinte poate puțin aspre, dar cu o încredere și cu o luciditate caracteristice muncitorului: ... *facem prinsoare pe câte toate! că până la urmă fi-o luăm înainte!! c-așa e muncitorul: nu se lasă! când e stăpân și domn la el acasă!*” (PLN, 264). Dintr-altă „capodoperă” proletcultistă a lui Dan Deșliu, *Steagul celor puternici*, aflăm și faptul că „minerii din echipa lui Pop Ludovic care au împlinit, primii în țară, programul de producție a întregului an 1949, lucrează și înving de asemenea pentru că sunt conștienți că au îndeplinit „o strașnică treabă”: *pentru lumea cea nouă să-nălțăm mai degrabă! sus, pe creasta lui „Măine”, steagul dărzului „Azi”...*” (ibid.). O altă „capodoperă” proletcultistă a lui Dan Deșliu, cunoscută și la Moscova, poartă un titlu „vibrant”, *Reșița cântă slavă lui Stalin*: „...Pentru zâmbetul răsădit în privirile oamenilor/ pentru râsul sonor și mănos dăruit cuptoarelor noastre./ pentru spada ne-nfrântă ațintită asupra dușmanilor/ pentru diminețile necontenit mai albaste./ pentru marea învățătură a luptelor drepte./ pentru veghia-ți nestinsă asupra mamelor, pruncilor, holdcelor./ pentru toate cuvintele - torțe luminând înțelepte./ pentru fericirea osârdiei și a recoltelor./ veșnică glorie, culme a omului ninsă de soare!./ Îngăduie Reșiței, care te cântă cu toate roadele sale./ să-ți trimită sărutul acesta încins din inimi-furnale/ și salvele tuturor șarjelor. ție, uriaș oțelar de popoare!” Mihai Beniuc „certifică” - în „darea de seamă” din 1951 - că la a 70-a aniversare „a tovarășului Stalin, poezii din Republica Populară Română au adunat - cum s-a exprimat maestrul Mihail Sadoveanu - *un mănunchi de flori ale inimii lor* pentru a le trimite la Kremlin, *acelui dintăi dintre inginerii sufletelor, Eroul Marelui Revoluții, biruitorul fascismului, constructorul socialismului, către care stau cu ochii ațintiți toate neamurile pământului*; un adevărat val de cântece a pornit atunci din partea poezilor noștri; din toate colțurile țării au sosit la reviste nenumerate poeme; poezii în limba română, maghiară, germană sau idiş s-au luat la o adevărată întrecere cu acest prilej” (PLN, 18).

vasilii șukșin:

Prima cunoștință cu orașul

Doar cu puțin înainte de război, tatăl vitreg ne-a dus la oraș. Orașul se afla la doi pași, era aproape în întregime din lemn, un fost târg de negustori, întins ca-n palmă și murdar.

Ah, cât nu mă trăgea inima să plec! Nu-mi plăcea de tatăl vitreg și, cu toate că nu-l țineam minte pe tatăl meu bun, mă gândeam: eh, de-ar fi acum tăticuțul meu bun, nu ne-am mai strânge catrafusele să plecăm. Ca să-i fac tatălui vitreg în necaz (astăzi știu: el fusese un om cu suflet de aur - bun, iubitor... Flăcău neînșurat fiind, a luat-o pe mama cu doi copii), așadar ca să-i fac lui, tatălui vitreg, adică lui tăticu', în ciudă - voiam să se enerveze și să-și iasă din pepeni -, am răsucit ditamai țigăroaia, am intrat în privată și m-am apucat să "duhănesc", să fumez adică. Din budă, prin toate crăpăturile, începui să iasă fum. Tăticu' observă... El nu m-a bătut niciodată, însă mă amenința mereu că într-o zi o s-o "încasez". Dădu în lături ușa privatei, își puse mâinile în șold și mă privi în tăcere. Era un bărbat frumos, brunet, voinic, cu ochi căprui, inteligenți... Am aruncat țigara, privindu-l la rîndu-mi.

- Ei ? - zise el.

- Am fumtat...

Dacă m-ar fi lovit, dacă măcar mi-ar fi dat un bobîrnac în frunte, m-aș fi pornit imediat să urlu, m-aș fi apucat de cap, s-o sperii pe mama... Poate că ei doi s-ar fi luat la ceartă, poate că mama i-ar fi adus la cunoștință că nu mai pleacă nicăieri cu unul ca el, care bate copiii.

- Văd că ai fumtat. Ești un prost, Vania, un prost... Cui crezi că-i faci rău? Crezi că mie ? Chiar acu' mă duc să te spun mamei...

Asta nu intrase în calculele mele și ar fi putut să mi se înfunde: mama cu siguranță mi-ar fi tras o chelșneală. L-am ajuns pe tăticu' din urmă...

- Tăticule, nu te duce să-i spui !

- De ce te-ai apucat să fumezi de la vârsta asta ? Ehe, câtă nicotină o să bagi în tine într-o viață întreagă ! Încearcă numai să-ți imaginezi, cap de dovleac ce ești. Dacă-mi promiți că n-o să mai faci, nu mă duc să-i spun mamei.

- Promit. Zău că n-o să mai fac.

- Vezi, ai grijă.

...Și uite că plecăm la oraș - ne mutăm. În căruță e tot avutul nostru, eu și Talea ne-am cocoțat sus, mama cu tăticu' merg pe jos. În urmă, legată de căruță, merge vaca noastră, Raika.

Talea, soră-mea mai mică, se bucură că plecăm, că mergem departe-depart. Nici nu-i pasă că ne-am părăsit casa. La drept vorbind, și mie-mi place să călătoresc. E afiță liniște și largime în jur... Suntem în

stepă. În ierburi e un țîrîit neîncetat: mii de fierari mici și neistoviți bat și bat cu ciocănele minuscule în nicovale răsunătoare, iar de sus, din albastrul dogoritor, curg răsucite fire de argint... Probabil că tocmai aceste ațe subțiri sunt ciocănite de către micii fierari pe nicovalele lor și-apoi le răsfiră prin iarbă în chip de strălucitoare pînze de păianjen. Dis-de-diminează, cînd răsare soarele, pe aceste ațe, întinse de la un fir de iarbă la altul, cineva înșiră mărgelile de smarald - atunci pe rochia verde a stepii strălucesc nestemate.

Ne oprim să mîncăm.

Tăticul dezhamă calul, îl sloboade pe tăpșanul malului. Bucuroasă, se apucă și Raika să pască ierburile împeștrite. Ne pregătim să facem focul pentru a fierbe o cașă de mei. E minunat ! Eu am și uitat că plecăm de acasă pentru totdeauna. Ne aduce aminte tăticul:

- Uite-aici rîul nostru se apropie pentru ultima dată de șosea. Mai încolo o cotește spre apus.

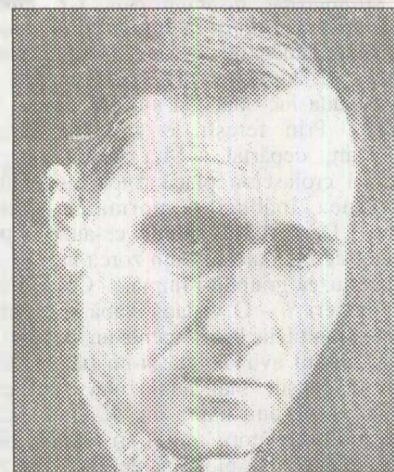
O vreme am privit cu toții rîul în tăcere. Am crescut pe malul lui, m-am obișnuit să-i aud zi și noapte vuietul monoton, surd și măreț... De aici încolo n-o să mai stau pe malul lui cu undița-n mînă, n-o să-i mai colind insulele, unde-i liniște și răcoare, unde tufele se îndoie de aștepta fructe: coacăze, zmeură, mere, măline, cătină, măceșe, căline... Cu chiu, cu vai - cu picioarele înșingerate și pantalonii agățați prin mărăcini - edecul rămîne hăt în sus și, pesemne, nicidecum n-o să mă mai simt în culmea fericirii -, apoi drumul de întoarcere spre casă. Cît de mult îmi plăcea, cît de mult mă simțeam om mare, cam apăsător de grijile familiale, cînd ne pregăteam să pornim în sus pentru "înnoplat". Aveam grijă să nu uităm chibriturile, sarea, cuțitul, toporul... În prora bărcii stau grămadă plasele, năvodul, pufoaicele. Avem pîine, cartofi, ceaur. Avem armă, iar cartușiera e plină și grea.

- Ei, gata ?

- Cred că da...

- Atunci să pornim, că-i țîrziu. Mai trebuie să ne aranjăm culcușul pentru noapte. Haide !

Cel mai isteț dintre noi, stăpînul armei sau al lotcii, se îndreaptă spre cîrmă, ceilalți, doi-trei inși, la parîmă. De altfel, ce-i drept, mie-mi plăcea mai mult la parîmă: mai înhați din mers un ciorchine de coacăze, mai te apleci în grabă să atingi apa cu buzele-ncinse, o mai iei prin vad la vreo gîrlă cu apa pîn-la brîu... Ba mai zbori de pe cîte un bolovan alunecos cu capul în apă... Bine e că toate astea le faci din mers, nu dinadins, nu din joacă. Dar important e că tu faci treaba

principală și nu ăla de la cîrmă...

Eh, tăticule, tăticule ! Și ce te faci dacă lui la oraș n-o să-i iasă toate cum trebuie, hî ? Ne ducem, carevasăzică, numai așa, să încercăm. Încă nu se știe unde și ce serviciu o să-și găsească el acolo. Că n-are nici carte multă, nici vreo meserie. Și trebuia, zoi nevoie mare, să se ducă la oraș și să mai care cu el încă trei suflete ? Mai ales că habar n-are cum o fi acolo. Doar că se dusese mai înainte să caute o gazdă și atîta tot. Da' și mama... De ce a fost de acord ? În ultimul timp, i-am tot auzit cum șușoteau noaptea ea părea să nu fie de acord. Însă tare își dorea să se facă croitoreasă, iar la oraș are unde să învețe, există cursuri... Cu acele cursuri a și înduplecat-o. A fost de acord. Să încercăm, zice. Nu vindem, zice, nimic, ceea ce nu ne trebuie ducem spre păstrare pe la neamuri și plecăm, ne ducem să încercăm. Iar tăticu' grozav ar vrea să lucreze undeva în vreo fabrică sau într-un atelier - vrea să ajungă muncitor și pace. Așa că ne-am pornit la drum.

...Am ajuns la oraș pe întuneric. Nu l-am putut vedea. E de mirare cum nimerea tăticu' drumul: coteam pe ulicioare întunecoase zdrăngăneam cu roțile pe caldarîmul de bolovani al străzilor... Doar de două ori a întrebat niște trecători, iar trecătorii îi explicau nu știu ce într-o limbă păsărească trebuie mers pînă la capătul străzii. Osoaviahimovskaia, apoi cotim spre Cazarmilor, după aceea vine Degtearnii... Tăticu' se întorcea spre noi și ne asigura că totul e în regulă - suntem adică pe drumul cel bun. Eu cu Talea și cu mama tăceam. Numai tăticul făcea pe viteazul, vorbea tare... Probabil ca să ne tină nouă curajul.

Pe laturile străzilor întunecoase și ale ulicioarelor, dincolo de garduri, se înșirau case mari. În ferestre aveau lumini orbitoare

- Doamne, da' nu mai ajungem odată ? - nu se putu abține mama. Același lucru mă mira și pe mine: se părea că, de cînd străbatem orașul, am fi parcurs cinci sate ca al nostru. Deci, ăsta-i orașul !

- Acuși, acuși ! - își dă curaj tăticu'. - Mai avem de cotit într-o stradă, de acolo într-o străduță și, gata, suntem acasă.

Acasă !... Da' curajos mai e tăticu' ăsta. Eu îl respect. Totuși toana lui cu orașul n-accept nici în ruptul capului. Aici totu-i ciudat, străin, te poți rătăci ușor.

Nu ne-am rătăcit. Am tras în fața unei case mari, tăticu' a oprit calul.

- Aici e. Anunț acuși că am sosit...

- Da' mai repede. - cere mama.

- Păi, repede ! Doar să anunț...

În ulicioară e întineric. Simt că mamei îi e teamă, și mie începe să mi se facă frică. Numai Talea a și început să se smiorecăie:

- Mămico, aici o să locuim?

- Aici, fetița mea... Iacă am sosit!

- Convinge-l să ne întoarcem acasă, - o sfătuiește eu.

- Acu' ce să mai... Of, da' proastă am fost.

Ca un făcut, tăticu' a zăbovit cam mult. În casă-i lumină, dar gardu-i înalt, n-ai cum să zărești ceva pe geam.

În cele din urmă apără și tăticul... Era cu el și un om.

- Bună seara - zise omul nu prea prietenos. - Bagă căruța în curte, o să-ți arăt unde s-o lași. Aveți multe boarfe?

- Da' de unde!... Niște hăinuțe și așternuturi.

- Ei, hai, intrați.

Cît timp s-a descărcat și s-a cărat calabalacul nostru, eu și Talea stăm într-odaie mare și puternic luminată, pe o ladă, într-un colț.

În încăpere intră un băiat deșirat, ducînd un ... avion. Am încremenit pe ladă.

- Vrei să-l ții puțin? - mă întrebă băiatul.

Avionul era ușor ca un fulg, avea aripile subțiri și largi, iar pe bot - elice. Talea se întinse și ea spre avion, dar deșiratul n-o lăsă.

- Ai să-l rupi.

Talea scînci și se tot întindea spre avion - voia să-l țină și ea. Deșiratul era neînduplecat. În mine se trezi brusc o ciudată slugărnicie și am zis aspru:

- Ei, ce vrei? Ai să-l rupi, și-atunci?!

Aș fi vrut să mai țin avionul în mînă măcar încă o dată, iar ca lunganul să mi-l dea, trebuia ca Talea să nu întindă mîna ca să mi-l înhațe.

În acea clipă intrară cei mari. Tatăl deșiratului îi spuse băiatului:

- Du-te, Slavka, la culcare, nu te mai nvîrți printre picioarele oamenilor.

Cînd am rămas singuri, mi-am dat în sfîrșit seama că lumina vine din tavan!... Din avan atîrna de un șnur o lămpiță de sticlă care semăna cu un castravete, iar înăuntrul ampăței era un fir de păianjen luminos. De uimire, am strigat:

- Ian uitați-vă!...

- Ei, ce e? Un bec electric. Tu, Vanka, acu' zbiară mai puțin, că nu ești acasă.

Aici interveni mama:

- Păi ce, de-acuma băiatul nu mai are voie să scoată o vorbă?

- Da' poa' să vorbească cît o pofti, numai

încet. Acum ce rost are să?...

Ei au mai continuat pe același ton, cum de altfel discutau adesea.

- Ne-ai adus aici și tot tu ești nemulțumit...

- Ei, și pentru asta, acu' toată ziua: "Ia vezi! Bagă de seamă!". O să ridă lumea de noi.

- Atunci nu-l mai tot dădăci pe băiat!

- Bine-bine, să vezi cum o să ți se urce el în cap, dacă tu tot așa o să...

Interesant, este? Păi, pe el îl stîfleise taică-su în bătaie pe fîneață, pentru că, mic fiind, nu se dusese să despiedice și să întoarcă iapa, de teamă c-o să-l lovească cu copita. Abia dacă-și mai aduce aminte de asta și tot mai e supărat pe taică-su. Atunci, micuțul de el, cu chiu, cu vai, a fost adus în simțiri de mama lui, adică de bunica noastră de a doua. Iar de urcat în capul cuiva eu n-o să mă ure, să nu-i fie frică nîmănu de asta.

Ne-am culcat cu toții.

Mult timp n-am putut să adorm. Aveam sufletul greu. Dincolo de perete, proprietarul sforăia cu fluierături, pe sub ferestre zbîrnăiau, necunoscute mie, firele electrice, pe stradă treceau gălăgioase grupuri de tineri și tinere, vorbeau tare, rîdeau. Nu știu de ce, mi-am adus aminte cum bunicul meu, cel adevărat, ori de cîte ori bea rachiu de miere, de fiecare dată mă întreba:

- Vanka, ia spune-mi care-i cel mai lung cuvînt din lume?

Știu de mult care, dar, pentru a mai auzi o dată cum pronunță el acel cuvînt, fac pe prostul:

- Nu știu, bunicule.

- A-a!... - și începe: - Între... intrenațal... - abia apoi o nimerește: - În-ter-na-ți-o-na-la!

Ne tăvălim de rîs - mama, eu și Talea.

- Fire-ați voi să fiți!... Vă rîdeți? - se supără hjunicul. - Așa, țineți-vă de burtă, rîdeți.

Aș putea scrie acum că în acea noapte am visat clădiri mari, avioane, becuri... Aș putea scrie, dar nu țin minte dacă am visat ori ba. Poate e-am visat.

Dimineața m-a trezit proprietarul, care-și sufla cu zgomot nasul chiar sub fereastră, mai și zicea:

- Ia te uită!... Vezi numai cercuri.

Mama și tăticu' nu erau. Talea dormea. Mă năpădiră gîndurile: cum va arăta viața de-aici încolo? Prieteni n-o să am - aici băieții, cică, toți îs niște derbedei și, fiind unul, poți s-o încasezi. Nici rîu nu există. Este, mă asigură tăticu', dar e cam depărțitor de aici. Pădurea, zice, e aproape; acolo, zice, o să paștem vaca. Dar pădurea nu-i ca a noastră, nu-i pe insule, e un codru de rășinoase, te-apucă și groaza. Și ce găsești într-un codru ca ăsta? Numai bureți.

Deodată, în partea locuită de proprietar, au început să alerge, să țipe... Printre țipete am înțeles că Slavka și-a băgat un bob de mazăre în ureche. Întreaga familie a dat fuga la spital. M-am sculat și m-am dus în camera lor - voiam să văd cum arată sobele la oraș. Auzisem că-s cam ciudate. Am deschis ușa și n-am văzut nici o soba, ci o ditamai chiflă albă pe masă... Mai apoi am aflat că-i zice *saika*. În încăpere nu era nimeni. M-am apropiat de masă, am luat *saika* și m-am dus la Talea. Ea tocmai se trezise.

- Ah! - zise ea - Dă-mi-o.

- Păi, toată, nu ți-e bine?

- Nu... Măsoar-o cu ața și rupe-o-n două. Mama a cumpărat-o?

- Mi-au dat-o. Slavka mi-a dat-o.

Am rupt franzeleța și ne-am apucat s-o mîncăm stînd pe pat. Niciodată n-am mîncat o pîine mai gustoasă. Mirosea grozav, era moale, puțin sărată, ți-era și milă s-o mînci; tot trăgeam cu ochiul să văd cît mi-a mai rămas. N-am auzit cînd s-a deschis ușa... Dar mă pomenesc:

- Ați început să dați iama? - din prag ne privea proprietăreasa. Am simțit că mă prăbușesc. - De ce ai luat *saika*?

Iar eu - Dumnezeu mi-e martor că nu mint - zic:

- Am crezut că nu-i a voastră.

- Nu-i a noastră... Nu-i frumos ce ai făcut. Asta se cheamă că ai furat. Am să te spun tatălui și mamei...

La urmă m-am cam pierdut... Apoi întreb:

- Da' bobul de mazăre l-au scos?

- Ia te uită la el! - se miră proprietăreasa. - Mai face și pe deșteptul, - și plecă.

Situația deveni de-a dreptul insuportabilă.

- Ce zici, plecăm acasă, hî? - i-am propus Talei.

- Acuși, numa' să terminăm de mîncat, - se învoi Talea numaidecît. Ea ținea foarte bine minte porunca mamei: să nu mînci niciodată mergînd, ci - așază-te, mîncă ce ai de mîncat, după aceea poți să mergi sau chiar să alergi.

Am văzut pe fereastră că gazda s-a dus spre grajd și am zorit-o pe Talea. Ea s-a cam codit, dar pînă la urmă a mers.

Țineam minte că, la venire, cum stai cu fața, ne-am apropiat de poartă dinspre stînga, deci acuma trebuie s-o luăm spre dreapta. Am luat-o la dreapta. Am ajuns la răspîntie... Mai departe nu știam încotro. L-am întrebat pe un nene:

- Cum să ajungem la șoseaua C.?

- Ce să căutați acolo? - întrebă omul.

- Ne-a spus mama să ne ducem într-acolo. Acolo ne așteaptă ea.

Înainte de orice altceva care să ușureze în mod simțitor această viață, am învățat să mint. Și cînd mințeam și nu eram crezut, aproape că mă podidea plînsul de ciudă. Nenea m-a privit cu atenție pe mine, pe Talea... Și îmi arătă:

- Uite, mergi așa, drept înainte, pînă la intersecție, apoi strada o ia la stînga: mergi pe ea, iar cînd o să ajungi la castelul de apă - ai să vezi, e unul mare -, acolo mai întrebă.

De la castelul de apă mai departe ne-a arătat drumul o femeie, ba chiar a mers cu noi o bucată.

Că om fi mers mult ori nu prea, dar la șoseaua C. tot am ieșit. Acolo ne-am așezat pe un dîmb și ne-am pus pe așteptat - poate ne-o lua și ne-o duce careva pînă-n satul nostru. Tot acolo, pe acel dîmb, spre seară, ne-au găsit mama și tăticu'. Talea plîngea - îi era foame, iar pe mine, încet-încet, punea stăpînire deznădejdea...

- Talenka!... Fetița mea!...

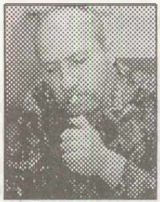
Mă gîndeam că o s-o încasez zdravăn. Nu, n-am pățit nimic.

Curînd a început războiul. Noi ne-am întors în sat... Pe tăticu' l-au luat pe front.

În 1942 a fost ucis.

În românește de
Corneliu Irod

literatura lumii

mircea constantinescu

Înainte și după cenzură

Mi se pare semnificativ să reiau o mai veche impresie, anume aceea că am sesizat încă înainte de evenimentele din Decembrie existența mai multor cenzuri în România. Mă refer exclusiv la spațiul cultural și îndeosebi la literatura scrisă. Înainte de toate, am observat deosebiri frapante între lectura critic-politică aplicată textelor străine în raport cu acelea române. Apoi - cenzura hapsână exersată deasupra textelor închise în volum distinct, de autor, se rarefia în cazul textelor antologate (mozaicat, desigur) în almanahuri sau broșuri enigmistice. În sfârșit, o cenzură cumva relaxată permitea câtorva scriitori exemplari de notorii sau măcar membri prin diverse *Birouri executive* (spre a nu pomeni acum și de *ploșnițele Securității*, scribi oricum lăaturalnici) să lase cititorului comun impresia că "uite, domne, ce spune ăsta aicișea!"... (de unde și locuțiunea aburoasă, însă motivată, „cu voie de la stăpânire“).

Fără glumă - a existat un lexicon de sintagme/locuțiuni/expresii interzise, tot așa cum existau indicații "prețioase" privitoare la evenimente sau fapte politice, istorice, religioase, etnice, filosofice, dar și... sexuale, despre care fie trebuia să se tacă, fie să fie

atitudini

literaturizate într-un anume mod, și nu lăsate la latitudinea ștrengar-subversivă a unuia sau altuia dintre noi.

Ar fi nedrept să omit fluctuațiile. Acestea rezidă în modificarea *din mers* a pozițiilor oficiale, distribuitoare de criterii și indexuri, precum și în flexibilitatea afectivă-intelectuală - omeneste de înțeles - a unor funcționari ai cenzurii, care nu o dată au riscat să valseze pe sârmă atunci când jos, pe podeaua arenei, nimeni nu întinsese vreo plasă proteguitoare...

A funcționat, paranoic, și o autocenzură. Motivată divers, în principal susținută de orgoliul fiecăruia, vărsat în delta unei minime recunoașteri publice. Toți doream să fim publicați. Toți doream să avem cât mai puține probleme. Vai, aceste probleme! În schimb, unii, mai parșivi sau mai *activiști*, își siliconau scrierile astfel încât, oricât le-ar fi forfecat cenzura, ceva tot să mai rămână, ceva prețios, ceva "curajos" sau, mă rog, neconform cu *rigla* partinică. Dacă tai 50 de pagini dintr-un roman de 300 pagini, l-ai desfigurat, dar acesta încă viețuiește, în cărje sau într-un scaun cu rotile și cu telecomandă... Darnite dacă te numești Lăncrânjan sau Breban, iar romanul respectiv înghit pe nemestecate 700-800 de pagini! Desigur, nu vreau să spun că avea vreo legitimitate foarfeca cenzurii, în afara aceleia, greu de admis de către intelectuali, chiar și de către telectualii logodiți cu regimul, conform căreia un stat socialist "mediu" dezvoltat nu va ajunge un stat socialist "multilateral" dezvoltat permițând în trenă sau în siaj niseaiva cărtitori sau, oh, dușmani ai orânduirii guvernate de etica și echitatea socialiste. Informațiile *clasificate*, fie și în regimurile cele mai democratice din lume, nu sunt fructificabile prin arta scrisului - dar, pentru Dumnezeu, nu

despre așa ceva era vorba!... Si, oricum, am parcurs romane (Mailer, Barth, Gr. Greene, Marias etc.) cu bibliografiile afișate, din care nu lipseau o sumedenie de lucrări dezvoltate de... secrete naționale/internaționale, ca să nu mai zic și dezvoltate de evenimente/fapte sociale deloc măgulitoare pentru guvernanți, pentru inteligenția, ofițerimea sau soldatesca respectivelor națiuni...

Fiindcă tot mai sunt convins că cea mai literară și mai tragică poveste cultă scrisă vreodată o reprezintă aventurile lui Don Quijote, pun cu smerenie întrebarea: nu vi se pare că textul lui Cervantes a subminat letal orânduirea *cavalerescă* a unuia dintre cele mai solide (și solidificate...) puteri planetare din vremea aceea?... De ce *guvernanții*, *camarila regală*, *familia regală*, *Biserica* etc. n-au luat imediat măsura interzicerii publicării romanului?... Asemenea întrebări retorice îmi frisonază confortul și în legătură cu celălalt geniu din preajma spaniolului *ciung*, Shakespeare. Abia perioada modernă, respectiv ultimele două secole, aveau să convingă că Inchiziția nu făcuse o lucrare de mântuială, dar nici una completamente desfiguratoare. Giganticele totalitarisme din secolul 20, ajutate fecund de mijloacele de propagandă tot mai perfecționate, aveau să despartă apele la modul cel mai bolșevic cu putință: Cine nu este cu noi, este împotriva noastră!...

Personal am avut o scenă de *cuilingus* refuzată, lectorul de carte mi-a mângălit pe deasupra secvenței câteva X-uri combative, în schimb, în aceeași perioadă, într-un roman străin este permisă următoarea descriere: "... Simți că avea să ejaculeze pe pântecul ei... și închise ochii și făcu o mare sforțare să se rețină. Reuși, și atunci începu să se lase în jos pe trupul Sebastianei, mângâindu-i-l, mirosindu-i-l, sărutându-i șoldurile, coapsele, vintrele, pântecul, smocurile de pe pubis, pe care acum le descoperea dese și încrețite în gura sa..." Chestionat, redactorul de carte mi-a mărturisit, aproape confidențial, ceva sunând cam așa: Autorii ăștia descriu capitalismul putred. Literatura lor reflectă puroiul moral al societății lor. Noi trebuie să reflectăm etica și echitatea socialiste...

Toate bune și frumoase (și trecând peste "concurența neloială" de pe piața cărții, susținută indirect, dar fertil de o atare vigilență ideologică!) - numai că, uneori, exponenții cenzurii își respectau fișa postului în chip diferit chiar și-atunci când era vorba de unul și același autor străin, în funcție de... un "criteriu" obscur (la prima vedere). Astfel, o aceeași scenă - până la urmă, ridicol de castă! - apare într-un almanah în versiunea respectuoasă cu originalul, iar în volumul, tradus integral de o aceeași persoană pentru o editură ilustră, apare amputată. Exemplul de mai jos e grăitor prin definiție, cu-atât mai vărtos cu cât este cazul unuia dintre cărțile reprezentative pentru veacul trecut. Astfel, pasajul din almanah se prezintă dezinvolt și nud: "Doamna îmi oferă o bomboană. O urmez în camera ei. Vine și menajera. Clienta se lasă într-o rână printre dantele. Își ridică bruse haina de casă și-mi arată coapsele uriașe, dosul și un mușuroi sălbatic, împăroșat... se mângâie cu degetele, și-l înfoaie... «Ia privește aici, pușor!... Vîno, drăguțule!... Pupă aici!» Mă invita cu o voce foarte dulce... nu mi se vorbise niciodată așa..." Pasajul din volumul integral, tipărit un an mai apoi: "Doamna îmi oferă o bomboană. O urmez

în camera ei. Vine și menajera. Clienta se lasă într-o rână printre dantele. Își ridică brusc haina de casa și-mi arată coapsele, dosul... «Ia privește aici, pușor!... Vîno, drăguțule!...» Mă ademenește cu o voce dulce... cum nu mi se vorbise niciodată". *Denaturarea* intențiilor autorului sare-n ochi. Comice, dacă n-ar fi ce puțin jenant pentru un fapt cultural, mi se pare că pretextul *amputării* îl constituie... păru pubian (evident, și îndemnarea unui copilandru de a săruta locul cu pricina...), ceea ce nu conduce cu gândul la afirmația cuiva cum că deosebirea dintre nudurile (de ambe sexe pictate în secolele 17-19 față de acelea pictate în secolul Ics-Ics stă în tocmai zugrăvire: smocurilor inghinale!... Parcă Appollinaire comis afirmația asta, regret că nu rețin cu exactitate episodul. Acum, în martie 2006 asemenea eludări par ridicole. Aserțiunea că un scriitor sau altul nu pierde *fundamental* din cauza unor atare eliziuni, poate stă în picioare numai pentru un statistician sau inginer. Un sociolog al culturii nu poate ignora ceea ce, în acei ani, reprezenta un fenomen, iar nu doar un accident, nu doar o oarecare "croșetare" a unui text. Mărturisesc că am insistat pe zona eroticului dat fiind că a fost sectorul unde înfruntarea cenzurii mi-a pricinuit destul disconforturi/compromisuri. Care, și acestea sunt la fel de ridicole, azi, când nu numai autorii traduși beneficiază de regimul libertății de expresie. (Cât de mult s-a sărit peste cal în domeniu, nu-i țelul acestor rânduri să examineze.) E bine, totuși, să nu se omită, în așa numitele istorii/istorisiri critice ale literaturii o serie, dacă nu cumva *toate*, dintre cărțile tipărite în acei ani conțineau curențe, respectivelor ologiri de tot felul... Iar aici, evident, alunec pe gheața cea mai consistentă, respectiv aceea furnizată de... omisiunile cu atribut politic social. Era patinoarul preferat de autoritățile c rang de cenzori. Haite de hocheiști-arbitri aduimcau strategii subversive chiar și-acol unde pârlitii de competitori abia de-și ridicau amenințător, crosele spre *adversari*. Nici gânsă-i și lovească, sănătos!... Asta cât privește pe contemporani. Fiindcă cei absorbiți de eternitate, ei bine, aceștia beneficiau de *masacrul* croșetelor sau, pentru a mă păstra în jargonul sportiv, de time-out-uri deloc tonice, deloc odihnitoare, dimpotrivă!... Amintescă-oricine de edițiile din anii '80, când naționalismul a riscat să celebreze pe fondatori națiunii române, istorici, militari, economiști politicieni, filosofi, artiști... Doar pentru exemplificare ad hoc, invit pe amatori să *revadă* volumele unor Iorga, Bagdasar, G. Brătianu, Lupaș, Comarnescu, Pandrea, Eliade, Cioran, Lupasco etc., etc. Ca să nu mă amintesc, printre amare lacrimi, de *analize* (prefețe, postfețe, studii introductive, note reale inchizitorii, la care fost-au supuși eroi, cărora li se recunoșteau exclusiv *merite* supralicitate de către *Secția de propagandă* pendinte de Conducerea-de-partid-și-de-stat.

Post-scriptum. Aceste gânduri/amintiri m-au fost învolburate de protagonistul unui episod altminteri benefic: un editor s-a oferit să-mi publice impresiile de călătorie prin Spațiul Schengen și mi-a solicitat, *pro domo* să-i dezvolt premiiile primite până acum ocazie cu care a ținut, energic, să nu mă amintesc de faptul că CC-UTC mi-a remarcat eseul *Triumful lui Făt-Frumos*. N-avea habos să-i precizez că respectiva distincție a fost obținută, în principal, grație consultării unor scriitori *deloc uteciști*, precum Laurențiu Fulg Mihai Ungheanu, Mircea Iorgulescu... Cel puțin fiindcă așa fi fost așezat în postura penibilă că a-i *preciza* cine sunt și ce har au/au avut aceștia...

ion crețu

Crimă și pedeapsă

meditații
contemporane

Le Figaro littéraire ne propunea, la începutul lunii aprilie, un exercițiu judiciar palpitant: „(re)judecarea“ unor personaje literare controversate. Știe că romanul francez, dar nu numai, este pulsat cu eroi care, unii dintre ei, au fost scușiți de pe culoarele tribunalelor. Uitați în zile de judecată ei ar fi avut destinul atâtor i confrăți în rele. Așa, grație talentului erar, ei și-au croit drum spre inimile noastre. Iar dacă nu sunt izbăviți prin simpla lor lvară literară, ei mai au o șansă. Cazul perso-jelor inventate nu diferă, în principiu, prea lt, din punctul de vedere juridic. Raskol-kov este trimis de însuși părintele său în beria, unde, ni se sugerează, va plăti pentru ma comisă și, astfel, va putea să-și reia locul lume. Faptul că el nu este pierdut definitiv este sugerat prin chiar însoțirea lui de către onia.

Ce se întâmplă cu câteva personaje dintre le mai populare ale prozei franceze, puse, în ele noastre, în boxa acuzațiilor, aflăm din edoariile unor maeștri ai barei, care s-au lăsat trenați în această simulare. Începem cu cea u bizară dintre crime, săvârșită de eroul lui de, Lafcadio, în romanul *Pivnițele Vaticaniului* (1948): într-o seară, el îl aruncă din tren, într-un capriciu, pe un oarecare, aflat, întâm-ător, în același compartiment cu el. Deși Gide este inițiatorul conceptului de crimă utuită, de sorginte ideatică nietzscheană, feadio a ajuns să încarneze prototipul atașului unei asemenea atrocități. Demn de inut, lipsa de motiv basculează o asemenea tă din sfera morală în cea estetică și, ca re, pretinde să fie judecată cu altă măsură. ta dintr-un punct de vedere estetizant.

Să-l ascultăm însă pe Maître Jacques rges, apărătorul lui Lafcadio: „*Messieurs de cour, Mesdames et Messieurs les jurés, mes gens*, Lafcadio vă sperie, și există un otiv serios pentru asta. El are o naștere dublă: născut în societatea noastră, dar aparține în altă măsură și alteia. El apare, astfel, ca un ion. În vreme ce domnește un enorm nformism, el refuză orice explicație hologică, rațională pentru actele sale. Când tă lumea se pliază în fața poliției ideilor, el stinde că are un control complet asupra sa. n acest punct de vedere, Lafcadio este teribil neliniștitor. El ajunge chiar să treacă la te, să-l omoare gratuit, crede el, pe Amédée urissoire, un bătrânel de treabă, naiv, cam minat, într-un tren care se îndreaptă spre lia. Prin această crimă el consideră că pune discuție întregul lanț de cauzalitate care mnește în societatea noastră. Acest bărbat vă re periculos. Dar, oameni buni, nu fiți atât de păimântați! Lafcadio nu este prințul vrogchin. El nu are geniul răului. El visează fie stăpân pe sine, dar nu este propriul pân. El este un copil. De altfel, el încearcă și justifice actul prin milă. Mai întâi, el le, în Amédée Fleurissoire un minabil care nervează. După ce l-a ucis, el își spune că urissoire trebuie să fi fost un om teribil de ericid. Cu alte cuvinte, el i-a făcut un viciu, a înfăptuit un act de eutanasiu. Protos, e l-a surprins comițând crima (sic), îl itajează, amenință că-l denunță dacă nu eptă să-i fie complice. Lafcadio refuză cu ignare propunerea. După care află din presă Protos este arestat și acuzat de crima pe care omisese el. Dacă Lafcadio ar fi fost stăpân

pe sine, așa cum pretinde că este, dacă ar avea simțul umorului, ar izbucni în râs. Dar el nu este stăpânul său, nu are simțul umorului, și-și pune întrebări. Protos, care era gata să-l denunțe, este arestat în locul lui. Lafcadio se întreabă dacă datoria lui nu este, cumva, să se predea. Adică el reintră în morala noastră, *Messieurs de la cour, Mesdames et Messieurs les jurés*, dumnea-voastră îi puteți găsi chiar o anume noblete. Julius de Baraglioul, fratele lui vitreg, îl sfă-tuiește să nu se predea și să recurgă la milosti-venia Domnului. „Începusem să te iubesc.“ îi spune el. Lafcadio este topit. Singur, în camera sa, el începe să plângă. *Messieurs de la cour, Mesdames et Messieurs les jurés*, vedeți bine că nu avem în fața noastră un posedat, un demon, un om stăpân pe sine, un nihilist perfect, mânat de geniul răului sau care nu crede în nimic. Avem în fața noastră un copil care a crezut, printr-un act nebunesc, stupid, că-și afirmă solitudinea și măreția, și se descoperă, în cele din urmă, așa cum este: un copil rătăcit pe care trebuie să-l tratăm cu indulgență. Întindeți-i brațele!”

După cum se vede, pledoaria avocatului face apel la coarda sensibilă a curții, nu se încurcă în subtilități estetice, cum ar proceda un critic literar. Să urmărim pledoaria altui apă-rător. Antoine Billot, autorul unui studiu intitu-țat *Monsieur Bovary*. „Alegând drept titlu pentru romanul său *Madame Bovary*, susține acesta, Flaubert l-a împins în umbră pe cel care-și dăduse numele tinerei Emma Rouault, în ziua căsătoriei sale. Celebrele dispoziții sufletești ale

soției lui, infidelitățile ei conjugale, au făcut din nefericitul Charles tipul însuși al bărbatului slab, al încornoratului, al imbecilului. Posteritatea nu reține nimic pozitiv de la el, nici măcar ultimul cuvânt, tragic, adresat lui Rodolphe Boulanger: „Nu-ți port pică“. Nimeni nu a căutat să înțeleagă dacă aceste vorbe sunt ale unui sfânt sau ale unui laș. Multă vreme el rămâne elevul stângaci, batjocorit de colegii săi cu strigătele „Charbovari, Charbovari“. Îndată ce o întâlnește pe Emma, afirmă Bilot, Charles se animă: stângaciul devine abil, naivul - ager. Un jurnal produs de Bilot ne descoperă un bărbat tăcut, suferind, dar fin observator. Medic de țară, el bate cantonul în lung și în lat pentru a-și ajuta semenii. Bovary, pledează Billot, era iubit de pacienții săi, care nu se temeau să i se confieze. Spre deosebire de soția sa, el nu are timp să se dedea visării, să se melancolizeze... Bovary este un om sensibil: el își dă seama că soția lui nu este fericită. De dragul ei, are generozitatea iubirii care are răbdare și iartă totul: „Nu mai știu ce să fac ca să-i redau gustul de viață“, mărturisește el. Billot avansează o ipoteză: Dar dacă Bovary a fost mai puțin victima, cât instigatorul infidelităților Emmei: Rodolphe Boulanger, Léon Dupuis niste marionete în mâinile lui Charles? Umilit, batjocorit, Bovary este, în cele din urmă, un demiurg îndrăgostit, generos, cu un respect față de libertate până la exces.“

Trebuie să recunoaștem că această pledoar-ie, mai mult decât cea precedentă, în cazul lui Lafcadio, ne oferă o imagine nouă, mai atrac-tivă, a unuia dintre cele mai controversate personaje ale literaturii franceze.

Poezii în capodopere

alese și traduse de grete tartler

Johann Wolfgang Goethe

Balada puricelui

Ținea un rege-aproape
Cândva, un purec viu,
Iubindu-l strașnic, ca pe
Chiar propriul său fiu.
Pe croitor în taină-l
Chemă, pentru cel drag:
- Să-i iei măsură de haină
Și chiar și de nădrag!
În catifea,-n mătase
Gătit fu cu ovații,
De panglici atârname
La gât chiar decorații.
Ministru-a fost, pe dată
Purtând o mare stea;
Deci purecimea toată
S-a boierit și ea.
De-atunci, cu mic, cu mare,
Curteni la chin căzură,
Regină, slujitoare,
De-aceiași mușcătură.
Și, vai, le-a fost oprit
Oricare scărpinat.
Ori, știți cum e pocnit
Acel ce ne-a-nțepat!

alina boboc

Conferințele Teatrului Național

Inițiativa Teatrului Național de a continua, începând din acest an, după o lungă întrerupere, seria de conferințe, inaugurate de Ion Marin Sadoveanu (la 27 septembrie 1931 și durând 10 ani) este cu totul laudabilă, mai ales că numele invitaților, indiferent de domeniul din care ei vin, reprezintă o garanție de seriozitate. Deschiderea a fost făcută de Neagu Djuvara, pe 12 martie, cu conferința **Războiul de 77 de ani (1914-1991)**. Au mai conferențiat până în prezent Mircea Dinescu (**Blestemul de a fi pamfletar**), Ștefan Cazimir (**Caragiale: pedagog și geometru**), Nicolae Manolescu (**Oare n-avem dramaturgi?**), Nicolae Noica (**Teatrul Național - acum ori niciodată**).

În aceasta din urmă, Nicolae Noica încearcă să facă lumină într-o chestiune în primul rând juridică, apoi morală și socială, și anume dreptul de proprietate asupra terenului pe care a fost construită prima clădire a Teatrului Național. În urma unei documentări făcute cu seriozitate, la Arhivele Statutului, dar căutând și alte surse demne de încredere,

conferențiarul prezintă, cu referiri concrete și imagini, întregul istoric al acestei clădiri.

Astfel, dreptul de proprietate asupra terenului este cumpărat de stat de la surorile Elena și Elisabeta Merișescu, potrivit dosarului de la A. S. (dosar care conține și originalul planului de construcție de la 1850). Inaugurarea se face, după cum se știe, la 31 decembrie 1852. Ziarul de limbă germană „Deutsche Zeitung” prezintă evenimentul în 1853, laudând acustica foarte bună a sălii. Încă din 1852, s-a făcut un Memorandum pentru conservarea și întreținerea teatrului, iar în 1875, sub directoratul lui Alexandru Odobescu, s-au făcut primele lucrări de renovare. În 1914 sunt alocate fonduri pentru repararea clădirii și a scenei. La 10 mai 1940, cutremurul a deteriorat scena, fără să afecteze însă structura de rezistență a zidurilor groase de 1 m. În 1941 au fost executate lucrări de reparație, astfel că această clădire putea fi considerată solidă.

Bombardamentele germane din 1944 o afectează, însă indirect, pentru că se afla în vecinătatea Palatului Telefoanelor, vizat de fapt și atacat. Potrivit părerii unui expert de atunci, Ion Vardala, clădirea nu a fost atinsă de bombe explozive, ci doar incendiare, astfel că structura de rezistență a rămas intactă.

În același an, în septembrie, inginerul Emil Prager face o evaluare pentru lucrările de consolidare; în septembrie 1945, profesor Victor Popescu alcătuiește un memoriu privind starea zidurilor, iar în noiembrie se organizează un concurs de arhitecți, sunt prezentate 1 proiecte, sunt alese 3.

Însă în 1947 guvernul Groza are, printre

thalia

directive, și distrugerea clădirii teatrului, act de impietate, relatat ca atare de presa vremii. Apoi reacții prompte din partea societății civile. Emil Prager susține cu argumente tehnice reconstrucția și nu dărâmarea clădirii. Alți intervenții aparțin lui Ion Vardala, Tudor Arghezi, Barbu Brezianu (prezent și în sa conferinței, la onorabila sa vârstă), Zahar Stancu, înregimentat în rândurile noii puteri, susține în „Universul” că teatrul a fost dărâmat și incendiat de nemți, că restaurarea acestuia ar duce la o monstruoasă arhitectonică și de aceea „am adoptat definitiv soluția eroică de a înlătura rămășițele vechiului teatru”.

În 2003, ministrul Culturii, Răzvan Theodorescu, a dat ordin de descărcare de sarcină istorică, fiind astfel distruse fundațiile acestui edificiu. În locul lui, primăria (fără a avea drept de proprietate asupra terenului) a încuviințat o construcție nouă, cu o destinație comercială, care a acoperit pentru totdeauna acest spațiu istoric.

Deși până la debutul celei de-a cincea ediții a Festivalului Internațional de Film „Transilvania” - TIFF - mai este o lună, criticul Mihai Chirilov pregătește manifestarea până în cele mai mici detalii. Ceea ce este o marcă a profesionalismului și a modului responsabil cum noul director al festivalului - el îl înlocuiește pe Tudor Giurgiu, actualul președinte general al TVR - știe să managerizeze acest maraton al filmului. Una dintre cele mai plăcute surprize ale actualei ediții constă în prezența filmului românesc. După cum se știe **Zilele filmului românesc** au devenit una din tradițiile TIFF. Începând cu ediția din 2004, organizatorii festivalului și-au îndreptat atenția pe industria de film autohtonă, dedicând ultimele patru zile ale TIFF-ului celor mai recente producții de film românesc. Așadar, în perioada 7-10 iunie, la Cluj, în cadrul celei de-a 5-a ediții a TIFF-ului, se vor proiecta lung- și scurt-metraje românești. Anul acesta, România va fi reprezentată în Competiția TIFF 2006 nu de unul, ci chiar de două filme, debuturile în lung metraj ale lui Cătălin Mitulescu și Corneliu Porumboiu. **Cum mi-am petrecut sfârșitul lumii și A fost, sau n-a fost?** se vor întrece cu alte 10 titluri din tot atâtea țări pentru câștigarea Trofeului Transilvania în valoare de 10 000 EUR.

Cele două producții românești vor ajunge pe marile ecrane de la Cluj, direct de pe Riviera Franceză, fiind două dintre reprezentantele țării noastre la Festivalul de Film de la Cannes. **Marilena de la P7**, mediu metraj regizat de Cristi Nemescu, este cel de-al treilea reprezentant al României la Cannes. Toate cele trei filme vor fi proiectate în premieră absolută în România la TIFF 2006.

O altă premieră deosebită a „Zilelor Filmului Românesc” o reprezintă proiecția celui de-al doilea lungmetraj al regizorului Radu Muntean - **Hârția va fi albastră**.

Mihai Chirilov se pregătește de TIFF

irina budeanu

Filmul, cea mai proaspătă producție românească din programul acestei ediții, este momentan în perioada de post-producție, urmând a fi finalizat chiar în preajma începerii festivalului.

Recent lansatul **Legături bolnăvicioase**, în regia lui Tudor Giurgiu și **Un acoperiș deasupra lumii**, semnat Adrian Popovici, sunt alte două lungmetraje din această selecție. Acestor titluri li se adaugă trei programe de scurt- și mediu-metraje, cuprinzând, în total, 19 filme, printre care se află un număr bogat de producții studentești, care acum încep să se lanseze în traseul festivalurilor din întreaga lume. În timpul celor patru zile de film românesc de la TIFF, publicul clujean va avea posibilitatea să se întâlnească și să chestioneze realizatorii preferați în cadrul sesiunilor de întrebări și răspunsuri dedicate fiecărei proiecții. Regizorii Cătălin Mitulescu, Corneliu Porumboiu, Radu Muntean, scenariștii Răzvan Rădulescu, Cecilia Ștefănescu, actorii Andi Vasluiuanu, Ana Ularu, Paul Ipate, Mara Nicolescu, Dorothea Petre sunt doar câțiva dintre invitații români de marcă ai acestei ediții TIFF. După cum am aflat de la Oana Răsuceanu, TIFF are și un alt program în premieră. Este vorba de inaugurarea unui **Meeting Point** cu personalitate.

Terasa Muzeului de Artă din Cluj se va transforma pe parcursul celor 10 zile de festival într-un punct cheie - locul unde toți invitații TIFF și publicul clujean se vor putea întâlni să bea o cafea între două vizionări, să pună la cale noi proiecte sau, pur și simplu,

să lege o prietenie frumoasă. Terasa este situată în apropierea tuturor celor trei cinematografe (Republica, Arta și Victori) la care vor rula cele peste 100 de filme din selecția TIFF 2006, care se va desfășura între 2 și 11 iunie. Așadar, pe terasa Muzeului de Artă, regizori, actori, personalități din lumea filmului vor putea împărtăși gânduri, idei, impresii alături de spectatorii iubitori de cinema prezenți la festival. Dar asta nu e tot. **Meeting Point-ul** de la Cluj va fi un eveniment în sine însoțit de propria competiție: „Ai personalitate, afirmă-te la TIFF!”. Proiectul, organizat de Autoritatea Națională pentru Tineret (ANT), Asociația pentru Promovarea Filmului Românesc (APFR), organizatorul principal al TIFF YAP Romania, invită tinerii ce studiază să se pasionați de muzică, pictură, fotografie, teatru și film să se afirme în cadrul TIFF-ului.

Astfel, 15 tineri pasionați de pictură grafică și fotografie își vor putea expune și prezenta lucrările, iar alți 25 de tineri aparținând unor trupe de teatru, vor putea își prezenta producțiile pe scena spectacolului amenajată în curtea Muzeului. De asemenea, alți 10 tineri a căror pasiune este muzica vor putea afirma în cadrul unui concurs, pe un ecran amplasat în aer liber vor rula filme ale tinerilor regizori români.

Noua ediție a TIFF se anunță încă de acum o reușită.

Ceea ce diferențiază paradigma lingvistică de cea mecanicistă, analizată în numărul anterior, este încorporarea în teoria de alfabetizare a ideii că între limba scrisă și limba orală nu există nici o relație mediată - așa cum preconizau teoriile mecaniciste - și, cu atât mai puțin, o izomorfie relevantă. Două au fost în principal contribuțiile care au conturat ceea ce mai târziu s-a numit paradigma lingvistică de alfabetizare: teoria asupra deficitului lingvistic a lui Bernstein (1971) și teoria sociolingvistică cantitativă a lui Labov (1972) din care mai târziu s-a dezvoltat teoria sau lingvistica variațională. O asemenea ruptură cu deosebită seculară, conform căreia limba scrisă poate fi privită ca o simplă transcodificare a limbii orale, s-a bazat pe observația că folosirea ambelor modalități ale limbii se face în condiții distincte și inconfundabile între ele, fiind incluse aici toate condițiile, atât cele strict formale, relative la regulile generale ale sistemului gramatical, cât și cele de natură pragmatică (relații sociale, psihologice și chiar istorice).

Cum învățăm alfabetul (II)

mariana ploaie-hanganu

deși în paradigma lingvistică nu există o posibilitate teoretică de a caracteriza practica de alfabetizare prin alte forme de expresie în afara celor ale limbii scrise. Teza deficitului lingvistic, dezvoltată de Bernstein, susține că practica de alfabetizare caută să stabilească un parcurs compensator de-a lungul căruia cel care învață alfabetul poate să absoarbă mijlocul de exprimare al culturii dominante. Se observă astfel că legitimarea limbii orale în paradigma lingvistică nu merge dincolo de recunoașterea existenței sale și a diferenței ei față de limba scrisă. Nu există încă nici o regulă care să legitimizeze din punct de vedere social limba orală; celui care învață să citească îi rămâne sarcina să substituie limba pe care o vorbește cu limba culturii dominante.

În paradigma lingvistică extensia procesului de alfabetizare este mai mare pentru că nu se limitează doar la dominarea codului scris. Practica de învățare a alfabetului printr-o astfel de paradigmă transcende învățarea unui sistem de codificare a limbii orale în semne grafice, devenind o modalitate de a iniția pe cel care învață asupra diferitelor feluri de exprimare ale limbii scrise, ele fiind tot atâtea niveluri de inserție socială. A ști limba - scrisă, în acest caz - înseamnă a ști să o folosești pentru a te socializa.

Metodologia de alfabetizare din paradigma lingvistică a suferit câteva îmbunătățiri și adăugiri, dar nici una nu condiționează practica de alfabetizare propriu-zisă. Una dintre acestea este metoda lingvistică sau naturală. Această metodă constă în a dezvolta grafismul și a folosi limba scrisă în atitudinea sa comunicativă, căutând să dezvolte cunoașterea limbii scrise plecând de la forma gramaticală a propoziției. Cu toate acestea, metoda lingvistică preia destul de mult din metodele tradiționale (fonice și deductive); ea nu aduce contribuții noi în practica de alfabetizare, privind noi abilități în vederea însușirii codului scris.

Conform paradigmei lingvistice, etapa următoare în procesul de alfabetizare vine să legitimeze social limba orală și celelalte forme de manifestare ale limbajului, excluzând din practica de alfabetizare atitudinea compensatoare, predominantă în trecut prin influența lingvisticii pozitivistice. Alți factori au avut însă influență imediată în schimbarea paradigmei de alfabetizare. Unul dintre aceștia este, așa cum am mai amintit, teoria variaționistă a lui Labov, prin care s-a demonstrat că limbile sunt supuse transformării în timp și spațiu, printr-un proces evolutiv imediat și fără putință de a fi controlat prin legi externe. Labov a mai arătat că variațiile lingvistice nu reflectă pierderea calității expresive, ci demonstrează că există stadii evolutive în gramatică care pot fi explicate prin manifestări empirice sau legi universale. Statutul de limbă scrisă suferă o schimbare semnificativă atunci când anumite forme normalizate ale limbii standard nu mai au înțeles. De exemplu, diferitele graiuri - până atunci considerate forme greșite ale limbii culte - se legitimează ca stadii diferențiatore ale limbii, la fel de corecte și eficiente ca limba standard. Cea mai importantă consecință pentru activitatea educațională în general și pentru cea a instruirii în special este că pentru prima dată școala și metodele practice de alfabetizare au ținut cont de eterogenitatea elevilor, cedând pentru prima oară în fața unei concepții de școlarizare diferită de cea moștenită din secolul al XIX-lea. Școala începe să descopere că sistemele simbolice folosite de diferitele culturi nu sunt compatibile întotdeauna cu modelul de cunoaștere care ne-a parvenit prin intermediul tradiției culturale occidentale.

conexiunea semnelor

Noua paradigmă aduce după sine consecințe mediate care privesc scopul practicii de învățare a alfabetului, cât și extinderea acestei practici. Relația de echivalență între limba scrisă și limba orală fiind anulată, trebuia să se renunțe și la deza că automatismul codului scris aducea, doar prin simpla lui însușire, folosirea adecvată în actele comunicative. Legitimarea limbii orale a atras atenția asupra faptului că folosirea limbii scrise necesită cunoașterea unui ansamblu de reguli practice care nu intrau în sfera limbii legitimizeată prin cultură. În consecință, a fost încorporată în teoria învățării alfabetului posibilitatea de a invalida asocierea actului de a citi cu cel de a decodifica, iar pe cel de a scrie cu actul de a codifica. Acest tip de asociere, frecvent în perioada teoriilor mecaniciste, cedează în fața dezvoltării unor capacități de exprimare de bază, de aici rezultând un nou tip de asociere: a citi = a interpreta și a scrie = a socializa.

Actul de a interpreta presupune o cunoaștere mult mai vastă decât simplul act de a decodifica,

corina bura

Primavera prima

Într-una din vaastele săli ale Muzeului Louvre dedicate picturii renașterii, ocultată doar de faima celei în care se află păzită cu strășnicie Mona Lisa, este expusă, alături de o altă pictură celebră a lui Leonardo, **Fecioara între stânci**, o suită de imagini, **Anotimpurile**, semnată de un fascinant reprezentant al epocii amintite, Giuseppe Arcimboldo. Asemenea lui da Vinci, el nu a fost apreciat doar ca pictor și extraordinar cunoscător în ale Artei, ci și datorită calităților sale de om de știință și de expert orientat spre tehnică. Gloria acestui original reprezentant manierist al Cinquecento-ului se la temelie o nemiintâlnită capacitate artistică de încadrare a unor portrete, peisaje sau imagini ce eprezintă un stil de viață din elemente aparținătoare la precădere naturii: fragmente ale vegetalului, zooloicului, zoologicului etc. Fantezia sa transformatoare a fost una „cu bătaie lungă”, cu efecte majore, în special asupra Suprerealismului secolului XX. În ce măsură a cunoscut creatorul celebrilor **anotimpuri** sonore, Antonio Vivaldi (1678-1741) opera Milanezului nu putem aprecia, dar același ethos dăruit cu inventivitate și aspecte descriptive a generat capodopera Venețianului - cu același ecouri pe care le urmărim în ciclurile emnate de Haydn, Ceaikovski, Głazunov, Prokofiev (baletul **Cenușăreasa**), Milhaud, Piazzola, la noi Theodor Grigoriu și Radu Paladi. În interes deosebit a iscat colaborarea coregrafei

americane Susan Buirge cu muzicianul-preot shintoist Tomihisa Hida în proiectul „Le Cycle des Saisons”, o îmbinare a formelor contemporane cu dansurile tradiționale japoneze. Archimboldo realizează câteva serii de „portrete-Anotimp” ce păstrează, cu mici modificări, dispunerile unei simetrii simbolice. Târziu, spre 1590, alcătuiește din toate elementele „anotimpurilor” pe „Vertumnus”, un zeu antic din Pantheonul roman care patrona vegetația și schimbarea, o alegorie ce preamărea pe Rudolf al II-lea de Habsburg, lucrare însoțită de versurile prietenului său, Don Gregorio Comanini. Două variante ale **Nympheti Flora** încadrează creația precedentă, cu un madrigal atașat, bazat pe un joc de cuvinte: „Pero chei i fior fan Flora, e Flora i fiori/ Sai come? I fiori in Flora/ Cangiò saggio Pittore, e Flora in fiori”. Acest gest de însoțire poetică prefațează și ciclul vivaldian, prin reflex pe cel al **Anotimpurilor românești** (Th. Grigoriu). Zeița Flora, simbolul fecundității florilor și al grădiniilor era considerată la romani ca făcând parte dintre marile divinități ce se invocau în situații grele prin sacrificii expiatoare. Din unirea ei cu Zefir ia naștere Primăvara. Tema adiacentă mitului este reluată de Stravinski în **Ritualul Primăverii** (tablouri ale Rusiei păgâne, care culminează cu sacrificiul unei fecioare), balet prezentat în 1913 la Paris în coregrafia lui Vaclav Nijinski și care a însemnat „cel mai răsunător scandal pe care istoria muzicii l-a înregistrat vreodată... care avea să devină una din cele mai proslăvite opere din întreaga literatură modernă muzicală” (Román Vlad). Sinuozitățile unui destin ciudat îl plasează pe cel

care avea să ajungă un remarcabil compozitor și muzicolog american, Aaron Copland, în Parisul anilor 1921-1925, unde studiază și compoziția cu Nadia Boulanger prin intermediul căreia va cunoaște opera până atunci scrisă a lui Ravel, Stravinski și Milhaud. Fiul al unor emigranți ruși, el va fi misterios legat de unele aspecte ale creației stravinskienne, orientându-se mai târziu spre balet: **Billy the Kid**, **Rodeo** și, în sfârșit, **Appalachian Spring (Primăvara apalașă, 1944)**, în colaborare cu Martha Graham. O reluare, eliberată de secțiunile cu „aspect” coregrafic, are drept rezultat un lanț, 8 secțiuni care se dezvoltă și se detensionează simetric, evocatoare de dans, sentiment, folclor, emoție, trăire religioasă, pionierat american. Lectura se face în principal pe două paliere, primul pornind de la franțuzescul „apalachine”, un arbust cu specii exotice, precum *Ilex vomitoria ait* ale cărui frunze sunt folosite la pergătirea tonicului ceaii „al apalașilor” în America de Nord. Cel de-al doilea, mai legat de temă, poate porni de la „Aitanim”, un cuvânt ce reprezenta, se pare, o veche divinitate

muzică

semitică, devenit ca sens de „tare, etern”. Este vechiul nume al lunii „aitanim”, a șaptea a anului (tishri, prima din calendarul iudaic actual). Printr-o mișcare recurentă ajungem la Nisan, luna Marii treceri, a Pesach-ului, a Paștelui, legată de Primăvară. În România, în primăvara marcată de simbol al anului 1990, această așa-zisă „Primăvară Americană” (întâmplare?) într-o primă audiență la Atheneul Român sub bagheta lui Delta David Geir.

Ut pictura...

barbu cioculescu

Născut la 28 februarie 1922, la Piatra Neamț, de timpuriu dedat picturii, student al Academiei de Arte Frumoase din Iași, la clasa profesorului Comeliu Baba, iar ulterior al Institutului de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București, de astă dată la clasele profesorilor Alexandru Ciucurencu și Octav Angheluță, Eugen Crăciun devine membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România în anul 1954 și se stinge din viață la 18 aprilie 2001, după o rodnică activitate materializată în participarea la un mare număr de expoziții personale și colective, în țară și în străinătate.

A expus de-a lungul a aproape cinci decenii la Galeria Apollo, la Atrium Artis, din Geneva, la Simeza, din București, a fost prezent pe simeze la Viena, în 1956, la Praga, în 1957, la Leningrad, Moscova, la Calcutta, Veneția, Florența, Pekin, Berlin și, desigur, la Paris și Nisa. Lista e mult mai lungă, dintre cele mai recent prezente numărându-se, în 2005, aceea în

plastică

memoriam, de la Palatul Parlamentului. Eugen Crăciun a călătorit, dimpreună cu pânzele și cartoanele sale în Anglia, Italia, Franța, Elveția, Olanda, Japonia, punând în evidență omul activ pe deplin încrezător în arta lui.

Amatorul de albume îl află, tot astfel, într-o largă scrie, de la **Artele plastice în România după 23 august 1944**, până la **Arta românească modernă și contemporană**, din 1982, în **Enciclopedia artiștilor români contemporani**, vol. I. 1996, iar în 2003, în **Oameni de seamă din județul Neamț**. Recent, sub îngrijirea fiului său, Daniel, de asemenea pictor, și a soției Michaela Nica-Crăciun, pictoriță, a apărut un cuprinzător și elegant album retrospectiv, intitulat **Eugen Crăciun, „o nouă direcție în arta românească”**, Editura Rosetti educational.

„Ca soție - citim - și deci de profesie, am considerat ca o datorie să împlinesc dorințele pictorului Eugen Crăciun și după trecerea sa din viață, și anume o *retrospectivă* și o monografie”. Într-o conviețuire de patruzeci și șase de ani, Michaela Nica-Crăciun ni-l înfățișează pe pictor: „Eugen Crăciun a fost un om ordonat, își începea ziua cu rugăciunea, gimnastica și lucra în atelier de dimineață și până seara”. Omul, „înzestrat cu multă imaginație și pasiune era obsedat de meserie. Din dorința lui de a reda rapid ce gândea, lucra pe diverse materiale, carton, pânză, lemn, metal. De asemenea, combinația de materiale și colaje de obicei l-a dus la executarea unor reliefuri cu nuanță suprarrealistă

metafizică”. Deoarece „era deschis tuturor noutăților în domeniul artei, cu condiția respectării calității și expresivității desenului, formei, culorii, cu toată varietatea și întinderea experimentelor, o unitate inde negabilă îi caracterizează întreaga operă”.

Daniel Crăciun confirmă: pictorul „crează un nou cod de culoare, potențând și recalibrând cromatica fauvistă și cea expresionistă, apoi pe cea onirică”. Aceasta este, de altfel, o bună descriere a câmpului ideatic al artistului, remarcat încă de la debuturile figurative. Iată ce scria despre el Ionel Jianu: „Mais la véritable sensation du Salon c'est dans les envois du jeune artiste Eugen Crăciun. Sa ligne est sensible, expressive, sa composition parfaitement cohérente: sa vision audacieuse ne nuit en rien à sa consistance picturale. Ces qualités impriment aux oeuvres d'Eugen Crăciun ce cahet de vérité qui séduit et qui est convaincant à la fois, parce qu'elles expriment un sentiment artistique, vibrant et humain”.

Oarecum diferit îl definea Radu Ionescu: „Eugen Crăciun este un raționalist rece, stăpân, cu o siguranță de sine care-l plasează aparent în afara propriei sale opere”. Opinie ce se izbește de însăși viziunea despre creație a pictorului: „A nu fi sincer în ceea ce faci înseamnă a fi convențional și conformist”. Mai în adânc îl scrutează scriitorul Alecu Ivan Ghilia: „Ciclurile lui axate rând pe rând pe constructivism sau cele fabulos plonjate în plin expresionism, violent senzual, obsesional erotice, ca și nebănuite orizonturi deschise prin cerc și oval către înălțimile mistice din imnurile sale Cristice, denunță fondul naturii și unele din aspirațiile sale spirituale, definindu-l pe Eugen Crăciun ca pe o personalitate direcționată spre abstractul vizionar”.

În termeni nu mai puțin fermi se pronunță Adina Nanu: „Ceea ce s-a întâmplat după 1989 în pictura lui Eugen Crăciun seamănă cu izbucnirea unui adevărat vulcan din punctul de vedere al înnoirilor și artistul putea exprima enorm de multe lucruri. Respectiv: Ceea ce putea fi etichetat ca conformism, acum poate fi înțeles ca libertate totală”. „Mi-amintesc - scria Ion Frunzetti, cu jumătate de veac în urmă - că eram lângă Eugen Schileru, când secretarul comisiei a întins lucrările cu cei 24 de membri ai juriului, pe amândoi ne-a străfulgerat aceeași comprehensivă bucurie, aveam în față certificatul incontestabil, de naștere, al unui artist autentic”.

De-a lungul anilor, cu aceleași instrumente, dar și cu o neobosită sete de depășire, pictorul a făcut salturi, a ars, cum zic franțuzii, etape, mai întâi de la figurativ la abstract, pentru ca, în scurte concentrări, să se dedice unor cicluri care ar fi putut fiecare să constituie punctul de oprire a căutărilor. Ceva leagă, pe cât depărtează între ele cicluri precum cel al sferei - planete, al rodului, cel erotic, cel al unei portretistici spiritualizate, un ciclu geo-

metric, un altul mistic, înlăuntrul fiecărui din ele epuizând o viziune, conform convingerii sale că, în zilele noastre, artei îi revine misiunea ca, monumentală, să fi vizionară și mereu activă. Capacitatea de a se depăși, fără a cădea în alteritate apar limpede în paginile vastului album, atât din succesiunea variantelor, cât și din statornicia într-o caracterizatoare manier viguroasă lucrând în planuri mari, cu lini de forță, în simetrii de profiluri într-o specifică dinamică ce-i semnează oricăr product.

Colorist de efecte contrastante, da într-o gamă unitară, urmărit de undirile liniei curbe, de metamorfozele cercului năzuind a trece în culoare reverberații sunetului. Eugen Crăciun s-a adăugat sies cu fiecare vârstă, în posesia unui patent ce i aparținea în exclusivitate, cu demnitate

de a nu-și renega experimentele mai vechi cu modestia de a nu se reclama numai de la experimentele ultime. Monumental în cele mai reduse pânze și operator de microcosmos în cele mai vaste, a trăit din plin voluptatea de a fi pictor.

Înalt, comunicativ, deschis unor noi relații - mi-a rămas în memorie modul în care ne-am cunoscut în Cotroceni locuințelor noastre, după ce în mai multe rânduri îi remarcasem pălăria de cercetaș cu insigne mereu schimbate -, omul și-a trăit tinerețea până în ultima clipă. Aparta mental său, cu un singur atelier, dar în care lucrau trei pictori cu același nume de familie, burghez, trecea într-o altă dimensiune, de îndată ce pătrundeau în atelier. Stive de pânze sprijineau pereții, altora, în lucru, nu li se uscaseră încă culorile. Pictorul îi le arăta pe toate cu o veselă agilitate. Și-ți explica istoria fiecăruia, convingându-te că-l urmărești și înțelegi. Timpul se oprea în loc, întocmai ca în monocromiile sale în albastru și verde, pentru ca nu mai de câțiva să resuscite în orbitoare jerbe de roșu oranj, în stranii simetrii, în pulsative jocuri de linii. *Metavoli* numeau grecii această necurmată mișcare pe care artistul o surprinde în unicul ei nod de staționare într-o imposibilă tentativă de a se substitui Creației. În chiar acest sens interpretăm titlul albumului.

Insolență și mojiție

alexandru sfârlea

F fiind unul din cei mai originali și puternici prozatori contemporani din România - știu asta în sinea lor rispată și cei mai înverșunați răuvoitori -, farius Tupan este în ipostaza pomului încărcat de roade, în care cei roși de invidii ndemice se opintesc să arunce cu piatra. Autorul **Coroanei Izabelei** nu are nevoie de avocați din oficiu sau apărători de cazie, pentru că opera sa îi este îndecajuns e proteguitoare, asemenea unei fortărețe.

Intrigat însă de voroavele insalubre ale lui Șt. Agopian citite în **Acolade** („Luceafărul“ din 19 aprilie 2006) îmi sâsâie la mâna cu pixul o vipernică a costernării îndopată, parcă, cu chimicale având termenul de garanție expirat. Ș.A. cam are în suferință cheresteaua maxilo-facială, fie și cât o jăvrucă ce se repede să te muște din senin. În orice caz, morbidityțile benigne și fado-obscenizările galopante care colcăie în **Fric**-ul și alte produse agopiene, nu-i dau dreptul (moral) să emită ineptii și glagorii despre cei la care trebuie să se uite în sus, foarte în sus.

Probabil că asta îl deranjează, în cel mai insolent și mojițesc caz. Ș.A. pareă serie cu „scărbavnicul mădular“ rămas „viu“ - vezi **Fric** - în cadavrul intrat în putrefacție, pe care-l descrie cu atâta lacom și concupiscent lux de amănunt. De mirare

reacții

este, până la urmă - din punctul de vedere fizio(g)nomiștilor literari, poate - cum de nu-și țin agopienii nasul în propriile miasme, pe care le exhală cu o vajnică hărnicie în „apetisantele“ lor creații. Trebăluind mai mult pe acolo, în de dinjosuri, scurmând și apirând cu asiduă migală, s-ar osteni îndeajuns, poate, și n-ar mai trebui așa des să se uite în sus la alții. Sinistră concluzie, nu-i așa?

Festivalul Național de Literatură „Tudor Arghezi“

Secțiuni și premii: Se vor acorda premii în valoare totală de 7200 lei, după cum urmează:

I. Premiul Național de Literatură „Tudor Arghezi“ pentru Opera Omnia, în valoare de 5000 lei, la valoarea nominală, acordat unui scriitor român contemporan. Premiul va fi acordat de Consiliul local și Primăria Târgu-Ârbunești, care vor atribui laureatului și titlul de Cetățean de Onoare al orașului.

Pentru acordarea acestui premiu, organizatorii vor solicita propuneri de nominalizare la Uniunea Scriitorilor din România, de la toate instituțiile culturale, asociații de scriitori, reviste literare și fundații, personalități culturale din țară și străinătate.

II. PREMIUL PENTRU „OPERA RIMA“, în valoare de 800 lei, acordat de Consiliul Județean Gorj pentru Volum de debut (poezie). În vederea atribuirii acestui premiu, se vor cere propuneri de nominalizare din reviste literare de prestigiu cu preocupări constante în promovarea pe criterii valorice a oimelor de debut tipărite în perioada mai 2005-mai 2006.

III. SECȚIUNEA „CUVINTE POTRIVITE“, pentru volum de poezie în manuscris, deschis autorilor români *nedebutați*, având vârsta maximă de 47 ani. Manuscrisele nu trebuie să depășească 100 pagini. Se atribuie *un singur premiu*, în valoare de 700 lei, la valoarea nominală și este acordat de Consiliul Județean Gorj.

IV. SECȚIUNEA „BILETE DE PAPAȘAL“, pentru grupaj de poezie. La această secțiune pot participa poeți ce-și așteaptă consacrația, cu un grupaj de minim 10 (zece) poezii dactilografiate. Se acordă următoarele premii:

Premiul I, în valoare de 700 lei, acordat de Consiliul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Gorj;

Premiul II, în valoare de 600 lei, acordat de Biblioteca Județeană „Christian Tell“;

Premiul III, în valoare de 500 lei, acordat de Școala Populară de artă Tg. Jiu. La această secțiune vor mai fi acordate mențiuni ale unor edituri, fundații, reviste literare, posturi de radio etc., invitate în festival. Câștigătorii locului I de la ultimele trei ediții nu sunt acceptați în concurs.

V. SECȚIUNEA DE ARGHEZOLOGIE, deschisă exegezelor care au ca obiect de studiu viața și opera lui Tudor Arghezi (publicate sau în manuscris, inclusiv în volum).

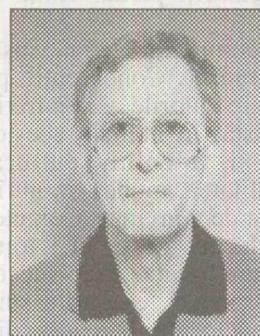
Se atribuie un premiu pentru volum, în valoare totală de 700 lei și două premii pentru lucrări în manuscris în valoare de 500 lei fiecare. Premiul pentru volum este acordat de Biblioteca Județeană „Christian Tell“, iar premiile pentru lucrări în manuscris de Consiliul Județean Gorj și Școala Populară de Artă Târgu Jiu.

ALTE PRECIZĂRI:

La manifestările din acest an vor fi invitați și câștigătorii al ultimelor ediții ale Festivalului de la secțiunile „Cuvinte potrivite“ și „Bilete de papagal“.

La festivitatea de premiere, laureații vor primi, pe lângă premiile de mai sus, diplomele respective premiului și trofeul Festivalului.

Lucrările-dactilografiate, într-un exemplar-pentru toate secțiunile de concurs se primesc până la data de 15 mai a.c., pe adresa: Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Gorj, 210135 Târgu-Jiu, Calea Eroilor, nr. 15, cu mențiunea „Pentru Festivalul «Tudor Arghezi»“. La expediere se vor respecta obișnuitele cerințe: în plicul mare se introduce plicul mic cu motto, iar în interior se sigilează datele autorului, inclusiv un număr de telefon la care poate fi contactat.

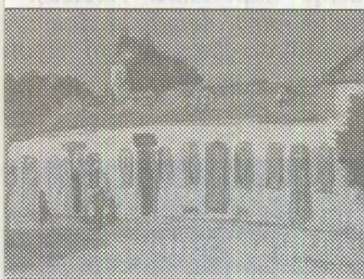
George Paul Avram

După circa douăzeci de ani de exil autoimpus, George Paul Avram, actor dintre cei mai interesați ai generației sale, a revenit în țară. Speră să își regăsească locul printre foștii colegi de la Teatrul Național și să aștearnă pe hârtie impresii despre întâmplările cu care s-a întâlnit. Textul de mai jos explică, în mare măsură, reîntoarcerea sa. (Liviu Grăsoiu)

Rugăciune

Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,
Tatăl nostru carele ești în ceruri,
Țara mea de glorie,
Sfîntească-se numele Tău
Țara mea de dor,
Vie împărăția Ta, facă-se voia Ta,
La trecutu-ți mare, mare viitor,
Precum în ceruri,
Așa și pre pământ,
Dacă fii-ți mândri aste le nutresc,
Fiarbă vinu-n cupe, spumege pocalul,
Pâinea noastră cea de toate zilele,
Dă-ne-o nouă astăzi,
Căci rămâne stânca, deși moare valul,
Și ne iartă nouă greșalele noastre,
Precum și noi iertăm greșiților noștri,
Și nu ne duce pre noi în ispită,
Ci ne izbăvește de cel Rău,
Dulce Românie, asta ți-o doresc.
Acum și pururea și în vecii vecilor
Amin.

(text prelucrat)

Numărul a fost ilustrat
cu reproduceri după lucrări semnate de
Eugen Crăciun

Spiritul olimpic - mistificare și simulare

Olimpiada înseamnă competiție. Poate părea un truism pentru naivi și creduli, pentru că, uneori, competiția se mută din arenă în orgoliile unora și altora. Competiția înseamnă și presupune provocare - provocarea propriilor limite - ale rezistenței fizice și intelectuale, ale limitelor, ale barierelor posibilităților noastre de cunoaștere. Într-o întrecere intră, în proporții diferite, nu numai spiritul *fair play*, dar și respectul față de adversar, cinstea, adevărul, loialitatea față de sine și față de valorile pe care le susții și în numele cărora lupți, angajându-ți plener ființa și resursele.

Într-o astfel de competiție există, însă, forțe cu implicare diferită. Concurenții, pe de o parte, pentru care valorile care întrețin spiritul olimpic există, în numele acestor valori angajându-și talentul, cultura, inteligența, personalitatea, munca și, nu în ultimul rând, dorința de a învinge. Caracterle puternice se formează și în toilul acestor lupte, în care relația eșec-succes este foarte strânsă. Uneori, eșecurile sunt mai importante ca victoriile. Îl readuc din memoria mea culturală pe Antoine de Saint-Exupery: „Există înfrângeri care înalță și victorii care coboară“. Adevărul acesta este posibil doar în condițiile în care jocul este corect, cinstit. *Concurenții sunt jucătorii primi.*

Pe de altă parte, în aceste competiții, se angajează *antrenorii*, profesorii elevilor angajați în concurs, *evaluatorii*. Ei sunt, de fapt, *jucătorii secundari*. Din arenă, concursul se poate muta în orgoliul fiecăruia dintre profesori care crede că elevul său și, prin el, el însuși, este cel mai bun. Nu este totdeauna așa, dar pentru că un astfel de elev aduce puncte (credite!) profesorului său, lupta în plan secund o întrece în intensitate pe cea propriu-zisă din arenă.

La obiecte la care evaluarea poate avea criterii foarte rigide, itemi măsurabili în rezultate fixe, evaluarea se poate realiza, într-o proporție mai mare, în favoarea adevărului, a valorii implicite a lucrării concurentului și nu în funcție de orgoliul inflamant al vreunui profesor în goană nebună după... credite.

Limba și literatura română este un obiect cu un statut aparte, derivând din însuși faptul că studiază *opere literare*, lecțiile însele țin de acest specific, lecții în care se îmbină creativitatea, informația, talentul de a potrivi convingător cuvintele, arta de a vorbi, arta de a scrie.

Pe lângă o informație, un conținut științific verificabil prin itemi specifici, importantă este și modalitatea, forma în care această informație este integrată în structura unui eseu, fie el structurat sau nestructurat. Nu trebuie doar să știi și să

scrii propoziții corecte și cuminti. Trebuie să fii nu tocmai cuminte, trebuie să ai talent, să folosești creator informația.

Acest fapt este amplificat de cel puțin două vicii: absența de ani de zile a unei bibliografii necesare și elevului, și profesorului care pregătește elevul, absența unor itemi clari, a unor parametri pe care profesorul să-i urmărească pentru a atinge cu elevul său performanța, absența unei comunicări eficiente între minister (prin inspectorul general de specialitate), lipsa unor inspectori de specialitate în teritoriu. Pentru obediența lor sunt preferați, pentru funcția de inspector de specialitate la *limba și literatura română*, profesorii *itineranți*, adică profesorii de limba rusă care, după '90, nemaiavând elevi, au trecut pe catedre de limba română.

Dăm în copie xerox o „programă“ pentru Concursul Național de Limba și Literatură Română „Mihai Eminescu“ la clasa a IX-a. Nici celelalte clase nu fac excepție. Bibliografie? Da' de unde! Inspectorul de limba și literatura română, de *specialitate*, cum indică funcția, este de *specialitatea rusă*, dacă între timp n-a uitat-

rului în problema concursurilor școlare. Subiectele de olimpiadă la limba și literatura română, la liceu, faza județeană ediția 2006, au fost realizate după *evangheliile* doamnei Baci-Got, mai nou, că până mai ieri le trimitea în școlile din țară semnate Miorița Baci-Got, ca să nu se perind lumea că face trafic de competențe și abilități în serviciu; e vorba, mai exact, de **Limba și literatura română pentru bacalaureat 2006 și admitere în învățământ superior**, Editura Corint, București 2006, lucrare în colaborare cu Rodica Lungu.

Astfel, *evangheliile* doamnei este obiectiv *ipso facto* pentru orice elev care susține/ea susține un examen, fie concurs, fie examen de bacalaureat, fie admitere la facultate. Nu mai are nici o importanță faptul că elevul are o programă, un manual, important este să cumpere *biblia* doamnei, *la minister*, cartea doamnei Miorița Baci-Got. Îndepărtarea de învățământul real megalomania, aroganța doamnei rigidizată de prea multă ședere în minister se vede în termenii pe care-i vehiculează și care apar în programa școlară. *Doamna* vrea să ne convingă de superbia ei, să umilească

fonturi în fronturi

o și pe aceea. Nu e un paradox să ceri performanța cu ipochimeni care nu și-au dovedit decât competențele umilinței și ale obedienței?

Îmi permit o digresiune: în absența unei politici coerente de promovare a cadrelor, ne aflăm astăzi la nivelul anilor '50, când intelectuali de elită erau marginalizați, iar Dan Deșliu, A. și S. Toma luau locul în literatură lui Tudor Arghezi, Ion Barbu, Lucian Blaga, V. Voiculescu etc. Criteriul politic nu este suficient pentru impunerea unor indivizi care se miră ei înșiși de ce-a dat peste ei. Avem nevoie de profesioniști, de oameni competenți și verticali, căci pentru spălat podele putem angaja femeile de serviciu... Acest mod de impunere a unor oameni care nu și-au dovedit nicio competență este *corupție*. Corupție nu înseamnă numai să furi, corupție înseamnă și să susții/să impui un impostor, incompetența, nonprofesionalismul, corupție înseamnă să descurajezi sistematic profesioniștii, oamenii serioși, de vocație, care au cultul muncii lor. Să revenim.

În lipsa unei bibliografii necesare pentru o pregătire eficientă, doamna inspector din minister scrie cărți peste cărți, devenite *evangheliile* profesorilor de limba și literatura română, pentru a suplini absența unor alte materiale informative care să prezinte punctul de vedere al ministe-

să jignească inteligența și pregătirea de *specialitate* a multor oameni onesti. Nu reușește decât să ne convingă de lăcomia ei, căci unele cărți și le vinde în teritoriu fără comisionul de rigoare pe care, din bun simț, cei mai mulți dintre autori îl oferă.

Și atunci vin și întreb și eu, nevinovată și caragialiană: până când trebuie ca noi toți profesorii de limba și literatura română din această țară, să suportăm *dictatul* doamnei Baci-Got și a nulelor din județe susținute de dumneaei? Până când ne vom cheltui banii pe „operele“ dumneaei?

Înțeleg că doamna Liliana Preoteasa interzis, printr-o circulară, comercializarea cărților prin școli. E valabil și pentru „operele“ doamnei Miorița Baci-Got, Miorița Baci-Got? Nu știu dacă este și suficient.

„In hoc signo vinces“, spune o vorbă înțeleaptă: doar sub acest semn vom învinge, pe această cale a înțelepciunii, a lămurii călăuzitoare, cu credința în puritatea de cristal a unui adevăr derivat dintr-un sistem de valori autentice. Numai așa vom putea evolua. Între *a te înalța* și *a parveni* intervin nuanțe importante. Aceleași nuanțe între adevăratul *spirit olimpic* și *simulare* și *mistificarea* lui de către oameni nepotriviti pe locuri/funcții nepotrivite.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu este responsabilă pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Nici conducerea revistei nu își asumă opiniile exprimate. Responsabilitatea aparține în exclusivitate autorilor.